

**T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ANNELEİN ALGILADIKLARI CİNSİYET ROLÜ İLE
BABASAVAR DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Kübra Nur AKDAN

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet KANAK**

SİVAS-2021

ANNELERİN ALGILADIKLARI CİNSİYET ROLÜ İLE BABASAVAR DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Kübra Nur AKDAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Temel Eğitim Anabilim
Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet KANAK

Sivas
Temmuz 2021

KABUL VE ONAY

Kübra Nur AKDAN'ın hazırlamış olduğu “Annelerin Algıladıkları Cinsiyet Rolü İle Babasavar Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 30/06/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, “Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı”nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Seda ÇAVUŞ (Jüri Başkanı)

Doç. Dr. Mehmet KANAK (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Nevra ATIŞ AKYOL (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../07/2021

Doç. Dr. Fatih KARAKUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

30/07/2021

Kübra Nur AKDAN

ÖNSÖZ

Araştırmam süresince bana yol gösteren, bilgi ve deneyimlerini sıkılmadan aktaran, samimiyetini ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Mehmet KANAK’a,

Tez aşaması süresince ve tezimin analiz kısımlarında bana destek veren değerli lisans ve yüksek lisans hocalarıma,

Sesleriyle ve varlıklarıyla her daim yanımda olan dostlarıma,

Bu günlere gelmemde maddi manevi desteklerini esirgemeyen canım aileme,

Kendilerinden parça parça vererek beni bütünleyen kıymetlilerim babam Ziya DOĞAN ve annem Nilgün DOĞAN’a

Son olarak bana her zaman inanan, her anımda yanımda olan, hayatı paylaştığım yol arkadaşım Osman AKDAN’a,

Sonsuz teşekkür ederim...

ÖZET

AKDAN, Kübra Nur. Annelerin Algıladıkları Cinsiyet Rolü ile Babasavar Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2021.

Bu araştırmanın amacı, annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek varsa bu ilişkinin ne düzeyde olduğunu ortaya koymaktır. Annelerin algıladıkları cinsiyet rolüyle babasavar davranışlarının bazı değişkenlere göre incelendiği çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden karşılaştırma yoluyla bilgi elde edilen ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye’de birçok ilden basit tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlenen, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu toplam 606 anne oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu", "Bem Cinsiyet Rolü Envanteri" ve "Babasavar Annelik Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, araştırma sorularına uygun olarak SPSS 23.0 programı kullanılmıştır. Ebeveynlerin Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Babasavar Annelik Ölçeği’nden aldıkları puan ortalamalarının demografik ölçeğe göre analiz edilmesinde verilerin normal dağılmadığı görüldüğü için Mann Whitney U testi ile Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Çalışmanın alt boyutlarında yapılan testlerin sonucunda annenin İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik Ve Babasavar Annelik puanları ile eğitim durumu, yaşı, çocuk sayısı, yaşadığı yerleşim yeri ve sosyoekonomik düzeyine göre fark bulunurken; Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları ile eğitim durumu, yaşı, çocuk sayısı, yaşadığı yerleşim yeri ve sosyoekonomik düzeyine göre fark bulunmamıştır. Çocuk cinsiyeti ile Aşırı Bağlı Annelik puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken; Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik alt boyutlarından alınan puanlar arasında fark bulunmamıştır. Analizler sonucunda çalışma yapılan grubun toplumsal cinsiyet rolleri ile babasavar davranışları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışma grubunun toplumsal cinsiyet rolleri ile babasavar davranışları arasında alt boyutlarda pozitif ve negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin kadınsılık puanları arttıkça babasavar annelik toplam puanlarının artış gösterdiği, erkeksilik puanları arttıkça ise babasavar annelik toplam puanlarının azaldığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Cinsiyet Rolü, Toplumsal Cinsiyet, Babasavar Annelik, Okul Öncesi Dönem ve Ebeveyn.

ABSTRACT

AKDAN, Kubra Nur. Investigation of the Relationship Between Perceived Gender Role of Mothers and Anti-Father Behaviours. Master's Thesis, Sivas, 2021.

The aim of this study is to examine whether there is a significant relationship between the perceived gender role of mothers and their anti-father behaviours and to reveal the level of this relationship if any. In the study, which examined mothers' perceived gender role and anti-father behaviour according to some variables, the relational survey model from quantitative research methods, which obtains information through comparison, was used. The study group of the research, consists of mothers who have children in the pre-school period, determined by a simple random sampling method from many cities in Turkey. The study group of the research consisted of a total of 606 mothers. "Personal Information Form", "Bem Gender Role Inventory" and "Anti-Father Motherhood Scale" were used to collect data. In the analysis of the data, in accordance with the research questions SPSS 23.0 program was used. The Mann Whitney U test and the Kruskal-Wallis H test were used since the data were not normally distributed in the analysis of the mean scores of the parents from the Bem Gender Role Inventory and the Anti-Father Motherhood Scale according to the demographic scale. As a result of the tests carried out in the subdomains of the study, there was a difference according to the mother's Double Responsible Motherhood, Over-Committed Motherhood, Traditional Motherhood, and Fatherless Motherhood scores and educational status, age, number of children, place of residence and socioeconomic level; there was no difference according to Modern Motherhood and Indirect Motherhood scores and educational status, age, number of children, place of residence and socioeconomic level. While child gender and Over-Committed Motherhood scores differed statistically significantly, there was no difference found between the scores of Modern Motherhood, Double Responsible Motherhood, Traditional Motherhood, and Indirect Motherhood subdomains. As a result of the analysis, a positive and significant relationship was found between the gender roles of the study group and their anti-father behaviours. It was observed that there were positive and negative significant relationships between gender roles and anti-father behaviours in the subdomains of the study group. According to these results, it was

observed that as the femininity scores of mothers with children in the preschool period increased, total anti-father scores increased; as masculinity scores increased, total anti-father scores decreased.

Key words: Gender Role, Social Gender, Anti-Father Motherhood, Preschool Period, and Parenting.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	
ETİK SÖZÜ.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	4
1.2.1. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	4
1.2.2. Araştırmanın Alt Problemleri.....	4
15. Annelerin cinsiyet rolü algısı ile babasavar davranışlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?	5
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.5. Araştırmanın Sayıtları.....	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.7. Tanımlar	7

BÖLÜM II

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Toplumsal Cinsiyet	8
2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları.....	8
2.1.1.1. Cinsiyet.....	8
2.1.1.2 Toplumsal Cinsiyet.....	9
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Kuramları.....	13
2.1.2.1. Biyolojik Kuram	13

2.1.2.2. Bilişsel Gelişim Kuramı	15
2.1.2.3. Sosyal Rol Kuramı.....	16
2.1.2.4. Sosyal Öğrenme Kuramı	17
2.1.2.5. Psikanalitik Kuram	19
2.1.2.6. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı.....	20
2.1.2.7. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Feminist Kuramlar	20
2.2. Babasavar Annelik ve Baba Katılımı.....	22
2.2.1. Babasavar Annelik	26
2.3. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar.....	29
2.3.1. Cinsiyet Rolü ile İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar.....	29
2.3.2. Babasavar Annelik ile İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	32
2.4. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	34
2.4.1. Cinsiyet Rolü ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	34
2.4.2. Babasavar Annelik ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar.....	36

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	40
3.2. Evren ve Örneklem	40
3.3. Veri Toplama Süreci	40
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	41
3.3.2. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri	41
3.3.3. Babasavar Annelik Ölçeği	41
3.4. Veri Analizi.....	42

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Babasavar Annelik Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulgular	44
4.2. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden Elde Edilen Bulgular.....	45
4.3. Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Bulgular.....	50

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma.....	59
5.1.1. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Annelerin Yaş Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları	59
5.1.2. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Annelerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları	60
5.1.3. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Annelerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları	62
5.1.4. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Annelerin Yaşadıkları Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları	64
5.1.5. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Annelerin Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları	66
5.1.6. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Çocuk Cinsiyeti Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları.....	67
5.1.7. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Babasavar Annelik Ölçeği Arasındaki İlişkinin Analizlerine İlişkin Sonuçları.....	69
5.2. Öneriler	71
5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	71
5.2.2. Eğitimcilere Yönelik Öneriler.....	71
5.2.3. Ailelere Yönelik Öneriler.....	72
KAYNAKÇA.....	73
EKLER	90
Ek 1: Kişisel Bilgi Formu	90
Ek 2: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri	91
Ek 3: Araştırma İzni	92
Ek 4: Ölçek Kullanım İzni	93
ÖZGEÇMİŞ	94

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanları Arasında Hesaplanan Pearson ve Spearman Korelasyon Katsayıları.....	44
Tablo 2. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden Elde Edilen Puanların Yaş Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	45
Tablo 3. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden Elde Edilen Puanların Eğitim Düzeyi Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	46
Tablo 4. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden Elde Edilen Puanların Gelir Düzeyi Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	47
Tablo 5. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden Elde Edilen Puanların Yerleşim Yeri Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	48
Tablo 6. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden Elde Edilen Puanların Çocuk Sayısı Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	48
Tablo 7. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden Elde Edilen Puanların Çocuk Cinsiyet Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	49
Tablo 8. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Yaş Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	50
Tablo 9. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Eğitim Düzeyi Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	51
Tablo 10. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Gelir Düzeyi Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	53
Tablo 11. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Yerleşim Yeri Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	54
Tablo 12. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Çocuk Sayısı Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	56
Tablo 13. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Çocuk Cinsiyet Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	57

KISALTMALAR DİZİNİ

K	: Kadınsılık
E	: Erkeksilik
MA	: Modern Annelik
İKSA	: İki Kat Sorumlu Annelik
ABA	: Aşırı Bağlı Annelik
GA	: Geleneksel Annelik
DA	: Dolaylı Annelik
BT	: Babasavar Toplam

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmaya ilişkin problem durumu, alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmaya ilişkin sınırlılıklar, sayıtlar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Ailenin toplumsal yapı içerisindeki yerine baktığımızda insanların var olduğu zamandan itibaren oluşan, günümüze kadar değişen ve değişmeye devam eden bir yapı olduğunu görüyoruz. Oluşan gelişmelere bağlı olarak değişim gösteren ailenin, tam tanımını yapmak kolay olmasa da gelişim ve değişimlerden doğal olarak etkilenen aile farklılaşmış ve farklı şekillerde tanımlanmıştır. Aile kavramı toplumların farklılaşma süreci içerisinde ilkel dönemlerden sanayi toplumu dönemine gelinceye kadar farklı tanımlar ile aktarılmıştır (Temel, 2019).

Aile; bireyin korunması, hayatta kalması, gelişebilmesi ve toplu yaşama ayak uydurabilmesi için özellikle hayatın ilk yıllarında daha önemlidir. Kişinin içinde yaşadığı en küçük yapı olan aile, benliğin oluşması, toplumla ilişki kurma, korunma ve sevgi gibi ihtiyaçların karşılanması gibi konularda büyük öneme sahiptir (Gürsoy ve Özasan, 2014). Aile, sosyal yaşam içerisinde çeşitli yönleriyle birbirine bağlanmış topluluk olarak da tanımlanabilir. Türk Dil Kurumu Bilim ve Sanat Terimleri Ana sözlüğü ise aileyi, kan bağı ve evliliğe dayanan, çocuklar, eşler, kardeşler arasındaki ilişkilerden oluşan toplumun en küçük birimi olarak tanımlamaktadır (TDK, 2020). Ev ve aile yaşamının önemi çocuğun hayatında doğduğu andan itibaren başlar. Anne-baba arasındaki iletişim ve etkileşimin sağlıklı olması çocuğun gelecek yaşantısını da olumlu etkileyecektir. Öğrenme ailede başladığı için çocuklar büyüme süreçlerinde ailelerini rol model alırlar.

Aynı zamanda ailede içinde bulunduğu kültürden etkilenir. Sosyoekonomik düzey ve sosyokültürel yapı aile yapısını etkileyen önemli dinamiklerdir. Değişen yaşam koşulları ve zamanla birlikte kültür içinde aile de değişime uğrar. Anne – babalık ve roller kültürün değiştirdiği aile yapısı içerisinde zamanla boyut değiştirir.

En temelde anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumsal olguda çocukların gelişimleri esnasında anne ve babanın etkileri ön plandadır. Bu gelişim esnasında çocuklar ebeveynlerine çeşitli yönlerden benzemeye başlarlar. Benzerliğin oluşmasında anne ve babaların algıladıkları çevresel, sosyal faktörler de etkilidir. Bu çevrede bireylerin erkek veya dişi olarak çeşitli rolleri oluşmaktadır. Bireyi erkek ve dişi diye ayırt eden yaradılış özelliği olarak tanımlanan cinsiyet, bireylerde çeşitli davranış kalıpları oluşturulmasına da sebep olmaktadır. Toplumsal bir olgu olan insanın, yaşadığı toplumun da etkisiyle cinsiyetler arasında farklı rolleri oluşmuştur.

Biyolojik bir yapıya karşılık gelen cinsiyet terimi erkek ya da kadın olarak dünyaya gelmenin biyolojik tarafını ifade eder. İnsanlar biyolojik olarak üreme organlarına göre kadın ve erkek olarak kategorilere ayrılırlar. İki cinsiyet arasındaki biyolojik farklılıklara cinsiyet farklılıkları denir. Öğrenilmemiş, doğuştan getirilen özelliklerdir. Kadın ve erkek arasında farklılıklar meydana getirir. Kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıklar dışında; öğrenilen, sonradan kazanılan, toplumdan topluma ya da kişiden kişiye değişen farklılıklar da vardır. Bunlar toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak adlandırılır. Toplumdaki bu farklı cinsiyet algıları ise cinsiyet rollerini ortaya çıkarmıştır (Dökmen, 2009).

Toplumun kadın ve erkek için önceden belirlediği tutum ve roller cinsel rol olarak ifade edilir (Gander ve Gardiner 1998). Erkek ve kadınların nasıl hissedeceğini, düşüneceğini belirleyen genel anlamda toplum tarafından uygun görülen rollerdir (Kulaksızoğlu, 2002). Toplum tarafından belirlenen bu cinsiyet rolleri zamanla kabul edilse de teknolojik, kültürel ve bilimsel gelişmelere göre değişim gösterir. Toplamların özelliklerine göre değişimin hızı yavaş ya da hızlı olabilir (Bayhan ve Artan, 2004). Son zamanlarda günlük yaşam içerisinde kadın ve erkeklerin değişen rollerine bakılarak cinsiyet rolleri terimi yerine toplumsal cinsiyet rolleri terimi daha yaygın kullanılmaya başlanmıştır. Cinsiyet biyolojik yönden iki tür olarak ortaya çıksa da toplumsal cinsiyet çeşitlilik gösterir. Kadınlardan ve erkeklerden toplum içinde, kültürün gerektirdiği gibi belirli rollerde davranmaları beklenir. Kadınlar genellikle kadınsı (feminen), erkekler genellikle erkeksi (maskülen) olarak kabul görürler. Bakıldığında toplumsal cinsiyet rolleri bireylerden cinsiyetleri doğrultusunda yerine getirmesi beklenen bir grup beklentidir. Ancak beklentilere uyma dereceleri bakımından bireyler arasında farklılıklar vardır (Dökmen, 2009).

Toplumda erkek ve kız çocuktan ayrı ayrı beklenen davranışlar olduğu gibi iki cinsiyetten beklenen ortak tutum ve davranışlar vardır. Mesela kızların kibar olmasına, ev içi işlerde becerikli olmasına; erkeklerin kuvvetli ve çalışkan olmasına, duygusal olmamasına önem verilir. Bunlara iki cinsiyet arasındaki konuşma, yürüme, eğlenme, giyim şekli gibi farklılıklar da dahil edilebilir. Son zamanlarda kadınların çalışma hayatına girmesi ve erkeklerle aynı iş kollarında çalışmaları sebebiyle cinsiyet rollerinde gerçekleşen değişimler normal görülmeğe başlasa da temelde cinsiyet özelliklerinin değişime uğraması imkânlı değildir (Tuzcuoğlu, 2004). Cinsiyet rolleri ve kimliği; toplumsal yapı, biyolojik yapı ve fiziksel özelliklerin birleşmesi ile ortaya çıkar (Tatar, 2009). Bireyin toplum içinde kendi cinsiyetine uygun rol ve kimliğe sahip olması, kişinin sağlıklı gelişimi ve topluma uyum sağlaması açısından gereklidir (Yılmaz, 2010).

Cinsiyet rolü kişinin toplumsal olarak belirlenmiş erkeksi ya da kadınsı davranışlar, özellikler aracılığı ile cinsel kimliğini açığa çıkarmasıdır (Temel ve Aksoy, 2001). Bu dışı vurum sonucunda annelerin çocuklarına karşı davranışları da şekillenmektedir. Şekillenmeler sonucunda babasavar annelik kavramının ortaya çıktığı söylenebilir.

“Babasavar Annelik” kavramı alanyazında yer alan ve üzerine uzun yıllar çalışma yapılmış olan “anne bekçiliği (maternal gatekeeping)” kavramının Türkçe uyarlaması olarak kabul edilebilir. Bekçilik kavramı ise 1995’ te kullanılmaya başlanmış ve 1999 yılında Allen ve Hawkins tarafından ‘annenin, babayı kısıtlayan ve babanın ev işlerini öğrenmesine engel olan inanç ve tutumları’ olarak tanımlamıştır (Akgöz, 2017).

Bekçilik kavramına iki yönlü olarak bakılsa da annelerin bu rolü benimsemeleri daha olasıdır. Toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda babaların çocuk bakımına katılımını çoğu alanda engelleyerek çocukla olan bağını kontrol ederek bekçilik davranışını daha çok anne sergilemektedir (Aytaç, 2018). Annelerin davranışları ve eşlerine çocuk bakımı konusundaki güvensiz tutumları baba- çocuk arasındaki iletişimi kısıtlamakta ve olumsuz olarak etkilemektedir (Hauser, 2012).

Yapılan çalışmalara bakıldığında annenin babayı engelleyici tutum ve davranışlarının karmaşık bir yapıda olduğu ve toplumsal cinsiyet rolü içerdiği görülmektedir (Kulik ve Tsoref, 2010). Cinsiyet eşitsizliği toplum içinde eleştirilse de

farkına varmadan bu eşitsizliğe destek veren kadınlar da vardır (Radcliffe ve Cassell, 2014). Çocuk ile ilgili konularda katılım göstermek isteyen babaya anne tarafından engel uygulanır. Bu şekilde davranan anneler kendilerini çocuğa bakım verme konusunda en sorumlu kişi olarak gördükleri için babanın katılımını eleştirirler (Cannon, Schoppe-Sullivan, Mangelsdorf, Brown, ve Sokolowski, 2008).

Bu süreçte çocuğun gelişiminde babaların geri planda kaldığı, annelerin daha aktif katılım gösterdikleri görülmektedir. Çocuk bakımı ile ilgili konularda annelerin babalardan daha fazla katılım göstermesi, içinde yaşanılan toplumun anne ve babadan beklediği rollere göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Anneler çocukların doğum öncesi ve sonrası olmak üzere en temel ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bunun yanı sıra çocukların gelişimleri esnasında onları kendi algıladıkları toplumsal roller ve davranış sistemleri konusunda etkilemektedirler. Araştırmada annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

1.2.1. Araştırmanın Problem Cümlesi

Araştırmanın problemi “Annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” olarak belirlenmiştir.

Bu temel probleme yönelik aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur.

1.2.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Annelerin algıladıkları cinsiyet rolleri nelerdir?
2. Annelerde görülen babasavar davranışlar nelerdir?
3. Annelerin cinsiyet rolleri algısı ile yaşları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Annelerin cinsiyet rolü algısı ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Annelerin cinsiyet rolü algısı ile çocuk sayıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Annelerin cinsiyet rolü algısı ile çocuklarının cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. Annelerin cinsiyet rolü algısı ile yaşadıkları yerleşim yerleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Annelerin cinsiyet rolü algısı ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
9. Annelerde görülen babasavar davranışlar ile yaşları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Annelerde görülen babasavar davranışlar ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
11. Annelerde görülen babasavar davranışlar ile çocuk sayıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
12. Annelerde görülen babasavar davranışlar ile çocuklarının cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
13. Annelerde görülen babasavar davranışlar ile yaşadıkları yerleşim yerlerinin arasında anlamlı bir fark var mıdır?
14. Annelerde görülen babasavar davranışlar ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
15. Annelerin cinsiyet rolü algısı ile babasavar davranışlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek varsa bu ilişkinin ne düzeyde olduğunu ortaya koymaktır. Ayrıca araştırmada bu ilişkinin incelenmesi sırasında annenin yaşı, eğitim durumu, sosyoekonomik düzeyi, yaşadığı yerleşim yeri, çocuk sayısı ve çocuklarının cinsiyetlerinin ilişkiye etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Gelenekselleşmiş cinsiyet rolleri, cinsiyet özelliklerine göre yapılan ayrımlar hem kadınlar hem de erkekler için aile olma sürecinde etkili rol oynamaktadır. Kadına ve erkeğe toplum tarafından biçilen rollere ilişkin yaşanan çatışmalar aile yapısında bazı değişikliklere neden olmaktadır. Kadınlardan kadınsı, erkeklerden erkeksi özellikler sergilemelerini bekleyen toplum, kadınlara annelik rolünü uygun görürken erkeğe ev dışında roller belirlemektedir. Bu durumun zamanla değişikliğe uğradığı, kadının

Çalışma hayatında da söz sahibi olduğu görölse de günümüzde kadınlara geçmişte atfedilen roller hala devam etmektedir (Dökmen,2009). Annelerin aile içinde sergiledikleri davranış ve tutumlar algıladıkları cinsiyet rollerine göre şekillenmektedir.

Araştırma, ailenin temel fertlerinden biri olan annelerin algıladıkları cinsiyet rollerinin ne olduğunun belirlenmesi ve belirlenen rollerin annenin babasavarlık algısını ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Babasavarlık kavramı ile ilgili çalışmalara alanyazında çok fazla rastlanmamıştır.

Çeşitli kùltürlerde yapılan çalışmalara göre ebeveynlerin eşsavar tutum ve davranışları araştırılmış, annelerin eşlerini engelleyici davranışları babaların eşlerini engelleyici davranışlarından daha çok sergiledikleri görölmüştür. Başka bir deyişle anneler eşleri ile sorumluluklarını paylaşmaktan kaçınmaktadırlar. Ekonomik durum, yaş, kùltür, psikolojik durum gibi bazı değişkenler annelik ve babalık rolleri içinde eşlerin izin verici veya engelleyici davranışlarını etkilemekte ve bu davranışlar değişkenlere göre farklılık gösterebilmektedir (Dönmez, 2019).

Araştırma esnasında yapılan uygulamalar annenin çocuğun gelişiminde daha fazla söz sahibi olduğu, babanın bu gelişimin dışında tutulduğu bir anlayış olan “babasavarlık” kavramının ölkemizde kapsamının genişlemesine, elde edilen sonuçlar ise alanyazının gelişmesine katkı sağlayacağı için önem arz etmektedir.

1.5. Araştırmanın Sayılıları

Bu araştırmada;

1- Örneklemi oluşturan bireylerin veri toplamak için kullanılan ölçme araçlarını itenlikte cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma

- Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmanın yapıldığı illerdeki okul öncesi çağda çocuğu bulunan ve araştırmaya katılan annelerle sınırlıdır.
- Araştırmadan elde edilen bulgular, veri toplamak için kullanılan ölçme araçları ve kişisel bilgi formundan elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Cinsiyet Rolü: Erkek ve kadınların nasıl hissedeceğini, düşüneceğini belirleyen genel anlamda toplum tarafından uygun görülen rollerdir (Kulaksızoğlu, 2002).

Babasavar Annelik: Annenin, baba katılımını ev içi işler ve çocuk bakımı gibi alanlarda engelleyici tutum ve davranışlarıdır (Allen ve Hawkins, 1999; Fagan ve Barnett, 2003).

Modern Annelik: Annelerin ev içi işlerde ve çocuk bakımı gibi konularda babaları teşvik ettikleri, izin verici tutum ve davranışlarıdır (Dönmez, 2019).

İki Kat Sorumlu Annelik: Babaların çocuk bakımı ve ev işi gibi konularda yardımcı olmaması nedeni ile annelerin bütün sorumluluğu aldıkları tutum ve davranışlarıdır (Dönmez, 2019).

Aşırı Bağlı Annelik: Annelerin ailelerine ve ev işlerine bağımlılık derecesinde bağımlılık sergilediği tutum ve davranışlarıdır (Dönmez, 2019).

Geleneksel Annelik: Kültürel olarak belirlenen, anneliğin gelenekselleşmiş rollerini gerçekleştirmek için annenin çocuk ve ev işleri konularında babanın sorumluluk almasını engellediği tutum ve davranışlarıdır (Dönmez, 2019).

Dolaylı Annelik: Annelerin eşlerini yüceltiyormuş gibi görünürken aslında onları yetersiz, kendilerini çok iyi anne konumunda gösterdikleri tutum ve davranışlarıdır (Dönmez, 2019).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde; araştırmaya konu olan cinsiyet rolü ve babasavar davranış değişkenleri ile ilgili kuramsal temeller ele alınmıştır. Bu noktada toplumsal cinsiyet rolü, toplumsal cinsiyet ile ilgili kuramlar, atıflar ve babasavar davranışa ilişkin ayrıntılı açıklamalar, devamında ise bu konularla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Türkiye’de ve yurt dışında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Babasavar anneliğin; alanyazındaki hem anne bekçiliği hem de babasavar annelik şeklinde kullanımı dikkate alınarak bu çalışmada bütünlük olması adına babasavar annelik kavramı kullanılmıştır.

2.1. Toplumsal Cinsiyet

2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları

2.1.1.1. Cinsiyet

Cinsiyet insanoğlunun varoluşundan bugüne kadar gelen bir nitelemedir. Bireylerin erkek ya da kadın olarak gösterdiği kalıtsal ve fiziksel özelliklerinin karşılandığı, kişileri bu özelliklere göre sınıflandıran bir kavramdır (Akın ve Demirel, 2003). Türk Dil Kurumu sözlüğünde en genel anlamıyla bireyleri erkek ve kadın olarak ayıran, bireylere üreme sonucunda ayrı roller veren yaratılış özelliği, cinslik, eşey şeklinde tanımlanmaktadır. Dökmen (2009) ise cinsiyeti biyolojik bir temele dayandırmakta ve bireyleri kadın ya da erkek olarak kategorilere ayıran bir değişken olduğunu belirtmektedir. Toplum içerisinde dünya üzerindeki en büyük kategorik ayrıma sahip olan cinsiyet terimi biyolojik ve fiziksel özellikler açısından kadın ya da erkek olarak değerlendirilme konusunda temel bir terimdir. Biyolojik yönüyle değerlendirildiğinde bireyin kromozom farklılıklarına göre değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Bireylerin cinsiyetleri X ve Y kromozomları taşımasına göre sınıflandırılmakta; hücrelerde bulunan 23. kromozom çifti olarak cinsiyet kromozomlarından XX kromozomları taşıyan birey kadın, XY kromozomları taşıyan birey ise erkek olarak sınıflandırılmaktadır (Espinosa, 2010).

Unger (1996) tarafından ise cinsiyet; genetik oluşumlar, üreme organları ve işlevlerini içeren biyolojik özellikleri ortaya koyan kişiler arası farklılıklar şeklinde

tanımlanmaktadır. Kadınlık hormonu ve erkeklik hormonunu temsil eden cinsiyet üzerinde bu hormonların etkisi olduğu da görülmektedir.

Cinsiyet algısı sadece hormonlar ve kalıtım yoluyla açıklanamamıştır. Kaypak (2013) farklı cinsiyet türleri olduğunu aktarmaktadır. Cinsiyet türlerini de genetik cinsiyet, somatik cinsiyet, psikolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak sıralamaktadır. Genetik cinsiyetin biyolojik anlamda kromozomlara bağlı olduğunu, buna bağlı kadın ve erkek olarak iki cinsin ortaya çıktığını bireylerin anatomik yapıları ve hormonal farklılıklarına göre cinsiyetlerden birine ait olduğunu belirtir. Somatik cinsiyet ise bedensel anlamda farklılıkları ortaya koyan cinsiyet olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin dış görünüşleri, ses farklılıkları somatik cinsiyetin çerçevesine girer. Psikolojik cinsiyet kişilerin hisleri sonucu kendilerini kadın veya erkek olarak nitelendirmesi ile ilgilenmektedir. Kişiler davranışlarını ve yaşamlarını şekillendirirken kadınsılık ve erkeksilik hislerine göre hareket ederler. Cinsiyet kavramının biyolojik özellikleri barındıran bir olgu mu yoksa toplumsal bir olgu mu düşünceleri konusunda Türköne (1995) cinsiyet ve cins kelimelerini kullanmaktadır. “Gender” ve “sex” kelimelerinin yerine kullandığı bu kelimelerde “cins” kelimesinin biyolojik anlam içerdiğini, cinsiyet kelimesinin de biyolojik anlamının yanında sosyokültürel özellikleri de barındırdığını ifade etmiştir.

2.1.1.2 Toplumsal Cinsiyet

İnsan sosyal bir varlık olması sebebiyle topluluklar halinde yaşamını sürdürmüş ve hayat akışı içerisinde bu toplulukların etkisini hissetmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde “aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü, cemiyet” şeklinde tanımlanan toplum kelimesi bireylerin birlikte yaşam sürme aşamasında çeşitli algılara sahip olmalarını sağlamıştır. Sosyal bir varlık olmanın temel getirisi olarak insanlar çevreleriyle kurdukları iletişimde çevre bireylerin davranışlarının şekillenmesi aşamasında etkili olur. Toplum kişilere çeşitli kurallar koyar, sınırlar çizer ve görevler verir. Bu görevler sırasında çoğunlukla cinsiyete dair algılar da oluşur ve kişilerden cinsiyetlerine dair davranışlar sergilemeleri beklenir. Toplumsal cinsiyet kavramının temelinde de insanların birlikte yaşadıkları çevrenin cinsiyet kategorilerine dair beklentilerinden söz edilebilir.

Toplumsal cinsiyet kavramı (Gender) ilk olarak 1970’lerde Ann Oakley ve arkadaşları tarafından biyolojik cinsiyet kavramının dışında toplum tarafından

belirlenen kadın ve erkek özelliklerini tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Toplumsal cinsiyet kültürel farklılıklar ve çeşitli faktörlere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Marini (1990) kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarına ek olarak kültürel olarak da farklılıklar gösterdiğini belirtmektedir. Bu durum biyolojik ve toplumsal anlamda farklı cinsiyet tanımlamaları yapılmasına sebep olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet psikolojik, sosyal kültürel ve davranışsal etkiler barındıran toplumun cinsiyet rollerinden beklentilerini ve bireylerin çevrelerinden öğrendiklerini yansıtması olarak tanımlanabilir (Wienclaw, 2011). Penopele ve McConnell-Ginet (2003) ise cinsiyeti üreme potansiyeliyle ilişkili biyolojik bir durum, toplumsal cinsiyeti ise sosyal ve kültürel bir boyut olarak aktarmaktadır.

Toplumsal cinsiyet bireylerin kadın ya da erkek olarak kendilerini tanımlama şekilleriyle ilgilenmektedir. Toplum bireylerin düşünce ve davranış şekillendirmeleri üzerinde oldukça etkili bir yapıdır ve insanların nasıl düşünmesi, nasıl davranması ve düşündüklerini nasıl hayata geçirmesi gerektiği konularında çeşitli roller belirlemektedir. Bu sebeple toplumsal cinsiyetin farklı kültürlerde farklı şekilde ortaya çıkması ve zaman içerisinde değişiklik göstermesi normaldir (Akın ve Demirel, 2003). Toplumsal cinsiyet bireyin kendi iç dünyası veya bireysel anlamda kendine çizdiği çerçevenin dışında; aile ortamı, iş çevresi, okul çevresi ekonomik ve hukuk düzeni içerisinde bireyin yaşadığı toplum tarafından çizilen çerçeve olarak tanımlanmaktadır (Correll, Thebaud ve Benard, 2007).

Alanyazın incelendiğinde Connell (1998) toplumsal cinsiyeti “toplum tarafından üretilen bireysel karakter” olarak tanımlamaktadır. Köşgeroğlu’na (2010) göre toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğe doğuştan getirdiği özellikler sebebiyle yüklenen kültürel beklentiler, tutumlar ve rollerdir. Giddens (2012)’e göre toplumsal cinsiyet, “yaşantılar sonucu toplum ve kültür tarafından farklılaşarak bireye ait doğuştan var olan özelliklerle ilişkilendirilerek sonradan oluşan” bir kavramdır. Dökmen (2017)’e göre ise toplumsal cinsiyet, kadın ve erkekten beklenen beklentilerin oluşturduğu kültürel bir yapıdır.” Archer ve Lloyd (2002) da bu tanıma benzer olarak toplumsal cinsiyeti, kadın ya da erkek olmanın kültürel bir parçası olarak görmektedir. Kalaycı ve Hayırsever (2014)’e göre kadın ve erkek olmak doğuştan gelen, kadınlık ve erkeklik ise toplumsal kültür tarafından kadına ve erkeğe yüklenen rollerdir. Toplum tarafından ortaya çıkan cinsiyet algısının kadına ve erkeğe çizdiği davranış kalıpları bu rolleri oluşturmaktadır.

Sosyal çevrenin etkisi ile kişiler doğdukları toplum kurallarına göre çeşitli cinsiyet algıları oluştururlar. Bu algılar doğumdan sonra başlar ve çevrenin etkisiyle şekillenerek devam eder. Cook ve Cook (2005), bu cinsiyet algısının gelişim aşamalarını çeşitli kategorilere ayırarak şu şekilde belirtmiştir: Doğumdan sonraki 12 aya kadar çocuklardaki cinsiyet algısı incelendiğinde; erkek ve kadın sesini ayırabilme becerisi 7 aylıkken, erkek ve kadın fotoğraflarında görsel ayırım becerisi 9 aylıkken, kadın ve erkek sesi ile bu sese ait görüntü üzerinde eşleştirme yapabilme becerisi 12 aylıkken oluşmaktadır. 12 ve 24 ay arasında; erkeklerin kızlara oranla daha saldırgan davranışlar sergilemesi, bununla birlikte kendine güven konusunda da kızlardan önde oldukları görülmektedir. 24 ay civarında ise çocukların artık kendi cinsiyet özelliklerine ait oyuncak tercihleri oluşmaya başlamıştır. Özellikle erkek çocuklar bu konuda daha ön plana çıkan seçme davranışı göstermektedir. 26 ay civarında çocuklar yetişkinlerin kullandıkları eşyalar, onların sosyal çevredeki davranışları ve üstlendikleri roller bununla birlikte fiziksel görünüm ve kişilik özellikleri konusunda da bilgi sahibi olmaya başlamaktadır. 30 ay civarında cinsiyet kavramını anlamaya, kız ve erkek olarak etiketlemeye başlayan çocuklar 36 aya kadar olan süreçte kendi cinsiyeti konusunda bilgi sahibi olmaya başlamaktadır. Bunu çoğunlukla fiziksel görüntü, saç şekli gibi genel dış özellikler yoluyla kategorik ayırım olarak yapmaktadır. 2-3 yaş arasında ise artık çocuklar nesneler, etkinlikler ve oyuncaklar konusunda kalıp yargılara sahip olmaya başlarlar ve cinsiyet faktörünü öne alan arkadaşlıklar ortaya çıkmaya başlar. 3 yaş civarında cinsiyetin zamanla değişen bir durum olmadığı anlaşılır. 3-5 yaş arasında çocukların cinsiyet farklılıkları oyuncak ve oyun seçiminde artarken 5 yaş civarında bu ayırım hızlı ve katı bir şekilde yer etmeye başlar. Özellikle okul öncesi dönemle birlikte cinsiyete dair inanış ve davranışlar en üst düzeyde katılığa ulaşır. 6-7 yaş civarında ise etkinlik, meslek, davranış, spor dalları ve okul sorumlulukları konusunda kalıplar katılığını korur. Aynı cinsiyetten arkadaşlık erken ergenlik dönemine kadar sürer. Sabit ya da artan cinsiyet farklılıkları televizyon programları tercihinde bile net olarak görülmeye başlamaktadır.

Biyolojik gelişim esnasında cinsiyete dair oluşan kalıp yargılar ilerleyen yaşlarda da devam etmektedir. İnsanların hem biyolojik gelişim hem de çevre etkisiyle oluşturdukları davranışlar onların toplum içerisinde bir yer edinmesini sağlamaktadır. Rol, toplumsal durumlara ilişkin beklenen davranışlar veya toplumda yaşayan bireylerden beklenen durum olarak ifade edilmektedir (Vatandaş, 2007). İnsanlar

doğumla ölüm arasında çeşitli rollere sahip olurlar ve birlikte yaşadıkları çevrede bu rolleri uygulayarak sosyal yaşamlarına devam ederler. Toplumun cinsiyet algısı bireylerden beklenen roller üzerinde de etkilidir. Bu roller toplumsal cinsiyet rolü altında toplanmaktadır. Genel anlamda dünya üzerinde küresel bir algı olduğu varsayılabilir ancak toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda kültürel etkilerin de olduğu bir gerçektir. Toplumsal cinsiyet rolleri, kadının ve erkeğin cinsiyet özelliklerine göre toplumda kendi üzerine düşen veya üstlenmesi gereken roller, davranışlar, özellikler olarak belirtilmiştir. Bem (1974), kadın cinsiyet özelliklerinin baskın olduğu kişileri “kadınsılık”, erkek cinsiyet özelliklerinin baskın olduğu kişileri “erkeksilik”, bu iki cinsiyet rolünü bir arada bulunduran kişileri “androjen”, iki cinsiyet rolünün de belirgin olarak bulunmaması durumunu ise “belirsiz” cinsiyet rolleri olarak aktarmıştır.

Kadınsılık cinsiyet rolünde, kadın cinsiyet rollerinin ağır bastığı belirtilmektedir. Kadınlara toplum tarafından tanımlanan hoşgörölü, sevgi dolu, çekingen, kabullenici, güven verici, duygulu gibi tutum ve davranışlar kadınsı cinsiyet rolü ile özdeşleştirilmektedir. Erkeksi cinsiyete sahip bireylerde ise sahiplenici, özgüveni yüksek, güçlü, çalışkan, girişken, kuralcı, duygularını belli etmeyen gibi davranışlar görüldüğü belirtilmektedir. Hem kadınsı hem de erkeksi rollere belirli oranda sahip olan bireyler ise androjen cinsiyet rolüne sahip bireyler olarak tanımlanmaktadır (Bem, 1974; İmamoğlu, 2008).

Toplumlar tarafından belirtilen rollere sahip bireyler, kişiliklerin şekillenmesi aşamasında da ön plana çıkmaktadır. Ümmet (2007), kadın ve erkeklerden beklenen özelliklerin ya da davranış şekillerinin farklı olduğunu belirtmektedir. Helgeson (2012) da toplumun erkek ve kadından beklentilerinin farklı olduğunu belirtir. Erkeklerden kuvvetli olması, lider olması, duygularını saklaması, özgür olması ve sportif faaliyetlerle ilgilenmesini bekleyen toplum kadından ise annelik özelliklerini göstermesini, uyumlu ve sevecen olmasını beklemektedir. Bu beklentiler kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerini göstermektedir.

Kadınlar için ev hizmetleri ve annelik rollerini önemli gören toplumsal roller erkek için ise iş rolleri ve para kazanmanın önemli olduğunu vurgulamaktadır (Powell ve Greenhaus, 2010). Toplumsal cinsiyet rolleri sosyallik açısından büyük öneme sahiptir ve bireylerin cinsiyet rollerine karşı kalıp yargılar oluşturmalarına sebep olmuştur (Kızılaslan ve Diktaş, 2011).

Başçı ve Giray (2016) toplumsal cinsiyet rollerinin çocukluk döneminde, çocukların biyolojik cinsiyetlerini algılamaları ile birlikte kazanıldığını; cinsiyetlerine uygun davranışları sergileyerek de toplum içerisinde var olduklarını belirtmektedir. Toplumsal cinsiyetin biyolojik etmenlerden uzak olduğunu ve tamamen toplum tarafından çocukluktan itibaren öğrenilerek kültür etkisiyle oluştuğunu aktaran Bhasin (2003) bu rollerin toplumlar arasında hatta aileler arasında bile değişebileceğini savunmaktadır. Ancak dünya üzerinde erkeklik ve kadınlık algısının birçok toplumda ortak özellikler barındırdığı gerçeği çeşitli çalışmalarda aktarılmaktadır. Pehlivan (2017) erkek bireylerin doğdukları andan itibaren avantajlı olduklarını ve genel anlamda kalıp yargıların da etkisiyle bu avantajlı hali öğrendiklerini belirtmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin doğuşu ve cinsiyetlere göre algılanması konusunda çok çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet rolleri ve bu roller üzerine ortaya konan algılar çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörlerin başında aile, arkadaş çevresi, alınan eğitim ve eğitime ulaşabilme gücü, günümüzde oldukça etkili olan kitle iletişim araçları, çalışma hayatı sayılabilir. Bireylerin toplum içerisinde edindikleri rollerde bu faktörlerin etkisi yadsınamaz niteliktedir. Edinilen bu roller çeşitli kuramların oluşmasını sağlamıştır. Dökmen (2004) de toplumsal cinsiyetin kazanılması aşamasında ve cinsiyetler arası farkların açıklanmasında çeşitli kuramlar bulunduğunu belirtmektedir. Bu kuramlar; Biyolojik Kuram, Bilişsel Gelişim Kuramı, Sosyal Rol Kuramı, Sosyal Öğrenme Kuramı, Psikanalitik Kuram, Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Feminist Kuramlardır.

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Sistemli ve düzenli çalışmalar olmaları sebebi ile kuramlar davranışları açıklama konusunda önemli yere sahiptir. İnsan davranışlarını, nasıl ve neden ortaya çıktığını açıklayan kuramlar aynı konuyu farklı yönleri ile ele alabilmektedir (Yaşın Dökmen, 2004). Bu kısımda da toplumsal cinsiyet kavramını farklı yönleri ile açıklayan çeşitli kuramlardan bahsedilmektedir.

2.1.2.1. Biyolojik Kuram

İki cinsiyet arasındaki doğuştan gelen genetik ve psikolojik farklılıklar kadın-erkek davranışlarında da farklılığa neden olur ve biyolojik kuramlar bu duruma dayandırılarak açıklanmaktadır. Kuram cinsiyet farklılıklarının sebebi olan biyolojik

farklılıklardan yola çıkarak kadın ve erkek cinsiyetlerinin hormonal farklılıklarını konu almaktadır (Anar, 2011).

Kuramda kadının biyolojik yapısına göre doğurganlığı düşünülerek savunmasız ve korunmaya muhtaç olduğu bu sebeple bir başkasının yardımına ihtiyaç duyduğu savunulmaktadır. Doğuştan getirilen özellikler sonucu ortaya çıkan doğal süreç iki cinsiyeti toplumsal davranış olarak da birbirinden ayırmaktadır (Buss, 1995).

Bilim adamları kadın ve erkek arasındaki farklılıklara geçmişten günümüze kadar değişik açıklamalar getirmişler, anneliği üreme organları ve beyin ile ilişkilendirmişlerdir. İlerleyen zamanlarda ise beyin lobları arasındaki farklılığı ileri sürmüş ve kadınlarda erkeklere göre yan lobların daha büyük olduğu, ön beyin loblarının ise erkeklerde daha kıvrımlı olduğu görüşünden hareket ederek farklılıkları açıklamaya çalışmışlardır. Hormonel olarak ise erkeklik hormonlarının ve performans açısından erkek beyninin daha üstün olduğu düşüncesini öne sürerek erkeklerin bazı önemli iş dallarında daha iyi olduklarını söyleyenler olmuştur (Dökmen, 2012).

Yapılan araştırmalara göre erkeklik hormonu yüksek olan kız çocukları bebeklerle oynamama, ev işleri dışında işlere ilgi duyma gibi daha erkeksi davranışlar sergilemektedir. Aynı zamanda hormonal farklılıklardan meydana gelen davranışların ailelere bağlı olabileceği görüşü de savunulmaktadır (Dökmen, 2015).

Çocukluk dönemlerinden başlayarak kadın ve erkek beyninde hormonların etkisi ile davranışlarda farklılaşmalar meydana gelmektedir (Kimura, 1992). İki cinsiyet için aileler farklı bir yaklaşım sergilemedikleri halde ilgi ve davranışlarının aynı olmadığı belirtilmektedir. Kız çocukların daha duygusal ve dokunsal, erkeklerin ise daha hareketli olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte kızlar daha yumuşak oyuncaklara ilgi duyarken erkek çocukların araba silah gibi oyuncaklara ilgi duyduğu söylenmektedir (Eşel, 2005).

Tarihsel süreç içerisinde insanların topluluk olarak yaşamaya başladığı günlerden itibaren aile içi işlerden kadınlar sorumlu tutulurken erkekler ev dışı alanlarda, daha çok güce dayalı işlerle ilgilenmişlerdir. Biyolojik kurama göre bu rollerin dağılımında temel sebep kadın ve erkeğin biyolojik özelliklerinden dolayı üstlendikleri rollerdir. Erkeklerin doğurganlık özelliklerinin olmayışı ve kadının doğurgan bir yapıda olması ise rolleri farklı kılmaktadır (Güldü ve Ersoy Kart, 2009).

Toplumsal düşüncelere, davranışlara bakıldığında çoğunlukla erkeklerin öne çıkması ve üstün kabul edilmesi cinsiyet farklılığının biyolojik sebeplere bağlanması ile ilişkilendirilmektedir. Freud'un "anatomi kaderdir" ilkesi bu yaklaşımda "biyoloji kaderdir" ilkesine dönüşmüştür (Pehlivan Vargel, 2017).

Kurama göre biyolojik özelliklerinden dolayı kendilerine özgü biçimlerde davranan kadın ve erkekler değiştirilemeyen, doğuştan getirdikleri özellikleri ile hiçbir zaman eşit olamayacaklardır (Suğur, 2006).

2.1.2.2. Bilişsel Gelişim Kuramı

İlk olarak kendi cinsel kimliklerini öğrenen çocuklar sonrasında başkalarının cinsiyetlerini öğrenirler. Önce cinsiyetlerin kadın ve erkek olarak ayrıldığını anlar sonrasında kendilerinin hangi cinsiyette olduğunu ve cinsiyetleri farklı yapan özellikleri öğrenirler. Bu aşamadan sonra cinsiyetlerden beklendiği gibi davranış sergilemeye başlarlar (Çıtak, 2008).

Bilişsel gelişim kuramına göre çocuklar için kız ya da erkek olmayı bulmak ve o role uygun davranmak buna göre uygun bir görüş geliştirmeyi gerektirmektedir. Kendi cinsiyetini kavrayan çocuk kadınsı ya da erkeksi olacak şekilde cinsiyetine uygun davranışı tercih etmeye başlayacaktır. Bu davranış şeklinin sebebi kişinin kendisini kadın ya da erkek olarak kimliklendirmesidir (Dökmen, 2015).

Çocuğun kendi cinsiyeti doğrultusunda belirli davranışları benimsemesi toplumsal rollere göre oluşmaktadır. Kişi kendisini nasıl kimliklediyse o şekilde davranış sergiler ve bu davranış durağan bir cinsiyet rolüne dönüşür (Güldü ve Ersoy Kart, 2009).

Kohlberg' e göre cinsiyeti etiketleme dönemi (2 - 3,5 yaş), cinsiyetin kararlılığı dönemi (3,5 – 4,5 yaş) ve cinsiyetin değişmezliği dönemi (4,5 – 7 yaş) olmak üzere çocukların cinsiyet rolü gelişimleri üç dönemde gerçekleşir (Burt ve Scoot 2002, Dökmen 2016).

Cinsiyeti etiketleme döneminde çocuklar kadın ve erkek olarak iki ayrı cinsiyetin varlığını kabul eder ancak bir başkasının cinsiyetini her zaman doğru belirtemeyebilirler. Bu süreçte çocuklar kendi cinsiyetlerini bilirler ancak cinsiyetin kalıcı ve değişmez olduğunu düşünemezler. Bu durum bir erkek çocuğun büyüdüğünde anne olacağını söylemesi ile açıklanabilir (Burt ve Scoot 2002, Dökmen 2016).

Cinsiyetin kararlılığı döneminde çocuklar görünüşleri değişen şeylerin değiştiğini düşünürler, yani objelerin fiziksel görünüşlerinden etkilenmektedirler. Örneğin bir erkek çocuğu saçı uzun olduğu için kız çocuğu olacağını düşünebilir (Burt ve Scoot 2002, Dökmen 2016).

Cinsiyetin değişmezliği döneminde ise; fiziksel görünüşte değişiklik olsa bile cinsiyetin değişmediğini kavramaktadırlar. Bu dönemde çocuklar cinsiyetleri ile uygun olan etkinliklerde bulunur ve bunu cinsiyetleri ile tutarlı buldukları için yaparlar (Burt ve Scoot 2002, Dökmen 2016).

Bilişsel gelişim kuramı kişilerin öğrenme sürecinde aktif rol aldığını vurgulamaktadır. Kurama göre belirli bir biliş sırasında çocuk cinsiyetini tanır, rol model edinir ve ona göre roller üstlenir (Beal, 1994).

Kişi kendi kimliği ile tutarlı olan rolleri benimseyerek bunun değişmez olduğunu kabul eder (Tosun, 2010).

2.1.2.3. Sosyal Rol Kuramı

Biyolojik kökenli kuramsal yaklaşımların aksine sosyal rol kuramı cinsiyet rollerinin bilişsel süreçler ve öğrenme sonucu ortaya çıktığını savunmaktadır. Buna göre kişi rollere eğilimli olarak doğmaz sonradan kazanır. Kuram ataerkillik, siyaset, toplumsal sınıf ve topluluklardaki üretim biçimleri ile şekillenen sosyal rollerin kadın ve erkek ile özdeşleştirilmesinden bahsetmektedir (Savcı, 1999; Karakılıç, Alay ve Koçak, 2008).

Kuram, kadın ve erkeklerin toplum içerisinde farklı veya benzer davranışlarına ilişkin açıklama yaparken toplumsal rollerin dağılımını göz önünde bulundurmaktadır (Eagly, Wood ve Diekman, 2000).

Geçmişten günümüze oluşmuş toplumsal yapı içerisinde, bütün toplumlarda kadın ve erkeklerden yapmaları beklenen davranışlar bulunmaktadır. Bu davranışların tümü öğrenilmiştir ve sosyal roller ile açıklanabilmektedir (Yaşın Dökmen, 2009). Toplumun kadın ve erkekten beklediği cinsiyetlerine özgü davranışlar dişil ve eril cinsiyet rollerini oluşturmaktadır (Dulin, 2007).

Toplumsal hayat içerisinde kadın ve erkekten beklenen davranışlar belli bir süre sonra cinsiyetlere atanmış rollere dönüşmektedir. Belirli işleri bir cinsiyetin diğerinden fazla üstlenmesi rollerin farklılaşması sonucunu doğurmaktadır (Shelton ve John, 1996).

Sosyal rol kuramına göre belirli bir toplumsal düzene doğan çocuk küçük yaşlardan itibaren kendi cinsiyetine biçilen rollere göre gelişim göstermektedir. Kadınlar yemek yapma, çocuk bakımı, dikiş dikme gibi daha ev içi işlere uygun görülürken erkeklere güçlü ve koruyucu olarak kaynak sağlayan rolü uygun görülmektedir (Güldü ve Kart, 2009).

Toplumsal rol kuramında bireylerin cinsiyet rolü seçimleri, yani kadınsı ya da erkeksi olmaları doğuştan getirdikleri özelliklerinden farklı olarak sosyal rolleri ile ilişkilendirilmektedir (Eagly ve Ark., 2000). Buna göre bakım rolünü üstlenen kadın ya da erkek kadınsı, liderlik rolünü üstlenen kadın ya da erkek erkeksi olarak algılanmaktadır.

Kurama göre kişilerin davranışları doğuştan taşıdıkları özelliklerine değil toplumsal rollere bağlıdır. Eğer bir kişi ya da topluluk tekrarlı şekilde aynı davranışı yapıyorsa o kişinin ya da topluluğun yaptığı davranışa yatkın olduğu düşünülmektedir (Yaşın Dökmen, 2009).

Kuramı destekleyen çalışmalara bakıldığında kadınların üstlendikleri sosyal roller algıladıkları cinsiyet rolü ile ilişkilidir. Çocuğu olan kadınlar çocuklu olmayanlara göre, evli kadınlar evli olmayanlara göre daha kadınsı algılanmaktadır (Etaugh ve Poertner, 1991). Bir başka araştırmaya göre ise çalışan kadın ve erkekler eşit oranda erkeksi, çalışmayan kadın ve erkekler ise eşit oranda kadınsı bulunmuştur (Riggs, 1997).

Özellikle gelişmiş toplumsal yapılar içinde kadın ve erkek rolleri üretim odaklı olarak birbirinden ayrıştırılmaktadır (Eagly ve Wood, 1999). Yine toplumsal yapı içerisinde bireyler baskı yoluyla belli rollere uygun davranışlar sergilemek zorunda bırakılmaktadır (Dökmen, 2015). Endüstriyel, gelişmiş bir toplumsal yapı olarak geçmişten günümüze cinsiyet rollerinde değişiklikler olsa da erkekler hala kadınlara oranla güçlü görülen yapı içerisinde yer almaktadırlar (Deikman vd., 2002).

2.1.2.4. Sosyal Öğrenme Kuramı

İnsan dünyaya boş bir levha (tabula rasa) gibi gelir. Yaşamı boyunca davranışlarına karşılık gelen ödüller ya da cezalar sonucunda ise diğer bireyler ile etkileşimi şekillenir ve öğrenme gerçekleşir. Yaklaşımına göre cinsiyet rollerini çocuk çok küçük yaşlarda gözlem yaparak ve pekiştireçler sonucunda öğrenmeye başlamaktadır (Yapıcı, 2016).

Sosyal öğrenme kuramı için içinde yaşanılan sosyal çevre çok önemlidir çünkü kurama göre toplumsal cinsiyete yönelik davranışlar sonradan öğrenilmektedir. Bireyler kadın ve erkek olmayı yaşadıkları sosyal çevreyi gözlemleyerek öğrenmektedir. Albert Bandura tarafından ortaya atılmış olan bu kurama göre öğrenme edimsel koşullanma, model alma ve taklit yolu ile iki gerçekleşmektedir. Öğrenme sürecine deneyimler eşlik etmektedir (Bandura, 1977).

Bu aşamada belirleyici olan ödül ve ceza kavramlarıdır. Pekiştirilen davranış tekrar ederken cezalandırılan davranış ortadan kalkmaktadır. Cinsiyete uygun davranış pekiştirildiğinde gelecekte tekrar etme olasılığı artarken cinsiyete uygun olmayan davranış cezalandırıldığında tekrar etme olasılığı azalmaktadır (Dökmen, 2015).

Kurama göre pekiştireçler ve kullanım sıklıkları önemli görülmektedir. Mesela toplumsal kabul gören davranışların gülümseme, övgü, ilgi gibi pekiştireçler ile desteklenmesi istenilen davranışın kazandırılmasını sağlamaktadır (Bayrakçı, 2007).

Gözlem yapmanın önemli olduğu sosyal öğrenme kuramında model alma ve taklit bir diğer öğrenme şeklidir. Canlı model, sembolik model ve sözlü direktifler olarak öğrenmeyi etkileyen üç farklı model vardır (Bandura, 1977).

Davranışı sergileyen kişiler canlı modeli oluşturmaktadır. Çocukların kendi cinsiyetlerinden kişileri taklit etmeleri canlı modele örnek gösterilebilir. Sembolik modele göre bir yerde izlenilen ya da okunulan karakterler bireylerin model almasında etkili olabilmektedir. Sözlü direktiflerde ise kişinin nasıl davranış sergilemesi gerektiği üzerinde durulmaktadır (Dökmen, 2015; Bayrakçı, 2007).

Kurama göre doğumdan itibaren aileler çocuklarının cinsiyetlerine göre farklı davranış sergilemektedirler (Güldü ve Kart, 2009). Örneğin babasına yaptığı bir işte yardımcı olmak isteyen kız çocuğu bu işin ona uygun olmadığı söylenilerek yapmasının engellenmesi durumunda ilerleyen zamanlarda babasına yardım etmek için istekli olmayacaktır. Ama annesine ev işlerinde yardım etmesi durumunda takdir edilen kız çocuğu ilerleyen zamanlarda bu işleri yapmakta istekli davranacaktır. Toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde kişinin gözlemleri ve yakın çevresinden yaptığı modellemeler büyük oranda etkili olmaktadır (Keskin ve Ulusan, 2016).

Gözlem yapmanın önemi vurgulanan kurama göre çocuklar kendi cinsiyetlerinden olan kişileri taklit ederek öğrenmektedir, her şeyi deneme yanılma yöntemiyle öğrenmek gerekmez (Pressley ve Mac Cormick, 2007). Annesi çalışmayan

kız çocukları annesi çalışan kız çocuklarına göre daha çok cinsiyet tipllemeli davranış sergilemektedir (Broady, 1989).

Diğer taraftan bakıldığında çocuğun taklit ettiği rol toplum tarafından onaylanmasa da bu rolü temsil eden kişilerin bulunması çocuk için önemlidir (Beal, 1994). Örneğin bir kız çocuğun tesisatçı olması onaylanmasa da tesisatçı kadınların olması çocuğun bu rolü modellemesi için önemlidir.

2.1.2.5. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram cinsiyet gelişimini açıklamaya yönelik Freud tarafından geliştirilen ilk kuramlardandır. Biyolojik ve kültürel faktörleri içermekte ve libido kavramına dayandırılarak açıklanmaktadır (Şenol ve Kaya, 2018). Yaklaşımına göre insan davranışlarının açıklanmasında cinsellik ön plana alınmaktadır.

Freud cinsiyet rollerinin kazanılmasını üç dönemde açıklamaktadır. Birinci dönem 0-18 ayı kapsayan oral dönem, ikinci dönem 1,5-3,5 yaş arasını kapsayan fallik dönem ve üçüncü dönem de 5-13 yaş arasını kapsayan ödipal döneme denk gelmektedir. Oral dönem olan birinci dönem bebekliğe denk gelmekle beraber çocuk bu aşamada anneden bağımsız düşünülemez ve ilk ilişki kurduğu kişi annedir. Bu dönemde ilgi alanı ağız bölgesindedir (Yaşın Dökmen, 2009). İlk ilişki kurduğu anne ile sağlıklı bağlanma yaşaması çocuk için sonraki süreçlerde kurduğu ilişkilerin sağlıklı olmasının ilk adımı olacaktır.

1,5-3,5 yaş aralığını kapsayan fallik dönemde ilginin yoğunlaştığı bölge değişerek dışkılama ile ilgili bölgeler, anüs olmaktadır. Çocuklar bu aşamada iki cinsiyetin farklı olduğunu kavramaya başlamakta, dönemin sonuna doğru ise cinsel kimlikleri şekillenmektedir. Freud'a göre çocuklar penisin varlığına göre cinsiyetleri ayırt etmektedir (Yaşın Dökmen, 2009). Son dönem olan ve 5-13 yaş aralığına denk gelen ödipal dönemde ise daha çok durgunluk ön plandadır. Çocuklar anne babaları ile karşı cinsleri özdeşleştirerek ayırım yapmaktadırlar. Dönemin sonuna doğru çocuk anne ve babası üzerinden yaptığı ayırım ile toplumsal rolleri anlamaya başlamaktadır (Yaşın Dökmen, 2009). Penisin varlığının ya da yokluğunun öne çıktığı yaklaşımda, bu dönemde erkek çocukları baba ile özdeşim kurarken kız çocukları anneyi zayıf görmektedir. Sonuç olarak kız ve erkek çocukları kendi cinsiyetinden olan ebeveyni ile özdeşim kurarak toplumsal rollerini belirginleştirmektedir.

Freud'un bu yaklaşımı penisin varlığı ya da yokluğu üzerine bir erkek egemenliğini konu aldığı ve tamamen biyolojik süreçlerle açıklandığı için zaman içinde birçok eleştiriye maruz kalmıştır (Şenol ve Kaya, 2018).

2.1.2.6. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı

Sandra Bem'in kuramına göre kadınsılık ve erkeksilik cinsiyete göre bireylerde farklı olabileceği gibi birlikte de bulunabilmektedir (Mayer ve Sutton, 1996). Kişiler toplumsal roller bağlamında kadınsı ya da erkeksi olarak belirli şemalar geliştirmektedirler (Özbay ve ark., 2011). Bem (1981) kuramında 4 cinsiyet rolünden söz etmektedir. Bunlar; kadınsı (feminen), erkeksi (maskülen), androjen ve ayrışmamış olarak belirtilmiştir. Kadınsı ve erkeksi roller toplum olarak içinde yaşanılan kültürden de etkilenecek kişilere uygun görülen rollerdir (Özbay ve ark., 2011). Maskülenlik kavramı erkeksi özellikleri baskın bireyler için kullanılırken, feminenlik kavramı kadınsı özellikleri baskın bireyler için kullanılmaktadır (Demirtaş, 2012). Androjenlik kavramı Bem (1975) tarafından hem feminen hem maskülen özellikler gösteren bireyler için kullanılmaktadır. Ayrışmamış kavramı ise fazla olmayacak şekilde feminen ya da maskülen özellikler gösteren ya da hiç göstermeyen kişiler için kullanılmıştır (Demirtaş, 2012).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı bilişsel gelişim kuramı ve sosyal öğrenme kuramını birleştirmektedir (Dökmen 2016). Kurama göre birey öğrenme sürecinde bilişsel gelişimde olduğu gibi şemaları kullanmaktadır. Buna göre toplumsal cinsiyet rolleri öğrenilirken çocuk önce cinsiyetler arasındaki farkları gözlemlemekte ve edindiği bilgiler doğrultusunda kendi cinsiyetini tanımlamaktadır. Şemalar bilişsel yapılardır, çocuk dünyayı algılamakta gözlemleri sonucu edinmiş olduğu cinsiyet şemasını kullanmaktadır. (Bem 1981, Burt ve Scoot 2002, Dökmen 2016).

Toplumsal cinsiyet şemasına göre feminen ve maskülen kategorisine bir özellik ya da davranış cinsiyet ile ilişkisi olmasa bile dahil olabilmektedir (Yaşın Dökmen, 2009).

2.1.2.7. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Feminist Kuramlar

Feminizm kadın-erkek ayrımında erkek üstünlüğünü sona erdirmeyi ve kadın değerini öne çıkarmayı amaçlayan siyasi bir harekettir. Kadın erkek arasındaki üstünlük

dengeğini değiştirmeyi öne sürerken, erkeğin merkeze alındığı toplumsal değerleri kabul etmemektedir.

Mary Wollstonecraft'ın Kadın Hakları Savunması (1792) metnine göre kadınların insan olmaları sebebi ile aynı haklara sahip olmaları gerektiği öne sürölmüştür. Fransız Devrimine karşı yazılmış olan bu metin ilk modern feminizm metni olma özelliğindedir (Aktaş, 2013).

Feminizm genel hatlarıyla kadın haklarını savunan, kadını kurtuluşunu merkeze alan bir harekettir. Feminizm modern düşünce biçimi ile birlikte tarihte yerini almaya başlamıştır. Modern yaşam biçiminin tam tersi ev içi yaşama hapsedilmiş kadınların erkeklerle eşit olduğunu savunurken cinsiyet üstünlüğünü görmezden gelmektedir. Yaklaşımda kadını özgürleştirme düşüncesi ile hareket ederek bazı sorulara yanıt aranmıştır (şaşman Kaylı, 2013).

Cinsiyetin sadece biyolojik özelliklerden ortaya çıkmış bir kavram olmadığını savunan feminizm kadınlık ve erkeklik kavramlarına daha derin inceleme alanları sunmaktadır. Bu bağlamda feminizm “erkek egemenliği nasıl ortaya çıkıyor?”, “neden geniş bir kabul görüyor?”, “kabul görmesinin sonuçları nelerdir?” gibi soruları kadının toplum içindeki var oluşunu savunarak cevaplamaktadır (Oluk, 2019).

Modernizm ile birlikte brujuva sınıfının eşitlik ve özgürlük arayışı, kendini yenileşen toplumdan ayrıştırılmış hissedenden kadınların hak talep etmelerine öncülük etmiştir. 17. yüzyılda feodalizmin bitmesi ve modernizme atılan adımlar ile birlikte kadının toplum içindeki konumu sorgulanmaya, değişim göstermeye başlamıştır. 18.-19. Yüzyıllardan itibaren ev yaşamı içinde görmezden gelinen kadın, bir hareket başlatmış ve eğitim, iş yaşamı, yönetim gibi alanlarda hak kazanmaya başlamıştır (Aktaş, 2013).

Görüş günümüzde farklı ölkelerde birçok kadın tarafından savunulmaktadır. Zaman içinde gelişim gösteren akım 1968 sonrasında daha fazla yayılmıştır. Genel hatlarıyla erkek egemen toplum düzenini eleştirirken kadının eşitliği ve özgürlüğü çalışmalarına yeni çözüm araşıyalarını sürdürmektedir. Temelde tek bir görüş ile açıklanması zor olan feminist yaklaşım farklı düşünce akımlarının etkisi ile de açıklanmaya çalışılmaktadır (İmančer, 2006).

Bu görüşlere değinecek olursak Liberal Feminist görüşte kadının siyasete girmesi ile siyasi hayatın değişime uğrayacağı görüşü hakimken, Kültürel Feministler

politika dışında toplumun değiştirilmesi görüşünü savunmaktadırlar. Aynı şekilde Liberal Feministler kadınların erkekler ile eşit haklara sahip olmasını yeterli görürken, Kültürel Feminist anlayış kadın ve erkeğin farklılıklarına yoğunlaşmaktadır (Göçeri, 2004).

Radikal Feministler cinsiyetler arası eşitsizliğe karşı tavır alarak kadınlara yapılan baskı ve kadın karşıtlığı, aterkilik gibi konulara dikkat çekmektedirler. Sosyalist Feministler kadınların cinsel obje ve aile içi roller konusunda baskı gördüğünü savunurken; marksist bakış açısı ise cinsiyet ve haklarda eşitliğin sağlanması için sınıfsal farklılıkların ortadan kaldırılması gerektiğini savunmaktadırlar (Naiman, 1988).

Feminist kuramlar geçmişten günümüze belirli aşamalardan geçerek farklı kadın sorunlarına değinmiş, kadının var oluşunu ve haklarını savunma konusunda mücadele etmişlerdir. Günümüzde hala toplumsal roller içerisinde tam özgürleşememiş kadının biyolojik özellikleri dışında bir özne olduğu düşüncesi yönünde çaba gösterdikleri söylenebilir (Oluk, 2019).

2.2. Babasavar Annelik ve Baba Katılımı

Aileyi oluşturan her parça sistemler ve alt sistemler olarak bir bütünü oluştururken karşılıklı şekilde birbirinden etkilenmektedir (Kulik ve Tsoref, 2010). Günümüzde, özellikle yeni nesil yaşam tarzında eşlerin her ikisinin de çalışma hayatında olması aile bütünlüğündeki etkileşime yeni bir boyut getirmiştir. Aile sistemi içinde kişilerin birbirlerinin hayatlarına dahil oluşları, iletişim kurmaları, düşünceleri ve bunu karşıya yansıtma biçimleri üzerinde ailede yaşayan diğer bireylerin önemli rolleri olduğu bilinmektedir (Parke ve ark., 2004). Son zamanlarda ortak ebeveynlik, ebeveynlik-çocuk ilişkisi, eşlerin çocuk bakımında birbirlerini etkileme biçimleri gibi konularda yapılan çalışmalar aile sistemi içinde ebeveynlik rollerinin önemini daha çok ortaya çıkarmaktadır (Trinder, 2008; Tu, Chang ve Kao, 2014; Fagan ve Barnett, 2003). Anne ve babalara düşen rollerin farklılaşması bireyleri hayatlarındaki birçok alanda etkilemektedir.

Aile içinde sadece bir birey bile tüm aileyi etkileyebilmektedir (Henry, Robinso, Neal ve Huey, 2006). Bu açıdan bakıldığında ebeveyn-çocuk ilişkisinde bir tarafın baskın olması tüm sistemi etkileyecek ve ev içindeki dengelerin değişmesine sebep olacaktır. Çocuğun gelişimi üzerinde bu değişen dengelerin de etkisi olduğu kabul

edilmektedir. Anne ve babaların aile içerisinde rollerine uygun davranırken belirli bir düzen dahilinde devam etmeleri gelişimin sağlıklı ilerlemesine katkı sağlayacaktır.

Ebeveynler arasında aile içi roller göz önüne alındığında birbirlerinin davranışlarını, rollerini karşılaştırmanın son bulması ve dengeli bir ebeveynlik ilişkisinin gerekli olduğu üzerinde durulmaktadır (Cabrera, Fitzgerald, Bradley ve Roggman, 2007). Dengeli rol dağılımı ailede anne baba başta olmak üzere ev içerisindeki genel geçer yaşam tarzına da katkı sağlayacaktır.

Bu konuda özellikle Bronfenbrenner'in beş alt sistemden oluşan ekolojik yaklaşımına dayanan araştırmalar ön plana çıkmaktadır. Yaklaşım kişilerin içinde yaşadığı yakın çevresini temsil eden "mikrosistem", ev aile okul arkadaş gibi mikrosistemlerin birbirleri ile etkileşimlerini temsil eden "mezosistem", kişilerin doğrudan dahil olmadığı sistemler ile mikrosistemler arasındaki ilişkiyi temsil eden "ekzosistem", kültürel coğrafi ekonomik koşulları temsil eden "makrosistem", zamanla meydana gelen durumları temsil eden "kronosistem" olarak açıklanabilir (Bronfenbrenner, 1995; akt. Cabrera ve ark., 2014). Kuram ışığında bakıldığında babaların mikrosistemi anne ve çocuk ile ilişkili görülürken (Kulik ve Sadeh, 2015), baba çocuk ilişkisi annelik rollerinin farklı boyutlarından etkilenmektedir (DeLuccie, 1995).

Son yıllarda aile içi rol dağılımlarında ve aile yapısında oluşan değişiklikler ile birlikte babaların ebeveyn çocuk ilişkisindeki rolü daha çok belirginleşmeye başlamıştır. Yapılan çalışmalar da göz önüne alındığında babaların çocuklarla geçirdiği zamanın artması ve ortak ebeveynlik için geçmiş kuşaklara göre daha istekli olmaları ev içindeki rollerini de dönüştürmektedir (Pleck ve Masciadrelli, 2004).

Babaların aile içi rolleri gözlemlendiğinde çocuk bakımı ve yaşamı konularında son yıllarda daha aktif rol aldıkları görülmektedir. Değişen zaman içerisinde aile içinde maddi destek veren ve genel anlamda kural koyucu olarak görünen baba figürünün 1980'li yıllardan itibaren çocukların gelişimlerine daha fazla dahil oldukları, 2000'li yıllarda ise çocuğun bakımı konusunda aile içinde daha aktif rol aldığı gözlenmektedir (Adamsons ve Johnsons, 2013; Bianchi ve Milkie, 2010; Lamb, 2000; Sarkadi ve ark., 2008).

Babanın değişen rolü ve ortak ebeveynlik kavramı bu konuda yapılan çalışmaların artmasını sağlarken bu çalışmalarda kadının da rollerindeki değişimlerden

söz edilmektedir. Çocuk bakımı ve aile içi işlerde babanın aktif olmaya başlamasının sebepleri arasında kadınların iş hayatına başlamaları, kadının ekonomik olarak erkeğe bağımlı olmadan kendi geçimlerini sağlamaları, eğitim alan kadın sayısının artması ile bilinçli ebeveyn olma gibi durumlar örnek olarak gösterilebilir (Güngörmüş ve Özkardeş, 2010).

Bakıldığında kadınların toplumsal rolü günümüze gelene kadar değişime uğrasa da genel hatlarıyla ev sorumlulukları ve aile içi işlerden yine de onlar sorumlu tutulmuştur. Ancak yaşanan toplumsal değişimler erkekler için babalığın yeni bir boyut kazanmasını gerektirmiştir (Presser, 1988). Değişim özellikle feminist hareketler ve kadınların ekonomik hayatta var olması sonucunda eşit haklara sahip olma düşüncesi ile ortaya çıkmış, ortak kararlar almaya başlamakla devam etmiştir (Zeybekoğlu, 2013). Özellikle maddi konularda erkeğe bağımlılığın azalması ile ev ve çocuk bakımı konusunda kadın-erkek işbirliği düzeni oluşmuş, bu durum toplumsal cinsiyet rollerinde de değişime yol açmıştır. Sonuç olarak yalnızca annelerin üstlendiği çocuk ile ilgili konularda babalar da ön plana çıkmaya başlamışlardır (Beitel ve Parke, 1998; Kwok ve Li, 2015; Lamb, 2000).

Günümüz aile yapısı incelendiğinde geçmiş dönemlere göre aile içindeki roller değişime uğramış olsa da kadınlar hala ev işleri, çocuk bakımı gibi konularda ilk düşünülen olmaktadır (MacDonald, 2009). Yapılan bir çalışmaya göre aile içindeki rol dağılımlarında kadınların temizlik, yemek yapımı, çocuk bakımı gibi konularda daha çok sorumluluk aldıkları rapor edilmiştir. Ve kadınlar bu sorumlulukları alırken erkeklere ev işleri konusunda fazla güvenmediklerini ve bu rol dağılımından mutlu olduklarını belirtmişlerdir (Poortman ve Van Der Lippe, 2009).

Eşler arasındaki ilişki, iletişim yolu, ortak ebeveynlik kapsamında birbirini olumlu ya da olumsuz olarak etkileyen önemli konuların başında gelmektedir. Daha çok annelerin kendisini sorumlu hissettiği çocuk bakımı konusunda da eşler arasındaki iletişim ön plana çıkmaktadır. Ailedeki diğer üyelerin ebeveynlikle alakalı fikirleri özellikle baba-çocuk arasındaki ilişkiyi şekillendirmektedir (Parke ve ark., 2004). Aile yaşamına etkin olarak katılmak isteyen babalar için bu alanın olumlu katılımı veya engellemeyi içine aldığı söylenebilir (Cowan ve Cowan, 1987).

Alanda yapılan çalışmalar da annelerin babalar üzerinde çocuk bakımı ve iletişimi konularında etkili olduğunu kanıtlar niteliktedir. Çalışmalar babaların çocuklar

ile iletişimde annelerin davranış ve düşüncelerindeki değişimlerden mi yoksa çocuklar ile direk iletişimden mi etkilendiğini sorgulamaktadır (Parke, 2000).

Buna göre annelerin ortak ebeveynlik konusundaki tutumu ve değerleri oldukça önemlidir (Makusha ve Richter, 2016). Anne babanın çocuk ile iletişimde olumlu ve destekleyici bir tavırdan olursa babanın katılımı artmaktadır (DeLuccie, 1995). Annelerin görüşlerine göre baba çocuk iletişimine önem verenler baba katılımını desteklerken, önem vermeyenler engelleyici tutum sergilemektedir. Bazı anneler ise babaların katılımını küçük bir alanda kabul etmekte ve babaya tam özgürlük sunmamaktadır (Fagan ve Barnett, 2003). Bu davranışı sergileyen anneler babaların davranışına yön vermeye çalışır (Schope-Sullivan ve ark., 2008). Annelerin kabul etme ya da engelleme şeklinde ortaya çıkan davranış biçimleri babaların duygu durumlarını ve ebeveynlik davranışlarını etkilemektedir (Pedersen, Zaslow, Cain, Suwalsky ve Rabinovich, 1987).

Anne - baba arasındaki bağ ve ortak bir hayat görüşüne sahip olmaları da baba katılımını etkilemektedir (Bradford ve Hawkins, 2006). Ebeveynler arasındaki yakınlığın baba – çocuk ilişkisinde aynı zamanda ortak ebeveynlik konusunda olumlu etkileri olduğu savunulmaktadır (Türkoğlu ve Gültekin-Akduman, 2015).

Babaların ve eşlerin kendi arasındaki ilişkinin boyutu kadar annelerin kendi özellikleri de baba katılımını etkileyebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri içinde gelenekselci düşünceye sahip anneler ve erkeklere karşı olumsuz algılara sahip anneler baba katılımını desteklemezken, tersi düşünceye sahip anneler ile insanlarla güvenli ilişki geliştiren annelerin çocuğun hayatında baba katılımını desteklediği görülmektedir (Hoffman ve Moon, 1999). Yapılan araştırmalara bakıldığında annelerin iş hayatında olmasının babaların çocuk bakımı ve aile içi konularda katılımını arttırdığı görülürken (Bonney ve ark., 1999; Linnenberg, 2012; Maume, 2011), çalışmayan annelerin eşlerinin ev içi işlerde ve çocuk bakımında yalnızca anneyi sorumlu görerek isteksiz davranabildikleri ifade edilmektedir (Roopnarine ve ark., 1995). Doğuştan gelen hormonlar sebebi ile bebeğin bakımında birincil sorumlu görülen kadınlara karşı yapılan çalışmalarda ise hormonal değişimlerin sadece annelerde olmadığı ortaya konulmaktadır. Buna göre çocuk sahibi olan erkeklerde erkeklik hormonunun (testesteron) çocuk sahibi olmayanlara göre daha düşük olduğu (Gray, Yang ve Pope, 2006), özellikle doğumla bu farkın arttığı (Berg ve Wynne-Edwards, 2001) ve baba bebek iletişimi ilerledikçe erkeklik hormonu (testesteron) seviyesinin düştüğünü gösteren çalışmalar vardır (Gettler, McKenna, McDade, Agustin ve Kuzawa, 2012).

2.2.1. Babasavar Annelik

Babasavar annelik, annenin aile içerisinde baba ve çocuk etkileşimine verdiği tepkiler olarak tanımlanabilir. Diğer yandan babasavarlık davranışı sergileyen anne, aile yaşamındaki ortak ebeveynliği de kapsayan işbirlikçi yaklaşıma zarar verebilmekte; babanın alacağı sorumlulukları engelleme eğiliminde olabilmektedir. Ebeveynler arasında bu davranışın her iki taraftan da sergilendiği görülmesine karşın babasavar davranışlar üzerine araştırmacıların daha yoğun bir eğilim gösterdikleri görülmektedir.

Yapılan çalışmalardan yola çıkıldığında eşler arasında işbirlikçi davranışların iyi yönlerinden bahsedilerek, çocuk ile ilişkilerde olumlu sonuçlar doğurduğu vurgulanmaktadır (Allen ve Daly, 2007; Downer ve Mendez, 2005; Durrett, Richards, Otaki, Pennebaker ve Nyquist, 1986). Ama birtakım araştırmalar babadan gelen yardımın annelerin çocuk bakımı ve iletişimi gibi konularda babalara karşı olumsuz duygular beslemesine yol açabildiğini ortaya koymaktadır (Hawkins ve Dollahite, 1997; Puhlman ve Pasley, 2013). Bunun sonucunda annelerin babaları kısıtlayıcı davranış sergileyebilecekleri ortaya çıkarken bu durum babasavar annelik kavramı ile değerlendirilmektedir.

Babasavar annelik sınırlı sayıda çalışma yapılmış olan (Fagan ve Barnett, 2003) ve daha da netleştirilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Allen ve Hawkins, 1999). Babaların katılımlarının artması ve annelerin değişen rolleri ile son 20 senedir alanyazında konu olmuştur.

Bu kavram, annelerin aile içi konularda iletişimi kapatarak babanın katılımını engellemeleri olarak tanımlanabilir (Allen ve Hawkins, 1999). Annelerin aile içerisindeki sorumluluğu üstlendiği (Allen ve Hawkins, 1999), babanın katılım durumunda olumsuz tepki gösterdiği (Fagan ve Barnett, 2003) ve süreci tamamen kendisi yönetmek istediği bir durum olarak da görülmektedir (Hawkins ve Dollahite, 1997).

Annelerin babaları algılama biçimleri de babasavar annelik davranışını etkilemektedir. Babaları yeterli gören anneler olumlu düşüncelere sahipken eşlerine güvenmeyen ve çocukla ilgilenme konusunda yeterli beceriye sahip olmadığını düşünen anneler kısıtlayıcı davranışlar sergilemektedir (McBride, Brown, Bost, Shin, Vaughn ve Korth, 2005). Babaya karşı sergilenen kısıtlayıcı davranışlar annelerin çocuklarına olan davranışlarını da etkilemekte ve çocuklarına karşı da sınırlandırıcı davranışlar gösterdikleri gözlemlenmektedir (Fagan ve Barnett, 2003).

Bir başka tanımda ise babasavar annelik kavramı Puhlman ve Pasley (2013) tarafından aile sistem teorisi ve feminist kuramların görüşleriyle birlikte açıklanmaya çalışılmıştır. Aile sistem teorisi aile yapısını birbiriyle bağlantılı düşünerek açıklamaya çalışırken roller, kurallar, sınırlar, denge, geri bildirim gibi kavramları kullanır (Fagan ve Barnett, 2003). Feminist kuramlar ise aile içindeki rollerin ve eşitsizliklerin karşılıklı iletişim ile nasıl değiştiğini açıklamaktadır. Puhlman ve Pasley (2013) bu düşünceden yola çıkarak babasavar anneliği; kadın ve erkeğin aile içinde karşılıklı etkileşimleri ile gelişen; annenin babaya kontrol edici, teşvik edici ya da sınırlayıcı teknikler kullanarak, babanın çocukla ilişkisini dengeli duruma getirme davranışları olarak tanımlamaktadırlar.

Ortaya çıkan yeni modele göre babasavar annelik teşvik etme, engel ve kontrol boyutları ile birlikte değerlendirmiştir (Puhlman ve Pasley, 2013). Kavramlara bakıldığında özellikle sonradan eklenen kontrol boyutu ile annenin babayı hem teşvik edici hem engelleyici davranışları göz önünde bulundurulsa da babasavar anneliğin teşvik etmekten çok sınırlayıcı davranış biçimlerine karşılık geldiği görülmektedir (Parke ve ark., 2004). Yapılan çalışmalar incelendiğinde babasavar annelik davranışına yönelik öncelikle annenin babayı kısıtlayıcı davranışları göze çarpmaktadır (Puhlman ve Pasley, 2013).

Allen ve Hawkins (1999), annelerin babasavar annelik davranışını sergilemelerinin çeşitli sebepleri olacağından bahsetmektedir. Ancak temelde annenin bu davranışları devretmemesinin kendisinin önemli bir anne kimliğine sahip olduğu düşüncesi bulunmaktadır. Anne babayı engelleyici davranışlar sergilerken aynı zamanda kendi kimliğine ait olduğunu düşündüğü üstün yönleri de diğer kişilere onaylatma amacı gütmektedir. Bu açıdan bakıldığında annenin sorumluluklarını devretmekten kaçınması (Hawkins ve Dollahite, 1997), babanın çocukla ilişkilerinde kontrolü elinde tutması ile babayı kısıtlayıcı davranmasıdır (Fagan ve Barnett, 2003). Babasavar annelik bir ebeveynin ev dışında olduğu zamanlarda diğerine düşen sorumlulukların ve kontrol durumunun artması ile annenin kendini gösterme şekline dönüşen bir davranış olarak da karşımıza çıkabilir (Hauser, 2012).

Kulik ve Tsoref (2010) babasavar annelik davranışlarının bir sebebe bağlı olamayacağını, daha karmaşık bir yapıda olduğunu ve davranışların toplumsal cinsiyet rollerini de içerdiğini belirtmektedir. Frascaralo Favez (2010)'de bu davranış biçimlerinin daha çok dağılmış ve yıpranmış ailelerde görüldüğünü belirtmektedir. Puhlman ve Pasley (2013) ise bu davranışların kasıtlı olacağı gibi kasıtsız da

sergilenebileceği üzerinde durmuştur. Toplumsal cinsiyet rollerinden de yola çıkılarak anneler bu davranışları kendi güçlerini ellerinde tutmak için yaparlar ve gelenekselci yaklaşımda daha saygı gördüklerini düşünürler (Makusha ve Richter, 2016). Bu nedenle babasavar annelerin çalışma tempoları incelendiğinde ev içi işlerde daha fazla sorumluluk aldıkları ve haftada beş saat daha fazla çalıştıkları gözlemlenmiştir (Allen ve Hawkins, 1999).

Pedersen (2012), babasavar davranış sergileyen annelerin bir diğer özelliklerini ise detaycılık olarak tanımlamaktadır. Detaylar ve dikkat konusunda hassas olan anne çocuk bakımı konusunda da en güvenilir kişi olarak kendini görmekte ve sadece kendine güvenmektedir. Bu düşünce yapısı ortak ebeveynlik ve baba çocuk ilişkisini olumsuz yönde etkilerken aile yapısını da bozmaktadır (Austin, Pruett, Kirkpatrick, Flens ve Gould, 2013).

Bu bilgilere paralel olarak babasavar annelik baba katılımı ile olumsuz yönde ilişki göstermekte; annelerin babasavar davranışları arttıkça babaların ev ve çocuk ile ilgili konularda katılımı azalmaktadır (Fagan ve Barnett, 2003; Gaunt, 2008; Tu ve ark., 2014). Annelerin gösterdiği babasavar davranışların az olduğu durumlarda babaların çocuklarıyla bakım, iletişim gibi alanlarda daha fazla katılımcı davrandıkları gözlenmiştir (Kulik ve Sadeh, 2015). Yine annelerin babaları destekleyici davranış sergilemesinin babaların katılımlarını artırırken, annelerin daha çok engelleyici davranışlarda bulunmalarının babaların katılımlarını olumsuz etkilediği görülmüştür (Schope-Sullivan ve ark., 2008). Anneleri düşündükleri ile babaların sergiledikleri davranışların uyumlu olmaması da annelerin engelleyici ve kontrolcü davranmasına sebep olabilmektedir (Makusha ve Richter, 2016).

Anneler çocuk ile ilgili konuların neredeyse tamamında söz sahibi olmayı tercih etmektedirler (Hauser, 2012). Babaların davranışlarına olumlu ama genel anlamda olumsuz müdahalelerde bulunmaktadırlar (Gaunt, 2008). Bu davranışlarla da babaların aile içindeki katılımlarının azalmasının en önemli kaynağı olarak görülmektedirler (Allen ve Hawkins, 1999). Annelerin böyle davranmaları aile dinamiklerine zarar verdiğinden hem kendileri hem de eşleri olumsuz etkilenmektedir (Hauser, 2012). Babasavar annelik temelde annelerin hem fayda sağladığı hem de yıprandığı bir tutum olarak karşımıza çıkmaktadır. Babasavar annelik davranışıyla anneler aile içi sorumlulukları tamamen kendi üzerlerine alırken zorlanmakta, aynı zamanda da zorluk yaşamalarına rağmen güçlü tarafta hissettikleri için bu durumun değişmesini istememektedirler (Hauser, 2012).

Babasavar annelik davranışının sergilenmesinde annenin gücü elinde tutma isteği, toplumsal cinsiyet rolü görüşü, babanın desteği ile ilgili olumlu hissetmesi, çevreden gelen destek gibi durumlar rol oynayabilmektedir (Kulik ve Tsoref, 2010). Annelerin babasavar davranış tutumları üzerinde anneliğe bakış açısı, benlik saygısı, cinsiyet yönelimi gibi özelliklerin de etkili olduğu savunulmaktadır (Gaunt, 2008). Fagan ve Barnett (2003) babasavar davranışın sadece toplumsal roller çerçevesinde değil, ebeveynlerin davranış ve kişilik özelliklerinin de incelenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu davranışın güçlü bir şekilde anneliğin getirdiği sorumluluk ve annelerin psikolojik yönleri ile ilgili olduğu belirtilmektedir (Shope-Sullivan ve ark., 2015).

2.3. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

2.3.1. Cinsiyet Rolü ile İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Özen (1992) ebeveynin kendi benimsediği cinsiyet rolünün çocuğun toplam kalıpyargı düzeyi üzerinde bir farklılık yaratıp yaratmadığını araştırdığı çalışmada anasınıfı, ikinci ve beşinci sınıftan olmak üzere 80'er kişilik üç ayrı yaş grubundan oluşan 240 öğrenciyle çalışmıştır. Öğrencilere “Cinsiyet Kalıp Yargı Ölçeği”, öğrencilerin anne ve babalarına ise “BEM Cinsiyet Rolü Envanteri” uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; ebeveynlerde cinsiyete bağlı oluşan rollerin, çocuklar üzerinde farklılık yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıların öğrenilmesinde annenin çalışıp çalışmamasına bağlı bir fark gözlenmezken, çalışan annelerin kız çocuklarının cinsiyete ilişkin kalıpyargılar konusunda daha esnek oldukları, annenin çalışmasının model alma açısından oğlan çocuklarından çok kız çocukları üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir.

Gökkaya (1994) çalışmasında anne-babalann cinsiyet rolü algılan ve cinsiyete uygun çocuk yetiştirme eğilimleri ile okul öncesi çocuğunun cinsiyet rolü gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya 4 ve 6 yaş grubu çocuklar arasından 124 çocuk ve onların anne-babalan dahil olmuşlardır. Anne-babalara “Cinsiyet Roller Davranış Ölçeği” ve “Çocuk Yetiştirme Eğilimleri Formu” uygulanırken, çocukların ise oyuncak tercihlerinin bu tercihleri neden yaptıklarına ilişkin yanıtlarının yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; annelerin çoğu dişil cinsiyet tipli, babaların çoğu da eril cinsiyet tipli olarak dağılım göstermiştir. Anne-babaların çoğunun cinsiyet rolü algıları açısından

geleneksel cinsiyet tiplerine uygun bulunduğu belirtilirken, çocukların oyuncak seçimlerinde ebeveynlerin benimsedikleri cinsiyet rollerinin etkili olduğu ifade edilmiştir.

Çıtak (2008)'ın büyük şehirlerde ve metropollerde yaşayan 796 katılımcı ile yaptığı araştırmasında, çalışma hayatında kadının olmasına yönelik tutumlar bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışmada katılımcılara Kişisel bilgi formu, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; ilişkisi olmayan katılımcıların evli katılımcılardan daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülürken, metropollerde yaşayanların büyük şehirlerde yaşayanlardan daha olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür. Ekonomik durumu iyi olan katılımcıların kötü olan katılımcılardan daha olumlu tutum sergiledikleri ifade edilmiştir.

Ersoy (2009)'un toplum içerisinde cinsiyetle alakalı tutum ve davranışların meydana gelmesinde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada katılımcılara anket uygulamıştır. Araştırma bulgularına göre; erkeklerin kendilerini geleneksel boyutta tanımladıkları görülürken, kadınların kendilerini geleneksellik ve modernlik arasında tanımladıkları görülmüştür. Kadınların toplumsal cinsiyet rollerinde değişime daha açık olduğu, günümüzde değişen koşullar ile birlikte kadınların daha çok erkeklerin rollerini üstlendikleri belirtilmiştir.

Türe (2015) annenin annelik konseptinin ve toplumsal cinsiyet rolünün okul öncesi çocuklarda cinsiyet şemaları üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada 65 anne ve çocuk ile çalışılmıştır. Yaşları 45-69 ay aralığında olan çocukların 33'ü erkek, 32 tanesi kız çocuğudur. Annelerin ise yaşları 25-44 arasındadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Annelik Rolüne Övgü Ölçeği, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; çocukları az sayıda geleneksel ifade kullanan annelerin daha az geleneksel ifade kullanan ve daha genç anneler oldukları bulunmuştur. Çocuklarıyla geleneksel cinsiyet rolü içeren konuşmalar yapanların annelik rolü övgüsü yüksek olan anneler olduğu görülürken, bu annelerin çocuklarının da geleneksel ifadeleri daha fazla kullandıkları ifade edilmiştir.

Gökçay (2018) kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada, 15-49 yaşlarında toplam 350 kadın katılımcıya Sosyo Demografik Özellikler Anket Formu ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Tutum Ölçeği uygulamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; kadınların evlilikte eşitlikçi cinsiyet tutumuna sahip oldukları, en uzun süre köyde yaşayanların, ilkokul mezunu olanların, çalışmayanların, annesi ve babası okuryazar olmayanların, geliri giderinden az olanların, eşi ilkokul mezunu olanların, görücü usulü evlenenlerin, cinsiyet eşitliği hakkında eğitim almayanların ve cinsiyet eşitliğine maruz kalmayanların daha geleneksel tutuma sahip oldukları belirtilmiştir. Katılımcıların cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlarının eşlerinin eğitim düzeyi arttıkça yükseldiği belirtilmiştir. Yaş arttıkça toplumsal cinsiyet ve geleneksel cinsiyet puanlarının arttığı görülürken, öğrenim düzeyi yükseldikçe toplumsal cinsiyete yönelik tutumun eşitlikçi yönde arttığı ifade edilmiştir.

Yar (2018) farklı mezhep (Alevi-Sünni) ve eğitim düzeyine (ilköğretim, lise ve üniversite) sahip ebeveyn ve çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin değer ve kalıpyargıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Mersin ili sınırları içerisinde yaşayan, farklı sosyo-kültürel kesimlerden gelen ve ergenlik çağında bir kız bir erkek çocuğu olan 180 aile ile çalışmıştır. Çalışmada katılımcılara Kişisel Bilgi Formu, Cinsiyet Rolü Yönelimleri Ölçeği ve Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; ergen kızların annelerinden, ergen erkeklerin babalarından daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü değerlerine sahip olduğu görülürken, kız çocuklarının annelerinden daha eril kalıpyargılarının olduğu belirtilmiştir. Kadınlar ve erkeklerin geleneksel cinsiyet kalıpyargılarını sürdürdüğü, kadınların çoğunlukla dişil; erkeklerin eril kalıpyargıları tercih ettikleri bulgulanmıştır. Yüksek eğitim düzeyine sahip kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin daha liberal, başka değerlere daha açık ve evrensel özelliklere sahip olduğu ifade edilmiştir.

Bulut (2019) ‘un beliren yetişkinlik dönemindeki kadınlarda toplumsal cinsiyet rolleri ve anne baba tutumlarının erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkisini incelediği araştırmada veriler “Anne Baba Tutum Ölçeği”, “Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği”, “Young Şema Ölçeği” uygulanarak toplanmıştır. Çalışmaya 18-29 yaşları arasında toplam 300 kadın birey katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; annenin eğitim seviyesi ile geleneksel cinsiyet rolü arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Eğitim seviyesi düşük olan grupla (okur yazar), yüksek olan grup (orta okul-lise) arasında geleneksel cinsiyet rollerinin eğitim seviyesi düşük olan grupta daha fazla olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde üniversite ve lise mezunları arasında da lise mezunlarının toplumsal cinsiyet rol puanlarının daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Erdem (2019) romantik ilişkisi olan 19 yaş üzeri 356 yetişkin kadın bireyin katılımıyla yapılan çalışmada cinsiyet rollerinin ve benlik saygısının ilişki doyumu ile ilişkisinin ölçülmesi amacıyla katılımcılara Kişisel Bilgi Formu, BEM Cinsiyet Rolü Envanteri, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, İlişki Doyum Ölçeği uygulamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; kadınların gelir seviyesi yükseldikçe daha çok androjen cinsiyet rolünü benimsedikleri belirtilmiştir. Katılımcıların yaşları arttıkça daha fazla kadınsı ve erkeksi özellikler gösterdikleri ve androjen cinsiyet rolü sergiledikleri ifade edilmiştir. Çalışmayan kadınların ise genellikle belirsiz cinsiyet rolünü seçtikleri bulgulanmıştır.

Menekşe (2019) 3-6 yaş arası çocukların oyuncak tercihlerinin ve cinsiyet kalıp yargılarının ebeveynlerinin cinsiyet algılarına göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada veri toplama aracı olarak; Cinsiyet Kalıp Yargı Ölçeği, Çocuk Gözlem Formu ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği kullanmıştır. Çalışmada çıkan sonuçlara göre; annelerin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının çocukların cinsiyet kalıp yargıları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Anne babaların gelir düzeyi yükseldikçe toplumsal cinsiyet rolü algısı olumlu yönde artarken daha az cinsiyetçi oldukları ifade edilmiştir.

2.3.2. Babasavar Annelik ile İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Akgöz Aktaş (2017) araştırmasında baba katılımı ile çocuğun uyumu arasındaki ilişkide ebeveynlerin evlilik uyumu ve babasavar anneliğin etkisini incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 4-6 yaş arası çocukların anne babaları ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmada katılımcılara Baba Katılımı Ölçeği, Anne Bekçiliği Ölçeği, Yenilenen Çift Uyum Ölçeği ve Çocuğun Uyumunu Değerlendiren Öğretmen Formu uygulanmıştır. Araştırmanın sonucu; babanın yaşı, babanın eğitim düzeyi, çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı ve annenin çalışıp çalışmaması gibi değişkenlerin baba katılımı ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Eşleri çalışan babaların çocuklarının temel bakımlarıyla daha çok ilgilendiği, babanın evlilik uyumunun baba katılımı üzerindeki etkisinin babasavar annelik düzeyine göre değiştiği ifade edilmiştir. Babasavar anneliğin çocuğun olumlu sosyal davranışlarına doğrudan katkısı olduğu belirtilmiştir.

Çoban (2017)'ın babasavar annelik davranışı ile ortak anı geçmişi arasındaki ilişkide baba katılımının aracı rolünün incelemek amacı ile yaptığı çalışmada anne-baba-çocuk olarak 62 aile ile çalışılmıştır. Çalışmada annelere Kişisel Bilgi Formu,

Anne Bekçiliği Ölçeği ve Anne Katılımı Ölçeği uygulanırken, babalara Demografik Bilgi Formu, Algılanan Anne Bekçiliği Ölçeği ve Baba Katılımı Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; babasavar annelik, anne katılımı, babanın algıladığı babasavar annelik ile baba katılımı arasında olumsuz yönde bir ilişki olacağı hipotez edilmiştir. Babasavar annelik ve baba katılımının baba ile çocuk anı detaylandırma özelliklerinin üzerinde cinsiyet rollerine bağlı olarak etkisi olduğu görülürken, cinsiyet bazlı analizlere bakıldığında, sonuçların toplumsal cinsiyet sosyalleşmelerine göre değişkenlik gösterdiği belirtilmiştir.

Karabulut ve Şendil (2017)'in liseye devam eden 136 çocuğun babası ile yaptığı çalışmada, babaların katılımını engelleyen anneleri değerlendirebilmek amacıyla katılımcılara Bilgi Formu ve Annelik Bekçiliği Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre; annelerin babasavar davranışlarının yaşları arttıkça azaldığı bulunmuştur. Babasavar anneliğin çocuk cinsiyetine göre değişmediği görülürken, eğitim düzeyi lise ve üstü olan babaların daha az babasavar annelik davranışına maruz kaldığı ifade edilmiştir.

Aytaç (2018) ebeveyn sıcaklığı ve babasavar annelik arasındaki geleneksel annelik rollerinin aracılık etmesi beklenen ilişkinin Türkiye bağlamında sosyolojik bir analizini yapmayı amaçladığı araştırmada, yaşları 21-52 arasında değişen 200 kadın katılımcı ile çalışmıştır. Katılımcılara Anne Bekçiliği Ölçeği, Egna Minnen Beträffande Uppfostran Ebeveyn Formu ve Geleneksel Annelik Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; çocuk bakımı sorumluluklarının büyük kısmının ve ev işleri ile ilgili görevlerin çoğunluğunun anneler tarafından yapıldığı bulunmuştur. Çalışmayan kadınların geleneksel cinsiyet rol tutumuna daha çok sahip olduğu görülürken, eğitim seviyesi düşük kadınların eğitim seviyesi yüksek olanlardan daha çok geleneksel tutum sergiledikleri belirtilmiştir. Geleneksel annelik puanlarının ortaokul mezunu olan annelerin meslek yüksekokulu mezunu annelerden daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Annelerin erkeklere göre kız çocukların daha duygusal ve korunmaya muhtaç olduğun düşündükleri için kızlara daha sakin, sevecen ve güven verici yaklaştıkları ifade edilmiştir.

Dönmez (2019) araştırmasında Babasavar Annelik Ölçeği'nin geliştirilmesi, anne ve babaların etkileşim davranışlarının neler olduğunun belirlenmesi ve bu davranışların bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Nicel ve nitel çalışma yapılarak 36-72 aylık çocuğu olan toplam 537 anne ile çalışılmıştır.

Katılımcılara Aile Bilgi Formu, Görüşme Soruları ve Babasavar Annelik Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; daha genç olan annelerin daha fazla babasavar davranış sergilediği ve çocuklarına daha bağlı oldukları, çocuklarına daha uzun süre bakım veren annelerin daha çok babasavar davranış sergiledikleri, çocuk sayısı fazla olan ailelerde babasavar davranışların daha yüksek olduğu annelerin daha geleneksel tutum sergiledikleri, eğitim seviyesi daha düşük olan annelerin kendilerini çocuk bakımı ve ev işleri gibi konularda daha çok sorumlu hissettiği ve babasavar davrandığı, çalışmayan annelerin çocuklarına daha geleneksel yaklaşırken daha çok babasavar davranış sergiledikleri ifade edilmiştir.

Kurşun (2019) baba katılımı ve babasavar annelik davranışının, lise bir ve lise ikinci sınıfa devam eden çocukların algıladığı baba kabul-red düzeyleri ile ilişkisinin olup olmadığının incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmada liseye devam eden 15-16 yaş aralığındaki, anne babası birlikte yaşayan 264 çocuk ve baba ile çalışmıştır. Veri toplama aracı olarak katılımcılara Kişisel Bilgi Formu, Baba Katılım Ölçeği, Annelik Bekçiliği Ölçeği ve Ebeveyn Kabul Red/Kontrol Ölçeği Baba Formu uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; erkeklerin babalarından algıladığı kontrol, toplam baba kabul/red ve düşmanlık puanlarının kızlara göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Babasavar annelik davranışının eğitim durumuna göre ilkokul mezunu baba ve annelerde daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Akgöz Aktaş ve Aydın (2020) araştırmalarında babasavar annelik davranışlarını babaların bakış açısından değerlendiren bir ölçeğin Türkçeye uyarlanması üzerine çalışmışlardır. Bu kapsamda eşlerin birbirinden algıladığı engelleyici, teşvik edici ya da kontrolcü davranışları belirlemek için Anne Bekçiliği Ölçeği'nin Baba Formu'nun geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Araştırmada evli ve 3-7 yaşları arasında çocuğu olan 255 baba ile çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; algılanan kontrol ve engel düzeylerinin baba katılımı ile negatif yönlü, babaların annelerden algıladığı teşvik düzeylerinin baba katılımı ile pozitif yönlü ilişkisi olduğu bulunmuştur.

2.4. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

2.4.1. Cinsiyet Rolü ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Jones ve arkadaşlarının (1978) androjen cinsiyet rolünün kadın ve erkekler için farklı etkilerini inceledikleri araştırmanın sonuçlarına göre; erkeksi cinsiyet rolüne sahip

kadınların androjen cinsiyet rolüne sahip kadınlara göre karşı cinsle daha uyumsuz, daha az çekingen ve daha çok popüler oldukları bulunmuştur. Androjen kadınların kadınsı kadınlara göre karşı cinsle ilişkilerinde duygularını daha az engelledikleri ve daha samimi oldukları belirtilmiştir.

Jaklin, Di Pietro ve Maccoby (1984) tarafından yapılan çalışmada serbest oyunda 4 yaş çocuklarının anne ve babayla ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; ebeveynlerin çocukların cinsiyete yönelik davranış sergilemelerinde etkili olduğu bulunmuştur. Anne babaların cinsiyete yönelik oyuncak ve oyun seçiminde kontrol edici davranış sergilediği belirtilirken, babaların bu davranışı daha çok yaptıkları ifade edilmiştir.

Jakson, Ialongo, Stollok (1986) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencileri ve onların anne-babalarıyla çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; aynı cinsiyete sahip ebeveynin çocuğu üzerinde daha etkili olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin cinsiyet tiplerinin çocuklarda eril ve dişil cinsiyet tiplerini benimsemelerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Androjen cinsiyet rolünü benimseyen anne ve babalarda erillik ve dişilik algılarının yüksek olduğu görülürken, androjen cinsiyet rolünde karşı cinsten ebeveynin daha etkili olduğu ifade edilmiştir.

Joyce (1987) tarafından yapılan çalışmada 18-25 yaşlan arasındaki kızların cinsiyet rolü tipi ile ebeveyni model alma davranışı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; çocukların cinsiyet rolü kimliği edinirken ebeveynleri modellediği görülürken, kız çocukların daha çok anneyi model aldığı belirtilmiştir. Androjen ve eril özelliklere sahip kızların ise daha çok babayı modellediği ifade edilmiştir.

Kleinplatz ve arkadaşları (1992) tarafından yapılan çalışmada 17-43 yaşları arasında bulunan 541 kadın katılımcıya Bem Cinsiyet Rollerı Envanteri uygulanmış, 80 kadınsı ve 80 erkeksi özellik gösteren 160 kadının benlik saygısı ölçülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre; kadınsı özellikteki kadınlara göre erkeksi özellikteki kadınların daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu sonucu bulunmuştur.

Moya ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre; evlilikte erkeğin cinsiyete göre en önemli rolünün evin geçimini sağlamak olduğu bulunurken, kadının cinsiyet rolü çocuk bakımını yapmak ve ailenin ihtiyaçlarını karşılamak olarak bulunmuştur. Erkek cinsiyet rollerı arttıkça, anne baba tutumları,

kabul/ilgi, denetlemenin arttığı belirtilirken, psikolojik özerkliğin azaldığı ifade edilmiştir.

Yogev (2006) tarafından ergenlerde cinsiyet rollerinin kazanılmasında aile, okul, arkadaş etkisinin incelendiği araştırmada, 14-15 yaşlarında, özel ve devlet okulunda okuyan toplam 100 çocukla çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre; erkeklerin toplumun desteği ile cinsiyetçi tutumlar sergiledikleri ifade edilirken, toplumsal cinsiyete yönelik kalıp yargıları hem erkeklerde hem de kadınlarda sosyodemografik özelliklerin etkilediği belirtilmiştir.

Fulcher ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik benimsedikleri yaklaşımlar, ailedeki görev dağılımları ve yapılan işlerin okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik fikirleri ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; ailede yapılan iş bölümünün çocukların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını etkilediği sonucu bulunmuştur. Ebeveynler arasında yapılan geleneksel iş bölümlerine göre kız çocukların daha dişil, erkek çocukların ise daha eril özelliklere sahip işlere yönelmesine sebep olabileceği ifade edilmiştir.

2.4.2. Babasavar Annelik ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Fagan ve Barnett (2003) yaptıkları araştırmada annenin babanın davranışları ile ilgili düşünceleri, babanın kendisini yeterli hissetmesi, baba katılımı ve babasavar annelik arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 30 boşanmış, 72 birlikte yaşayan aile ile çalışmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre; babasavar annelik baba katılımını etkileyen önemli bir neden olarak görülmüş, babasavar anneliğin babanın kendisini yeterli hissetmesi ile çocuk bakımına katılımı arasında yer aldığı belirtilmiştir. Annenin babasavar tutumları ile ebeveynlerin beraber yaşaması arasında, babanın kendisini yeterli hissetmesi ile baba katılımı arasında ilişki olduğu ifade edilmiştir.

Trinder (2007) 54 anne ile yaptığı araştırmada anne babanın ayrılması sonucu çocukları ile beraber yaşamaya başlayan annelerin babasavar ve fırsat verici davranışlarını görüşme tekniği ile incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre; annelerin babasavar ve fırsat verici davranış sergiledikleri, bu davranışların işe yaradığı görülmüştür. Anne-baba ilişkilerinin kalitesinin, babanın yeterliliğinin, anne-baba rollerinin ve çocuğun refahının annenin babasavar davranışlarını etkilediği belirtilmiştir.

Cannon, Schoppe-Sullivan, Mangelsdorf, Brown, ve Sokolowski (2008) tarafından yapılan çalışmada hamile annelerin kişilik özellikleri, baba katılımına yönelik tutumları ve anne-baba rolleri araştırılmıştır. Doğum sonrası dönemde (3,5. Ay) baba katılımı, babanın çocuk bakımı konusundaki yeterliliği ve annelerin babasavar davranışları incelenmiştir. Çalışma verileri gözlem yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, annenin annelik rollerine fazla bağlılığının babasavar davranış sergilemesini etkilediği bulunmuştur.

Cannon (2008) tarafından annenin babasavar davranışlarının, babanın çocuk ile ilgili konularda katılımının, baba ve çocuğun özyapısal özelliklerinin incelendiği araştırmada bebeği olan 64 aile ile boylamsal çalışma yapılmıştır. Veriler öz değerlendirme ve gözlem yoluyla bebekler 3,5 ve 13 aylık iken toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; katılım saatleri eşit olmasa da anne çalışma saati arttıkça baba katılımının da arttığı bulunmuştur. Çocuğun cinsiyet ve mizacına göre baba katılımının değiştiği, babaların erkek çocukların bakım ve eğitime kız çocuklara göre daha çok katılım gösterdiği belirtilmiştir. Bebek ilk aylarındayken babalara anneler tarafından fırsat verici annelik davranışı sergilenirse bebek büyüdükçe babanın katılımının daha yüksek olacağı ifade edilmiştir.

Gaunt (2008) tarafından babasavar annelik davranışının sebepleri ve çocuk bakımı ile ilgili konularda ebeveynlerin katılımı açısından sonuçlarının incelendiği araştırmada 6 ay ve 3 yaş arası çocuğu olan 209 çift ile çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; özyeterliliği yüksek annelerin babasavar davranışları düşük bulunurken, dominant annelerin babasavar davranışları yüksek bulunmuştur. Annelerin dominant davranışlarının babasavarlığı pozitif olarak etkilediği görülürken, özyeterliliği yüksek annelerin babasavarlık davranışlarıyla negatif yönde ilişkisi olduğu ifade edilmiştir.

Kulik ve Tsoref (2010) tarafından babasavar davranışların nedenlerinin incelendiği araştırmada 24 ay ve 6 yaş arası çocuğa sahip 88 kadın katılımcı ile çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; babasavar davranışı en çok etkileyenin annenin cinsiyet rollerine yönelik tutumu olduğu bulunmuştur. Anne eğitim durumu, ailenin ekonomik durumu ve baba katılımı da babasavar davranışları etkileyen diğer değişkenler olarak belirtilmiştir. Annenin eğitim düzeyi, yaşı, dindarlık düzeyi ve çalışma saati değişkenleri arasından yalnız anne eğitim durumu ile babasavar annelik davranışı arasında ilişki bulunmuştur. Annenin eğitim

seviyesi yükseldikçe babasavar davranışları düşmektedir. Ailenin ekonomik durumu yükseldikçe annenin babasavar davranış puanlarının düştüğü ifade edilmiştir.

Zvara, Schoppe-Sullivan, ve Kamp Dush (2013) tarafından yapılan çalışmada babanın çocuk sağlığı ve bakımına katılımı, babasavar annelik tutumları ve cinsiyet rolü algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada çocuk sahibi 182 çift ile çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; cinsiyet rollerine bağlı olmayan annelerin eşlerinin çocuk bakımına katılım oranları daha yüksek bulunmuştur. Anneler babalara ne kadar fırsat verici davranırsa, çocuk bakımı ve ev ile ilgili konularda teşvik ederse babaların katılımlarının o derece arttığı ifade edilmiştir.

Radcliffe ve Cassell (2014) tarafından çalışma saatlerinin ev-iş çatışması ve babasavar annelik kavramlarına etkisinin incelendiği araştırma 24 çalışan çifte uygulanmıştır. Veriler günlükler ve görüşmeler ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; kadın ve erkeğin çalışma saatlerinin babasavar anneliği etkilediği görülürken, ev-iş çatışmasının nedeninin cinsiyete bağlı olduğu ve cinsiyete göre farklı şekillerde çözümlendiği ifade edilmiştir. Annenin işinde esnek çalışması önemli bulunmuştur.

Pederson (2014) tarafından iyi anne babalıkla ilgili küçük çocukları olan anne babalar ile odak grup çalışması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; babalar iş hayatının ve babasavar annelik davranışının kendilerini kısıtladığını belirtirken iyi babalık ve iyi anneliğin aynı şey olduğunu ifade etmişlerdir. Annelere göre iki kavram farklı bulunmuştur. İyi annelik daha fazla sorumluluk gerektirir, bu sorumluluklardan biri de babanın davranışlarının kontrol edildiği babasavar anneliktir. Babaların engel durumunda da, çocuk bakımına katıldıkları durumlarda da rollerini anneler ile aynı değerde gördükleri ifade edilmiştir.

Hauser (2015) tarafından yapılan araştırmada 40 anne baba ile çalışılmış, veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; annelerin annelik düşüncesi sorumluluğu ile babasavar davranışlar sergilediği bulunmuştur. Annelerin kendini çocuklardan birinci derece sorumlu hissetmeleri, annelik arzusu ve ebeveynlik konusunda daha tecrübeli olduğunu düşünmeleri cinsiyete dayalı görevler edinmelerine ve babasavar davranışlar sergilemelerine neden olduğu belirtilmiştir.

Gaunt ve Pinho (2017) tarafından annenin cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları ile babasavar annelik davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada okul öncesi dönemde çocuğu olan 207 anne ile çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre;

annenin sergilediği babasavar davranışlar ile cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Babasavar davranışların annenin çocuk ile ilgili durumlarda daha çok sorumluluk alması ile ilişkili olduğu görülürken, annenin cinsiyet kalıp yargılarında babasavar annelik davranışlarını etkilediği belirtilmiştir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama sürecine ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel taramada, birden fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını, derecesini belirlemek amaçlanmaktadır (Karasar, 2009). Araştırmada ilişkisel tarama modelinin seçilmesinin nedeni, değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak ölçülmesi ve var olan ilişkinin düzeyinin belirlenmesidir. Ayrıca çalışmada okul öncesi dönem çocuğa sahip annelerin; yaş, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, eğitim düzeyi, yaşadığı yerleşim yeri ve sosyoekonomik düzey değişkenlerine göre algılanan cinsiyet rolü ve babasavar anneliğin farklılık gösterip göstermediği araştırılırken karşılaştırmalı tarama modelinden yararlanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır. Ölçme araçları Türkiye’de birçok ile ulaştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu evren içerisinden basit tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. 2020 yılının eylül ayında online anket doldurma yöntemi ile seçkisiz örneklem yoluyla ölçme araçlarını dolduran, okul öncesi dönemde çocuğu bulunan 606 anneden veri toplanmıştır. Son olarak, 603 anne çalışma grubuna dahil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Süreci

Annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada iki farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Annelerin babasavar davranışlarını belirlemek için Dönmez (2019) tarafından geliştirilen “Babasavar Annelik Ölçeği” kullanılmıştır. İkinci ölçek olarak ise Türkçe’ye uyarlama çalışması Dökmen (1991) ve Kavuncu (1987) tarafından yapılan “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri” kullanılmıştır. Bu ölçme araçlarına ilaveten katılımcılar hakkında değişkenlere

ulaşabilmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların demografik verilerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formunda katılımcıların yaşı, eğitim durumu, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, yaşadıkları yerleşim yerinin niteliği ve sosyoekonomik düzey değişkenleri yer almaktadır.

3.3.2. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri

Araştırmada Bem (1974) tarafından katılımcılara ait cinsiyet rolü yönelimlerini belirlemek amacıyla oluşturulan Bem Cinsiyet Rolü Envanteri kullanılmıştır. Ölçek esasında 60 maddeden oluşmakta iken 20 maddesi sosyal beğenilirlik maddeleri olduğu için birçok çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da kullanılmamıştır. Ölçekteki 40 maddeden oluşan sorular 7’li Likert tipindedir (1= Hiç uygun değil, 7 = Tamamen uygun). Ölçekte kadınsılık ve erkeksilik olmak üzere iki alt boyut söz konusudur. Ölçek Kavuncu (1987) tarafından Türk Toplumuna uyarlanmıştır, Dökmen (1991) tarafından psikometrik özellikleri incelenmiştir. Kavuncu’nun (1987) çalışmasına göre ölçeğin test-tekrar test güvenirliği kadınsılık boyutu için 0.75, erkeksilik boyutu için 0.89’dur. Dökmen (1991), ölçeğin ölçüt geçerliliğini belirlemek amacıyla Kandiyoti’nin Cinsiyet Rollerini İle İlgili Kalıp Yargı Ölçeği’ni kullanmış ve iki ölçeğin kadınsılık ve erkeksilik altboyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşmıştır (Kadınsılık için, $r = .51$, $p < .05$; Erkeksilik için $r = .63$, $p < .05$). Ölçeğin iki yarı güvenirlik katsayısı, kadınsılık alt ölçeği için .77 ($p < .01$), ve erkeksilik alt ölçeği için .71’dir ($p < .01$) (Dökmen, 1991).

3.3.3. Babasavar Annelik Ölçeği

Dönmez (2019) tarafından annelerin çocuk bakımı ve ev işleri ile ilgili alanlarda babaları engelleyici ve fırsat verici davranışlarını ölçmek amacıyla “Babasavar Annelik Ölçeği” geliştirilmiştir. Alanyazın çerçevesinde 5’li Likert tipinde (1 “Hiçbir Zaman”, 2 “Nadiren”, 3 “Bazen”, 4 “Genellikle”, 5 “Her Zaman”) 5 ayrı alt faktörü olduğu düşünülen 80 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Faktör analizi sonucunda ölçeğin 57 maddelik 5 faktörlü bir yapıda olduğu görülmüştür. Her faktördeki

maddelerin içerikleri tek tek incelenmiş ve oluşan alt boyutların alanyazına uygun şekilde adlandırılması yapılmıştır. 1. Alt boyut: “Modern Annelik”, 2. Alt boyut: “İki Kat Sorumlu Annelik”, 3. Alt boyut: “Aşırı Bağlı Annelik”, 4. Alt boyut: “Geleneksel Annelik”, 5. Alt boyut: “Dolaylı Annelik” olarak adlandırılmıştır. Uyum Geçerliği kapsamında; benzer ölçek güvenirliğine bakılmıştır. Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilen “Maternal Gatekeeping Scale”, Karabulut ve Şendil (2017) tarafından “Annelik Bekçiliği Ölçeği”- baba formu olarak Türkçe’ye uyarlanmıştır. Çoban (2017) aynı formun cümle yapısını değiştirerek geçerlik ve güvenirlik çalışması yapmış ve “Annelik Bekçiliği Ölçeği”-anne formunu oluşturmuştur. Uyum geçerliği kapsamında Çoban (2017) tarafından uyarlanan “Annelik Bekçiliği Ölçeği” ile bu çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen “Babasavar Annelik Ölçeği” arasındaki ilişki incelenmiştir. İç Tutarlılık Güvenirliği kapsamında; Cronbach Alfa değerleri hesaplanmış ve madde analizleri yapılmıştır. Modern Annelik alt boyutu için Cronbach Alfa değeri .89, İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutu için .87, Aşırı Bağlı Annelik alt boyutu için .85, Geleneksel Annelik alt boyutu için .71, Dolaylı Annelik alt boyutu için .63, ölçeğin tamamı için ise .90’dır. Geçerlik ve güvenirlik sınamalarından sonra ölçeğin 57 maddelik 5 alt boyutlu geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kanısına varılmıştır.

3.4. Veri Analizi

Araştırma kapsamında yapılan analizlerin seçiminde ölçme araçlarından elde edilen puan dağılımlarının normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla, puanların basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Bu kapsamda puan dağılımlarına ait basıklık ve çarpıklık değerleri -1 ile +1 arasında yer alan puan dağılımının normal dağılıma sahip olduğu, aksi durumda normal dağılıma sahip olmadığı kabul edilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda ölçme araçlarından elde edilen puanların belirlenen bağımsız değişkenlerin kategorilerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu bağlamda alt boyuta ait puan dağılımlarının ele alınandan bağımsız değişkenin her bir kategorisinde normal olması durumunda, kategori sayısı iki ise ilişkisiz örneklem için t testi, kategori sayısı ikiden fazla ise ANOVA analizi kullanılmıştır. Ölçümlere ait puan dağılımlarının bağımsız değişkenin her bir kategorisinde normal olmaması durumunda, kategori sayısı iki ise ilişkisiz örneklem için Mann Whitney U Testi, kategori sayısı ikiden fazla ise Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda ölçme araçlarından

elde edilen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla korelasyon analizleri yapılmıştır. Yapılan korelasyon analizi yönteminin seçiminde ele alınan ölçümün normal dağılım gösterip göstermediğine bakılarak karar verilmiştir. Bu bağlamda her iki ölçüme ait puan dağılımının normal olması durumunda Pearson korelasyon katsayısı aksi, durumda Spearman korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasındaki ilişkinin dağılımı, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Babasavar Annelik Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Katılımcıların, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Babasavar Annelik Ölçeği'nden elde edilen puanları arasında hesaplanan Pearson ve Spearman korelasyon katsayıları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanları Arasında Hesaplanan Pearson ve Spearman Korelasyon Katsayıları

		Modern Annelik	İki Kat Sorumlu Annelik	Aşırı Bağlı Annelik	Geleneksel Annelik	Dolaylı Annelik	Babasavar Toplam
Kadınsılık	r	-0,22	0,38	0,52	0,47	0,01	0,25
	p	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	0,95	0,00*
Erkeksilik	r	0,19	-0,24	-0,37	-0,45	0,22	-0,10
	p	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	0,02*

Tablo 1'den görüldüğü üzere katılımcıların kadınsılık puanları İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik puanları ile orta düzeyde, Babasavar Annelik Ölçeği'nin tamamına ait puanlarla ise düşük düzeyde olacak biçimde pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir ($r_{K-ISA}=0,38$; $r_{K-ABA}=0,52$; $r_{K-GA}=0,47$; $r_{K-BT}=0,25$; $p<0,05$). Bir başka ifadeyle araştırmada yer alan katılımcıların kadınsılık puanları arttıkça İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanları da artış göstermektedir. Modern annelik ve Dolaylı Annelik puanlarını ele aldığımızda ise katılımcıların kadınsılık puanları Modern Annelik puanları ile düşük düzeyde ve negatif yönde olacak biçimde anlamlı bir ilişkiye sahipken ($r_{K-MA}=-0,22$; $p<0,05$), katılımcıların Dolaylı Annelik puanları ile kadınsılık puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bir başka ifadeyle araştırmada yer alan

katılımcıların kadınsılık puanları arttıkça Modern Annelik puanları azalmaktadır. Ancak katılımcıların kadınsılık puanlarındaki değişim Dolaylı Annelik puanları üzerinde herhangi bir değişime neden olmamaktadır.

Katılımcıların Babasavar Annelik Ölçeği alt boyutlarından ve tamamından aldıkları puanlar için hesaplanan korelasyon katsayılarına ait Tablo 1’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların erkeksilik puanları Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik puanları ile orta düzeyde, İki Kat Sorumlu Annelik ve Babasavar Annelik Ölçeği’nin tamamına ait puanlarla ise düşük düzeyde olacak biçimde negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir ($r_{K-ISA}=-0,24$; $r_{K-ABA}=-0,37$; $r_{K-GA}=-0,45$; $r_{K-BT}=-0,10$; $p<0,05$). Bir başka ifadeyle araştırmada yer alan katılımcıların erkeksilik puanları arttıkça İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanları azalış göstermektedir. Modern annelik ve Dolaylı Annelik puanlarını ele aldığımızda ise katılımcıların erkeksilik puanları Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları ile düşük düzeyde ve pozitif yönde olacak biçimde anlamlı bir ilişkiye sahiptir ($r_{K-MA}=0,19$; $r_{K-DA}=0,22$; $p<0,05$). Bir başka ifadeyle araştırmada yer alan katılımcıların erkeksilik puanları arttıkça Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları da artmaktadır.

4.2. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden Elde Edilen Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden elde edilen puanların yaş değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden Elde Edilen Puanların Yaş Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Kadınsılık	20-29	306	325,92	2	19,31	0,00	1>2>3
	30-39	258	288,17				
	40 ve üzeri	39	205,78				
Erkeksilik	20-29	306	271,26	2	23,61	0,00	3>2>1
	30-39	258	325,57				
	40 ve üzeri	39	387,27				
1: 20-29;1, 2: 30-39;2, 3: 40 ve üzeri							

Tablo 2’de Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden elde edilen puanlar için uygulanan Kruskal Wallis Testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların kadınsılık ve

erkeksilik puanlarının yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X_K^2(sd = 2, n = 603) = 19,31$, $p_K=0,00$; $X_E^2(sd = 2, n = 603) = 23,61$, $p_K=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, katılımcıların yaşı arttıkça kadınsılık puanlarının azaldığı ancak erkeksilik puanlarının arttığı tespit edilmiştir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden elde edilen puanların eğitim düzeyi değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden Elde Edilen Puanların Eğitim Düzeyi Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Kadınsılık	İlkokul	43	414,42	3	44,00	0,00*	1,2,3>4
	Ortaokul	70	355,64				
	Lise	119	337,30				
	Önlisans-Lisans	371	267,53				
Erkeksilik	İlkokul	43	250,33	3	14,76	0,00*	4>3,2,1
	Ortaokul	70	262,14				
	Lise	119	279,30				
	Önlisans-Lisans	371	322,79				

1: İlkokul, 2: Ortaokul, 3: Lise, 4: Önlisans-Lisans

Tablo 3'te Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların kadınsılık ve erkeksilik puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X_K^2(sd = 3, n = 603) = 44,00$, $p_K=0,00$; $X_E^2(sd = 3, n = 603) = 14,76$, $p_K=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, ilkökul, ortaokul ve lise mezunu olan katılımcıların kadınsılık ve erkeksilik puanlarının benzer olduğu ve önlisans-lisans mezunu katılımcılara göre kadınsılık puanlarının daha yüksek erkeksilik puanlarının ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nden elde edilen puanların gelir düzeyi değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden Elde Edilen Puanların Gelir Düzeyi Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Kadınsılık	0-1000	36	492,88	3	77,79	0,00	1,2>3,4
	1001-3000	73	377,62				
	3001-5000	128	319,84				
	5001+	366	261,90				
Erkeksilik	0-1000	36	228,39	3	22,51	0,00	4>1,2
	1001-3000	73	249,22				
	3001-5000	128	281,25				
	5001+	366	327,02				

1: 0-1000, 2: 1001-3000, 3: 3001-5000, 4: 5001 ve üzeri

Tablo 3’te Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların kadınsılık ve erkeksilik puanlarının gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X_K^2(sd = 3, n = 603) = 77,79$, $p_K=0,00$; $X_E^2(sd = 3, n = 603) = 22,51$, $p_K=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, gelir düzeyi 0-1000 ve 1001-3000 arasında olan katılımcıların kadınsılık puanlarının gelir düzeyi 3001-5000 arasında ve 5001 ile üzerinde olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir post hoc testi sonucunda ise gelir düzeyi 5001 ve üzerinde olan katılımcıların erkeksilik puanlarının gelir düzeyi 0-1000 ve 1001-3000 arasında olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden elde edilen puanların yerleşim yeri değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden Elde Edilen Puanların Yerleşim Yeri Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Kadınsılık	Köy-kasaba	43	416,37	3	60,22	0,00*	1,2>3,4
	İlçe	178	359,02				
	Şehir	180	278,82				
	Büyükşehir	202	248,06				
Erkeksilik	Köy-kasaba	43	240,65	3	34,55	0,00*	4>3,2,1
	İlçe	178	268,35				
	Şehir	180	286,66				
	Büyükşehir	202	358,38				

1: Köy-Kasaba, 2: İlçe, 3: Şehir, 4: Büyükşehir

Tablo 5’te Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların kadınsılık ve erkeksilik puanlarının yerleşim yerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_K(sd = 3, n = 603) = 60,22$, $p_K=0,00$; $X^2_E(sd = 3, n = 603) = 34,55$, $p_K=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, köy-kasaba ve ilçe de ikamet eden katılımcıların kadınsılık puanlarının şehir ve büyükşehirde ikamet eden katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir post hoc testi sonucunda ise büyükşehirde ikamet eden katılımcıların erkeksilik puanlarının şehir, kasaba ve köy-ilçede ikamet eden katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden elde edilen puanların çocuk sayısı değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları Tablo 6’dayer almaktadır.

Tablo 6. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden Elde Edilen Puanların Çocuk Sayısı Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Kadınsılık	1	452	283,29	2	53,31	0,00	1,2<3
	2	109	307,91				
	3	42	488,06				
Erkeksilik	1	452	304,49	2	0,42	0,81	---
	2	109	296,52				
	3	42	289,42				

Tablo 6’da Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların kadınsılık puanlarının çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ancak erkeksilik puanlarının çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($X_K^2(sd = 3, n = 603) = 53,31$, $p_K=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, 3 çocuğu olan katılımcıların kadınsılık puanlarının 1 ve 2 çocuğu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkeksilik puanları bakımından ise çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılığın olmayışı çocuk sayısı ne olursa olsun katılımcıların erkeksilik puanlarının benzer olduğunu göstermektedir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden elde edilen puanların çocuk cinsiyet değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Katılımcılara Ait Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden Elde Edilen Puanların Çocuk Cinsiyet Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Kadınsılık	Erkek	274	297,11	2	10,20	0,01	3>1,2
	Kız	261	290,73				
	İkisi	68	364,96				
Erkeksilik	Erkek	274	291,57	2	1,95	0,38	-----
	Kız	261	308,80				
	İkisi	68	317,93				

1: Erkek, 2: Kız, 3: Her ikisi

Tablo 7’de Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nden elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların kadınsılık puanlarının çocuk cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ancak erkeksilik puanlarının çocuk cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($X_K^2(sd = 3, n = 603) = 10,20$, $p_K=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, her iki cinsiyette çocuğu olan katılımcıların kadınsılık puanlarının sadece erkek veya kız çocuğu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkeksilik puanları bakımından ise çocuk cinsiyetine göre anlamlı bir farklılığın olmayışı çocuk cinsiyeti ne olursa olsun katılımcıların erkeksilik puanlarının benzer olduğunu göstermektedir.

4.3. Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden elde edilen puanların yaş değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Yaş Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskal-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Modern Annelik	20-29	306	289,42	2	3,49	0,18	---
	30-39	258	316,86				
	40 ve üzeri	39	302,40				
İki Kat Sorumlu Annelik	20-29	306	323,21	2	19,51	0,00*	1>2>3
	30-39	258	292,73				
	40 ve üzeri	39	196,87				
Aşırı Bağlı Annelik	20-29	306	336,61	2	36,22	0,00*	1>2>3
	30-39	258	279,73				
	40 ve üzeri	39	177,71				
Geleneksel Annelik	20-29	306	335,33	2	47,35	0,00*	1>2>3
	30-39	258	287,08				
	40 ve üzeri	39	139,14				
Dolaylı Annelik	20-29	306	290,94	2	3,08	0,21	---
	30-39	258	316,35				
	40 ve üzeri	39	293,81				
Babasavar Toplam	20-29	306	317,84	2	10,96	0,00*	1>2>3
	30-39	258	295,17				
	40 ve üzeri	39	222,92				

1: 20-29:1, 2: 30-39:2, 3: 40 ve üzeri

Tablo 8'de Babasavar Annelik Ölçeği'ne ait alt boyutlardan ve tamamından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskal Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{IKSA}(sd = 2, n = 603) = 19,51$, $p_{IKSA}=0,00$; $X^2_{ABA}(sd = 2, n = 603) = 36,22$, $p_{ABA}=0,00$; $X^2_{GA}(sd = 2, n = 603) = 47,35$, $p_{GA}=0,00$; $X^2_{BT}(sd = 2, n = 603) = 10,96$, $p_{BT}=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda katılımcıların yaşı arttıkça İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının arttığı tespit edilmiştir. Ancak, Tablo 8'de yer alan diğer Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların Modern Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların katılımcıların yaşına göre

istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Yani, katılımcıların yaşları ne olursa olsun Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden elde edilen puanların eğitim düzeyi değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Eğitim Düzeyi Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskal-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Modern Annelik	İlkokul	43	333,31	3	2,23	0,53	
	Ortaokul	70	285,93				
	Lise	119	308,23				
	Önlisans-Lisans	371	299,41				
İki Kat Sorumlu Annelik	İlkokul	43	386,77	3	26,78	0,00*	1,2,3>4
	Ortaokul	70	335,49				
	Lise	119	336,99				
	Önlisans-Lisans	371	274,63				
Aşırı Bağlı Annelik	İlkokul	43	376,36	3	13,14	0,00*	1,2>3,4
	Ortaokul	70	335,81				
	Lise	119	301,08				
	Önlisans-Lisans	371	287,30				
Geleneksel Annelik	İlkokul	43	370,70	3	16,21	0,00*	1,2>3,4
	Ortaokul	70	347,25				
	Lise	119	310,21				
	Önlisans-Lisans	371	282,87				
Dolaylı Annelik	İlkokul	43	289,16	3	2,62	0,46	---
	Ortaokul	70	306,65				
	Lise	119	323,62				
	Önlisans-Lisans	371	295,68				
Babasavar Toplam	İlkokul	43	368,58	3	16,14	0,00*	1,2,3>4
	Ortaokul	70	330,39				
	Lise	119	327,30				
	Önlisans-Lisans	371	280,81				

1: İlkokul, 2: Ortaokul, 3: Lise, 4: Önlisans-Lisans

Tablo 9'da Babasavar Annelik Ölçeği'ne ait alt boyutlardan ve tamamından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskal Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının katılımcıların eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($\chi^2_{İKSA}(sd = 3, n = 603) = 26,78$, $p_{İKSA}=0,00$; $\chi^2_{ABA}(sd = 3, n = 603) = 13,14$, $p_{ABA}=0,00$; $\chi^2_{GA}(sd = 3, n = 603) =$

16,21, $p_{GA}=0,00$; $X^2_{BT}(sd = 3, n = 603) = 16,14$, $p_{BT}=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda ilkokul, ortaokul ve lise mezunu katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının benzer ve önlisans-lisans mezunu katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer post hoc testleri sonucunda ise ilkokul ve ortaokul mezunu katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik ile Geleneksel Annelik puanlarının birbirine benzer ve lise veya önlisans-lisans mezunu katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak, Tablo 9’da yer alan diğer Kruskall Wallis testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların Modern Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların katılımcıların eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Yani, katılımcıların eğitim düzeyi ne olursa olsun Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Babasavar Annelik Ölçeği’nden elde edilen puanların gelir düzeyi değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Gelir Düzeyi Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Modern Annelik	0-1000	36	348,61	3	4,01	0,26	
	1001-3000	73	295,52				
	3001-5000	128	284,93				
	5001+	366	304,68				
İki Kat Sorumlu Annelik	0-1000	36	430,88	3	32,83	0,00*	1>2,3,4 2>3,4
	1001-3000	73	349,71				
	3001-5000	128	309,23				
	5001+	366	277,28				
Aşırı Bağlı Annelik	0-1000	36	402,76	3	21,59	0,00*	1,2>3,4
	1001-3000	73	351,58				
	3001-5000	128	283,46				
	5001+	366	288,68				
Geleneksel Annelik	0-1000	36	402,71	3	25,35	0,00*	1,2>3,4
	1001-3000	73	362,64				
	3001-5000	128	288,98				
	5001+	366	284,55				
Dolaylı Annelik	0-1000	36	321,76	3	1,25	0,74	
	1001-3000	73	310,51				
	3001-5000	128	308,57				
	5001+	366	296,06				
Babasavar Toplam	0-1000	36	409,85	3	22,18	0,00*	1,2>3,4
	1001-3000	73	345,90				
	3001-5000	128	296,02				
	5001+	366	284,73				

1: 0-1000, 2: 1001-3000, 3: 3001-5000, 4: 5001 ve üzeri

Tablo 10'da Babasavar Annelik Ölçeği'ne ait alt boyutlardan ve tamamından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının katılımcıların gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{IKSA}(sd = 3, n = 603) = 32,83$, $p_{IKSA}=0,00$; $X^2_{ABA}(sd = 3, n = 603) = 21,59$, $p_{ABA}=0,00$; $X^2_{GA}(sd = 3, n = 603) = 25,35$, $p_{GA}=0,00$; $X^2_{BT}(sd = 3, n = 603) = 22,18$, $p_{BT}=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda gelir düzeyi 0-1000 arasında olan katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik puanlarının 1001-3000 arasında olan katılımcılara göre, bu iki grupta yer alan katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik puanlarının ise gelir düzeyi 3001-5000 ile 5001 ve üzeri olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer Post Hoc testleri sonucunda ise gelir düzeyi

0-1000 ve 1001-3000 arasında olan katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının birbirine benzer ve gelir düzeyi 3001-5000 ile 5001 ve üzeri olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak, Tablo 10'da yer alan diğer Kruskall Wallis testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların Modern Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların katılımcıların gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Yani, katılımcıların gelir düzeyi ne olursa olsun Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden elde edilen puanların yerleşim yeri değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Yerleşim Yeri Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Modern Annelik	Köy-kasaba	43	327,55	3	10,33	0,02*	3>1,4
	İlçe	178	290,39				
	Şehir	180	332,04				
	Büyükşehir	202	280,02				
İki Kat Sorumlu Annelik	Köy-kasaba	43	386,19	3	59,01	0,00*	1,2,3>4
	İlçe	178	326,80				
	Şehir	180	340,44				
	Büyükşehir	202	227,97				
Aşırı Bağlı Annelik	Köy-kasaba	43	383,09	3	86,93	0,00*	1,2>3>4
	İlçe	178	362,70				
	Şehir	180	322,55				
	Büyükşehir	202	212,94				
Geleneksel Annelik	Köy-kasaba	43	381,37	3	92,90	0,00*	1,2>3>4
	İlçe	178	353,57				
	Şehir	180	338,65				
	Büyükşehir	202	207,00				
Dolaylı Annelik	Köy-kasaba	43	327,92	3	1,46	0,69	
	İlçe	178	301,61				
	Şehir	180	293,22				
	Büyükşehir	202	304,65				
Babasavar Toplam	Köy-kasaba	43	377,52	3	40,99	0,00	1,2,3>4
	İlçe	178	327,13				
	Şehir	180	328,11				
	Büyükşehir	202	240,51				

1: Köy-Kasaba, 2: İlçe, 3: Şehir, 4: Büyükşehir

Tablo 11’de Babasavar Annelik Ölçeği’ne ait alt boyutlardan ve tamamından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, katılımcıların Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının katılımcıların yerleşim yerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{MA}(sd = 3, n = 603) = 10,33, p_{MA} = 0,02$; $X^2_{IKSA}(sd = 3, n = 603) = 59,01, p_{IKSA}=0,00$; $X^2_{ABA}(sd = 3, n = 603) = 86,93, p_{ABA}=0,00$; $X^2_{GA}(sd = 3, n = 603) = 92,90, p_{GA}=0,00$; $X^2_{BT}(sd = 3, n = 603) = 40,99, p_{BT}=0,00$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda şehirde ikamet eden katılımcıların Modern Annelik puanlarının köy-kasaba veya büyükşehirde ikamet eden katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer Post Hoc testleri sonucunda ise köy-kasaba ve ilçede ikamet eden katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik puanlarının şehir veya büyükşehirde ikamet edenlere göre, şehirde yaşayanların ise büyükşehirde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bir başka Post Hoc testleri sonucunda köy-kasaba, ilçe ve şehirde ikamet eden katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının büyükşehirde ikamet edenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, Tablo 11’de yer alan diğer Kruskall Wallis testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların katılımcıların yerleşim yerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Yani, katılımcıların yerleşim yeri ne olursa olsun Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Babasavar Annelik Ölçeği’nden elde edilen puanların çocuk sayısı değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Çocuk Sayısı Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Modern Annelik	1	452	303,03	2	5,68	0,06	
	2	109	319,74				
	3	42	244,93				
İki Kat Sorumlu Annelik	1	452	291,73	2	10,48	0,01*	3>2,1
	2	109	314,72				
	3	42	379,48				
Aşırı Bağlı Annelik	1	452	284,79	2	21,48	0,00*	3>2>1
	2	109	336,30				
	3	42	398,18				
Geleneksel Annelik	1	452	289,97	2	13,65	0,00*	3>2,1
	2	109	318,33				
	3	42	389,06				
Dolaylı Annelik	1	452	298,93	2	2,89	0,24	
	2	109	297,78				
	3	42	345,99				
Babasavar Toplam	1	452	290,09	2	9,63	0,01*	3>2,1
	2	109	328,08				
	3	42	362,51				

Tablo 12’de Babasavar Annelik Ölçeği’ne ait alt boyutlardan ve tamamından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{IKSA}(sd = 3, n = 603) = 10,48$, $p_{IKSA}=0,01$; $X^2_{ABA}(sd = 3, n = 603) = 21,48$, $p_{ABA}=0,00$; $X^2_{GA}(sd = 3, n = 603) = 13,65$, $p_{GA}=0,00$; $X^2_{BT}(sd = 3, n = 603) = 9,63$, $p_{BT}=0,01$; $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda çocuk sayısı 1 ve 2 olan katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının benzer ve çocuk sayısı 3 olan katılımcılara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer Post Hoc testleri sonucunda ise katılımcıların çocuk sayısı fazlaştıkça buna paralel olarak Aşırı Bağlı Annelik puanlarının da arttığı tespit edilmiştir. Ancak, Tablo 12’de yer alan diğer Kruskall Wallis testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların Modern Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Yani, çocuk sayısı ne olursa olsun Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir.

Araştırmada yer alan katılımcılara ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden elde edilen puanların çocuk cinsiyet değişkeninin kategorilerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları Tablo 13'te yer almaktadır.

Tablo 4. Katılımcılara Ait Babasavar Annelik Ölçeği'nden Elde Edilen Puanların Çocuk Cinsiyet Değişkeninin Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Modern Annelik	Erkek	274	288,17	2	3,42	0,18	
	Kız	261	311,14				
	İkisi	68	322,64				
İki Kat Sorumlu Annelik	Erkek	274	303,14	2	2,62	0,27	
	Kız	261	293,15				
	İkisi	68	331,35				
Aşırı Bağlı Annelik	Erkek	274	295,48	2	6,45	0,04*	3>2,1
	Kız	261	295,69				
	İkisi	68	352,49				
Geleneksel Annelik	Erkek	274	305,19	2	1,68	0,43	
	Kız	261	293,32				
	İkisi	68	322,45				
Dolaylı Annelik	Erkek	274	291,35	2	2,75	0,25	
	Kız	261	306,33				
	İkisi	68	328,28				
Babasavar Toplam	Erkek	274	294,78	2	4,69	0,10	
	Kız	261	298,41				
	İkisi	68	344,87				

1: Köy-Kasaba, 2: İlçe, 3: Şehir, 4: Büyükşehir

Tablo 13'te Babasavar Annelik Ölçeği'ne ait alt boyutlardan ve tamamından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik puanlarının çocuk cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{ABA}(sd = 3, n = 603) = 6,45$ $p_{ABA}=0,04$ $p<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda hem kız hem erkek çocuğa sahip katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik puanlarının yalnız erkek veya yalnız kız çocuğa sahip katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, Tablo 13'te yer alan diğer Kruskall Wallis testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik alt boyutlarından ve Babasavar Annelik toplamından aldıkları puanların çocuk cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Yani, çocuk cinsiyeti ne olursa olsun

Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanları benzerlik göstermektedir.

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu çalışma, annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek varsa bu ilişkinin ne düzeyde olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışma grubunu Türkiye’de birçok il içerisinde basit tesadüfî örneklem yöntemiyle belirlenen ebeveynler oluşturmaktadır. Bu amaçla araştırma deseninde nicel yöntem ve tekniklerden faydalanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri” ve “Babasavar Annelik Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizleri yapılarak sonuçları aşağıda verilmiştir.

5.1.1. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği’nin Annelerin Yaş Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları

Araştırmaya katılan annelerin kadınsılık ve erkeksilik puanlarının yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların yaşı arttıkça kadınsılık puanlarının azaldığı ancak erkeksilik puanlarının arttığı tespit edilmiştir. Alanyazında, araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bulut (2019)’un gerçekleştirdiği araştırmada, 18-26 yaşları arasında yaşı küçük olan grupta kadın cinsiyet rolünün daha fazla olduğu görülmüştür. Çelik (2018) çalışmasında üniversite öğrencilerinin eş seçim tutumlarında toplumsal cinsiyet rolleri algısı ve değer yönelimlerinin etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kadın cinsiyet rolünde, 19 yaş ve altı katılımcıların ortalaması, 23 yaş ve üzeri katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Özmete ve arkadaşları (2016) 780 katılımcıyla cinsiyet rolleri üzerine yaptıkları araştırma bulgularına göre kadın cinsiyet rolü yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Genç yaş grubunda (25 yaş ve altı) kadın cinsiyet rolü puanları anlamlı şekilde yüksek görülmüştür. Erdem (2019)’ın yaptığı araştırmada, toplumsal cinsiyet rolleri ve yaş arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre kadınlar yaşlandıkça daha fazla erkeksi ve kadınsı özellikler göstermekte ve “androjen” cinsiyet rolünü benimsemektedir. Grup yaş faktörüne göre değerlendirildiğinde “kadınsı”, “erkeksi” ve “androjen” bireyler arasında anlamlı bir

farklılaşma yokken, “androjen” ve “erkeksi” kadınlar “belirsiz” cinsiyet rolü eğiliminde olan kadınlardan anlamlı derecede farklılaşmışlardır. Bu sonuç da kadınların yaşlandıkça daha fazla erkeksi özellikler sergilediği anlamına gelmektedir. Yapılan çalışmaların da desteklediği gibi toplumsal cinsiyet rolleri ile yaş arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmada İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların yaşı arttıkça İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının arttığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan annelerin Modern Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani, katılımcıların yaşları ne olursa olsun Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Karabulut ve Şendil (2017) tarafından yapılan çalışmada annenin yaşı arttıkça babasavarlık davranışlarının azaldığı bulunmuştur. Dönmez (2019) tarafından yapılan araştırmada genç annelerin daha çok babasavar davranış sergilediği ve çocuklarına daha bağlı olduğu görülmüştür. Kulik ve Tsoref (2010), ise babasavar davranışlar ile annenin yaşı arasında bir ilişki bulamamıştır. Modern annelik ve Dolaylı annelik boyutlarında bu çalışmada da bir fark bulunmamıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında aşırı bağlı anne davranışı daha genç annelerde görülmüştür. Bu durum ilk çocuğun annenin genç olduğu dönemlere denk gelmesi, tecrübesizlik ve daha dikkatli olmaya çalışmaları ile ilgili olarak düşünülebilir.

5.1.2. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Annelerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları

Araştırmaya katılan annelerin kadınsılık ve erkeksilik puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise mezunu olan katılımcıların kadınsılık ve erkeksilik puanlarının benzer olduğu ve önlisans-lisans mezunu katılımcılara göre kadınsılık puanlarının daha yüksek erkeksilik puanlarının ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Bulut (2019) tarafından yapılan araştırmada geleneksel cinsiyet rolü ile anne eğitim düzeyi

arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucu elde edilmiştir. Ortaokul mezunu olan grupta, lise mezunu olan grup arasında ortaokul mezunu olan grubun geleneksel cinsiyet rollerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Kamışlı (2018) tarafından yapılan çalışmada toplumsal cinsiyet rolleri ve aile işlevselliğinin problem çözme becerilerine etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ilkokul/ortaokul mezunu katılımcılara ait toplumsal cinsiyet rolü puanlarının lisans mezunu katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gökçay (2018)'ın yaptığı çalışmada katılımcıların en son mezun oldukları okul ile toplumsal cinsiyet toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar bulunmuş ve ilkokul mezunu olanların puanlarının, üniversite mezunu olanlardan düşük olduğu ifade edilmiştir. Başka bir çalışmada yüksek eğitim düzeyine sahip kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin daha hoşgörülü, evrensel özelliklere sahip ve başka değerlere daha açık olduğu görülmüştür (Maccoby, 2000). Ayrıca yapılan diğer çalışmalarda da eğitim durumu ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu elde edilmiştir (Atış 2010, Önder ve ark 2013, Aydın ve ark 2016; Akgül Gök, 2013; Kodan, 2013; Yılmaz, 2014; Erzeybek, 2015; Kaya ve Uysal 2015; Kurşun 2016; Kamışlı, 2018). Bu sonuçlar araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise mezunu katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının benzer ve önlisans-lisans mezunu katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlkokul ve ortaokul mezunu katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik ile Geleneksel Annelik puanlarının birbirine benzer ve lise veya önlisans-lisans mezunu katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların Modern Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani katılımcıların eğitim düzeyi ne olursa olsun Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Dönmez (2019) tarafından yapılan çalışmada anne eğitim durumuna göre İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutları ile toplam puanda daha az eğitilmiş anneler adına anlamlı bir fark bulunmuş; Modern Annelik alt boyutunda ise anne eğitim durumuna göre bir

fark bulunmamıştır. Yani eğitim düzeyi düşük anneler kendilerini çocuk bakımı ve ev işleri ile ilgili konularda daha fazla sorumlu hisseden, babasavar annelik davranışları gösteren, çocuklarına çok bağlı, dolaylı yoldan anneliğini yücelten ve annelik ile ilgili rolleri elinde tutmaya çalışan anneler olarak görülmektedir. Nakagawa (2010) tarafından yapılan çalışmada annelerin eğitim seviyesinin babasavar davranışları etkilediği ifade edilmiştir. Eğitim seviyesi daha yüksek annelerin daha az babasavar davranış sergilediği belirtilmiştir. Reed (2009) tarafından yapılan çalışmada eğitim düzeyi yüksek ve cinsiyet kalıp yargılarına daha az bağlı annelerin, ortak yapılan işlere ve samimi ilişkilere daha istekli ve babasavar tutumlardan daha uzak oldukları görülmüştür. Maslauskaitė (2011) araştırmasında annelerin babasavar tutum sergilemesinde düşük eğitim düzeyinin etkili olduğunu bulgulamıştır. Başka bir çalışmada anne eğitim düzeyi ile babasavar annelik arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ifade edilmiştir (Kulik ve Tsoref, 2010). Hauser (2015) tarafından yapılan çalışmada eğitim düzeyi yüksek ve ekonomik durumu iyi olan annelerin babasavar annelik davranışı sergilediği ve çocuk bakımı konusunda babalardan daha bilgili olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde alanyazında görülen çalışmalar ile yapılan araştırma bulguları örtüşmektedir.

5.1.3. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Annelerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları

Araştırmaya katılan annelerin kadınsılık ve erkeksilik puanlarının gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Gelir düzeyi 0-1000 ve 1001-3000 arasında olan katılımcıların kadınsılık puanlarının gelir düzeyi 3001-5000 arasında ve 5001 ile üzerinde olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelir düzeyi 5001 ve üzerinde olan katılımcıların erkeksilik puanlarının gelir düzeyi 0-1000 ve 1001-3000 arasında olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Erdem (2019) tarafından yapılan çalışmada cinsiyet rolleri ile gelir seviyesi arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre kadınların, geliri arttıkça daha fazla kadınsı ve erkeksi özellik sergiledikleri görülürken, daha çok gelir elde eden kadınların cinsiyet rollerinin belirsizden androjen cinsiyet rolüne doğru değişim gösterdiği belirtilmiştir. Menekşe (2019) tarafından yapılan çalışmada toplam gelir düzeylerine göre anne babaların toplumsal cinsiyet rolü algıları arasında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmuştur. Bulgulara göre aylık toplam gelir

düzeyi arttıkça daha az cinsiyetçi oldukları ve toplumsal cinsiyet rolü algısının olumlu yönde arttığı söylenebilir. Karakaş (2018)'in çalışmasında araştırma kapsamına alınan kadınların gelir seviyesi arttıkça, daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olduğu sonucu bulunmuştur. Başka bir çalışmada gelir seviyesi ile toplumsal cinsiyet toplam puanı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Kodan, 2013). Çıtak (2008) tarafından yapılan çalışmada kadınlarda erkeksilik puanı arttıkça kadınların çalışmasına yönelik tutumlarının da olumlu yönde arttığı gözlenmektedir. Acar (1989)'ın araştırmasında, ücretli işte çalışmaktansa ev işiyle uğraşmayı tercih eden kadınların geleneksel rolleri benimseyen kadınlar olduğu görülmektedir. Vefikuluçay Yılmaz vd. (2009) tarafından yapılan çalışmada kadınların gelir seviyelerinin yükselmesiyle birlikte evlilik ve aile yaşamında, iş hayatı gibi pek çok sosyal ortamda, cinsiyet rollerinin kadının lehine değiştiği bulgulanmıştır. Bu sonuçlar araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının katılımcıların gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Gelir düzeyi 0-1000 arasında olan katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik puanlarının 1001-3000 arasında olan katılımcılara göre, bu iki grupta yer alan katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik puanlarının ise gelir düzeyi 3001-5000 ile 5001 ve üzeri olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelir düzeyi 0-1000 ve 1001-3000 arasında olan katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının birbirine benzer ve gelir düzeyi 3001-5000 ile 5001 ve üzeri olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların Modern Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların katılımcıların gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani katılımcıların gelir düzeyi ne olursa olsun Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Dönmez (2019) tarafından yapılan çalışmada çalışmayan annelerin geleneksel annelik rollerine, ailelerine ve çocuklarına fazla bağlı olup daha çok babasavar davranış gösterdikleri bulunmuştur. Dolaylı Annelik, Modern Annelik ve İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutlarında ise bir fark görülmemiştir. Formoso, Gonzales, Barrera Jr Dumka (2007)'nin çalışmasına göre çalışan annelerin daha az babasavar davranışlar sergilediği ve eşleri ile daha olumlu ilişkiler kurdukları ifade edilmiştir. Başka bir çalışmada yine gelir seviyesi düşük olan

annelerin babasavar tutum sergilediği ifade edilmiştir (Sano, Richards, ve Zvankovic, 2008). Ayrıca yapılan diğer çalışmalarda da gelir düzeyi ile babasavar annelik davranışı arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu elde edilmiştir (Kulik ve Tsoref 2010; Nakagawa 2010; Maslauskaitė 2010; Sweney, Goldberg, ve Garcia 2016; Aydın ve Akgöz Aktaş 2017). Karabulut ve Şendil (2017), Kulik ve Tsoref (2010) tarafından yapılan araştırmalarda çalışma durumu ve saatine göre annelerin babasavar davranışlarında bir farka rastlanmamıştır. Dolaylı annelik ve Modern Annelik alt boyutlarında bu araştırmada da bir fark bulunmamıştır. Bulunan sonuçlar ile Karabulut ve Şendil (2017)'in çalışma sonuçları uyushmaktadır. Benzer şekilde alanyazında görülen çalışmalar ile yapılan araştırma bulguları örtüşmektedir.

5.1.4. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Annelerin Yaşadıkları Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları

Araştırmaya katılan annelerin kadınsılık ve erkeksilik puanlarının yerleşim yerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Köy-kasaba ve ilçe de ikamet eden katılımcıların kadınsılık puanlarının şehir ve büyükşehirde ikamet eden katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Büyükşehirde ikamet eden katılımcıların erkeksilik puanlarının şehir, kasaba ve köy-ilçede ikamet eden katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Gökçay (2018) tarafından yapılan araştırmada toplumsal cinsiyet puanı en uzun ilde yaşayan kadınların, ilçe ve köyde yaşayan kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Yine Yaşar (2011)'in yaptığı çalışmada sonuçlar benzerlik göstermektedir. Özcan'ın (2012) çalışmasında büyük şehirde ikamet eden öğrencilerin eğitim öncesi cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ilçe ya da köyde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Zeyneloğlu (2008) tarafından yapılan araştırmada en uzun süre ikamet ettiği yer il olan öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre ikamet ettiği yer köy ve ilçe olan öğrencilere göre yüksek olduğu ifade edilmiştir. Çıtak (2008)'in büyük şehirlerde yaptığı çalışmada metropollerde yaşayanların büyük şehirlerde yaşayanlardan daha olumlu tutumlara sahip oldukları bulunmuştur. Annelerin cinsiyet rolü algıları yaşadıkları yerleşim yerine göre değişim göstermektedir, bu sonuçlar araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Yerleşim yerine göre; kişinin aldığı eğitim, anne-baba eğitim durumu, gelirin

giderlerden az olması, cinsiyet eşitliğine maruz kalmama gibi değişkenlerde göz önüne alındığında kadınların daha geleneksel tutumlar sergilediği ve daha kadınsı özelliklere sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan katılımcıların Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının katılımcıların yaşadıkları yerleşim yerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Şehirde ikamet eden katılımcıların Modern Annelik puanlarının köy-kasaba veya büyükşehirde ikamet eden katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Köy-kasaba ve ilçede ikamet eden katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik puanlarının şehir veya büyükşehirde ikamet edenlere göre, şehirde yaşayanların ise büyükşehirde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Köy-kasaba, ilçe ve şehirde ikamet eden katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının büyükşehirde ikamet edenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak katılımcıların Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların yerleşim yerlerine göre istatistiki anlamda farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Yani, katılımcıların yerleşim yeri ne olursa olsun Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Zvankovic (2008) yaptığı araştırmada köylerde ikamet eden gelir seviyesi düşük olan annelerin babasavar davranış sergilediğini ifade etmiştir. Pedersen ve Gabe (2014) tarafından yapılan araştırmada çalışan ve 0-6 yaş aralığında çocuğu olan annelerin ev-iş çatışması yaşamalarının babasavar davranış sergilemelerine neden olduğu bulunmuştur. Daha az babasavar davranış gösteren annelerin esnek çalışan anneler olduğu belirtilirken (Radcliffe ve Cassell, 2014), babasavar davranış sergileyen, çocuklarına daha fazla bağlı olan ve daha geleneksel rolleri benimseyen annelerin çalışmayan anneler oldukları ifade edilmiştir (Dönmez, 2019). Özellikle kentleşme ve kadının iş hayatına girmesiyle başlayan değişimler düşünüldüğünde, kırsal kesimlerde kadınların ev işi çocuk bakımı gibi konularda daha aktif olduğu, çalışma hayatında aktif olmadıkları görülmektedir. Ekonomik olarak özgür olmama ve düşük işgücü annelerin babasavar davranışlarını artırmaktadır (Goldberg ve Garcia, 2016). Yapılan çalışmalarda göstermektedir ki eğitim durumu, gelir düzeyi, eş durumu gibi özellikler yaşanan yerleşim yerinden etkilenirken, annenin tutumunu da etkilemektedir. Benzer şekilde alanyazında görülen çalışmalar ile yapılan araştırma bulguları örtüşmektedir.

5.1.5. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Annelerin Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları

Araştırmaya katılan annelerin kadınsılık puanlarının çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ancak erkeksilik puanlarının çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. 3 Çocuğu olan katılımcıların kadınsılık puanlarının 1 ve 2 çocuğu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkeksilik puanları bakımından ise çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılığın olmayışı çocuk sayısı ne olursa olsun katılımcıların erkeksilik puanlarının benzer olduğunu göstermektedir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Erdem (2019) tarafından yapılan çalışmada androjen cinsiyet rolünü benimseyen katılımcılar çocuk sahibi değilken, erkeksi ve kadınsı rolü benimseyen kadınların çoğunluğu çocuk sahibidir. Katz-Wise ve diğ. (2010) tarafından yapılan araştırmada ilk kez çocuk sahibi olmuş annelerin geleneksel tutumlarını bırakıp zaman içinde daha eşitlikçi tutumlar sergilediği görülürken, birden fazla çocuğu olan annelerin geleneksel tutum ve davranışlarını sürdürdüğü tespit edilmiştir. Daha geleneksel, çocuklarına aşırı bağlı, daha az eşitlikçi olması gibi özelliklerinden yola çıkıldığında çocuk sayısı fazla olan annelerin kadınsılık puanlarının daha yüksek olduğu düşünülebilir. Çekirdek aile yapısına sahip olan kadınlar daha erkeksi özellikler gösterirken daha fazla eşitlikçi tutum göstermektedirler (Karakaş, 2018). Yine geniş aile yapısına göre çekirdek aile yapısında daha az gelenekselci tutum ve kadınsılık görülmektedir. Martinez ve ark. (2011)' nın yaptığı çalışmada da çekirdek aile yapısına sahip olan bireylerin daha eşitlikçi olduğu belirtilmiştir. Çocuk sayısı az olan ailelerde kadınların çalışması, gelir seviyesinin yüksek olması, aile yapısının daha demokratik olması erkeksilik puanlarını artırmaktadır (Özgüven, 2009). Erkeksi cinsiyet rolüne sahip kadınların daha girişken, daha özgür oldukları göz önüne alınırsa araştırma kapsamında birden fazla çocuğu olan katılımcı sayısının az olmasından dolayı erkeksilik puanlarının çocuk sayısına göre anlamlı bir fark göstermediği düşünülebilir. Bu sonuçlar araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanlarının çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çocuk sayısı 1 ve 2 olan katılımcıların İki Kat Sorumlu Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik

toplam puanlarının benzer ve çocuk sayısı 3 olan katılımcılara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların çocuk sayısı fazlaştıkça buna paralel olarak Aşırı Bağlı Annelik puanlarının da arttığı tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların Modern Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarından aldıkları puanların çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani çocuk sayısı ne olursa olsun Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları benzerlik göstermektedir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Dönmez (2019) tarafından yapılan çalışmanın toplam puanında 3 ve üzeri çocuk sahibi olan katılımcılar için anlamlı bir farka rastlanmıştır. Daha fazla babasavar davranış sergileyen annelerin daha çok çocuk sahibi olan anneler olduğu bulunmuştur. Akgöz (2017) 'ün araştırmasında babasavar annelik davranışlarının çocuk sayısı arttıkça arttığı, baba katılımının ise azaldığı ifade edilmiştir. Akgöz (2017) ve Dönmez (2019) tarafından yapılan bu araştırmalar ile yapılan çalışmanın sonuçları paralellik göstermektedir.

5.1.6. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile Babasavar Annelik Ölçeği'nin Çocuk Cinsiyeti Değişkenine Göre Analizlerine İlişkin Sonuçları

Araştırmaya katılan annelerin kadınsılık puanlarının çocuk cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ancak erkeksilik puanlarının çocuk cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Her iki cinsiyette çocuğu olan katılımcıların kadınsılık puanlarının sadece erkek veya kız çocuğu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkeksilik puanları bakımından ise çocuk cinsiyetine göre anlamlı bir farklılığın olmayışı çocuk cinsiyeti ne olursa olsun katılımcıların erkeksilik puanlarının benzer olduğunu göstermektedir. Alanyazında araştırmamızda elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Jaklin, Di Pietro ve Maccoby (1984) tarafından yapılan çalışmada 4 yaş çocuklarının anne ve babayla ilişkisi incelenmiş ve ebeveynlerin çocuklarının cinsiyete uygun oyuncak seçimi konusunda kontrol edici davrandıkları bulunmuştur. Atkinson ve Endsley (1976) çalışmalarında anne-babaların kendi cinsiyetinden olan çocuklarına karşı daha izin verici davrandıklarını, kız çocuklarının dişil davranışlarını, erkek çocukların eril davranışlarını cesaretlendirdiklerini bulmuşlardır. Rothbard ve Maccoby (1966) ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına karşı tepkilerini inceleyen araştırmalarında bağımlılık ve saldırganlık davranışları söz konusu olduğunda babaların kız çocuklarına, annelerin ise erkek çocuklarına daha izin verici olduklarını

saptamışlardır. Joyce (1987) tarafından yapılan çalışmada, kız çocuğunun cinsiyet rolü kimliği kazanırken anneyi modellemesinin babayı modellemesinden daha etkili olduğu bulunmuştur. Ancak eril ve androjen özellikleri olan kızlar üzerinde ise babanın daha etkili olduğu görülmüştür. Başka bir araştırmada anne-babaların cinsiyet tiplerinin, çocuklarının erkeksilik ve kadınsılık cinsiyet tiplerini etkilediği ortaya çıkmıştır. Özellikle aynı cinsiyetten ebeveynin çocuğu üzerinde daha etkili olduğu bulunmuştur. Androjen cinsiyet rolünde ise her iki ebeveyninde yüksek erkeksi ve kadınsı algıları olduğu saptanmıştır (Jakson, Ialongo, Stollok, 1986). Gökkaya (1994) tarafından yapılan çalışmada çocukların oyuncak seçimlerinde ebeveynlerin benimsedikleri cinsiyet rollerinin etkili olduğu ifade edilmiştir. Menekşe (2019) tarafından yapılan araştırmada annelerin toplumsal cinsiyet algılarının çocukların cinsiyet kalıp yargıları üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Her iki cinsiyette çocuğu olan katılımcıların kadınsılık puanlarının yüksek olması çocuk sayısı birden fazla olan kadınların kadınsılık puanlarının yüksek olması ile ilgili olabilir. Araştırma kapsamında birden fazla çocuğu olan katılımcı sayısının az olmasından dolayı erkeksilik puanlarının çocuk cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği düşünülebilir.

Araştırmaya katılan katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik puanlarının çocuk cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Hem kız hem erkek çocuğa sahip katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik puanlarının yalnız erkek veya yalnız kız çocuğa sahip katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların Geleneksel Annelik, Modern Annelik, Dolaylı Annelik ve İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutlarından ve babasavar annelik toplamından aldıkları puanların çocuk cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani çocuk cinsiyeti ne olursa olsun Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanları benzerlik göstermektedir. Çocuk sayısı fazla olan annelerin daha fazla babasavar davranış sergilerken, geleneksel rollere ve çocuklarına daha bağlı oldukları ifade edilmiştir (Dönmez, 2019). Hem kız hem erkek çocuğa sahip katılımcıların Aşırı Bağlı Annelik puanlarının yüksek olması birden fazla çocuk sahibi olmalarından kaynaklı düşünülebilir. Kurşun (2019) tarafından yapılan araştırmada babasavar anneliğin cinsiyete göre farklılık göstermediği ifade edilmiştir. Karabulut ve Şendil (2017)'in çalışması da aynı sonucu desteklemektedir. Aytaç (2018) tarafından yapılan araştırmada annelerin erkeklere göre kızların daha korunmaya muhtaç ve duygulu olduğunu

düşündükleri için kızlara daha sevecen yaklaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Akgöz Aktaş ve Aydın (2020) tarafından yapılan çalışmada annelerin erkek çocuklarına göre kızlara daha fazla korumacı tutum sergiledikleri görülmüştür. Alanyazında bu bulguyu destekleyen başka çalışmalarda mevcuttur (Dunsmore, Halberstadt ve Perez-Rivera, 2009; Garide ve Klimes-Dougan, 2002). Cannon (2008) tarafından yapılan araştırmada çocuğun cinsiyetinin baba katılımını ve annenin tutumunu etkilediği bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

5.1.7. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Babasavar Annelik Ölçeği Arasındaki İlişkinin Analizlerine İlişkin Sonuçları

Araştırmaya katılan katılımcıların kadınsılık puanları İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik puanları ile orta düzeyde, Babasavar Annelik Ölçeğinin tamamına ait puanlarla ise düşük düzeyde olacak biçimde pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Bir başka ifadeyle araştırmada yer alan katılımcıların kadınsılık puanları arttıkça İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanları da artış göstermektedir. Modern annelik ve Dolaylı Annelik puanlarını ele aldığımızda ise katılımcıların kadınsılık puanları Modern Annelik puanları ile düşük düzeyde ve negatif yönde olacak biçimde anlamlı bir ilişkiye sahipken, katılımcıların Dolaylı Annelik puanları ile kadınsılık puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bir başka ifadeyle araştırmada yer alan katılımcıların kadınsılık puanları arttıkça Modern Annelik puanları azalmaktadır. Ancak katılımcıların kadınsılık puanlarındaki değişim Dolaylı Annelik puanları üzerinde herhangi bir değişime neden olmamaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların erkeksilik puanları Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik puanları ile orta düzeyde, İki Kat Sorumlu Annelik ve Babasavar Annelik Ölçeğinin tamamına ait puanlarla ise düşük düzeyde olacak biçimde negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Bir başka ifadeyle araştırmada yer alan katılımcıların erkeksilik puanları arttıkça İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Babasavar Annelik toplam puanları azalış göstermektedir. Modern annelik ve Dolaylı Annelik puanlarını ele aldığımızda ise katılımcıların erkeksilik puanları Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları ile düşük düzeyde ve pozitif yönde olacak biçimde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Bir başka ifadeyle araştırmada yer alan katılımcıların erkeksilik puanları arttıkça Modern Annelik ve Dolaylı Annelik puanları

da artmaktadır. Alanyazın incelendiğinde bu konuda yapılan çalışmalara ratlanmıştır. Çoban (2017) tarafından yapılan araştırmada baba ile çocuk anı detaylandırma özellikleri üzerinde cinsiyet rollerine bağlı olarak baba katılımının ve babasavar anneliğin etkisi olduğu görülmüştür. Anneler toplumsal cinsiyet rollerinden de etkilenecek annelik kimlikleri gereği sorumluluklarını paylaşmaktan kaçınabilirler (Hauser, 2015). Aytaç (2018) tarafından yapılan çalışma babasavar annelik ile geleneksel annelik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca ebeveyn sıcaklığı ile geleneksel annelik arasında da pozitif yönlü bir ilişki ortaya çıkmıştır. Dönmez (2019) tarafından yapılan çalışmada anneler ev işleri ve çocuk bakımı gibi konularda kendileri daha fazla sorumluluk alırken; ekonomik ihtiyaçlar, evi geçindirme gibi konulardan eşlerinin sorumlu olduğunu vurgulamışlardır. Bu durum annelerin çocuk ve ev ile ilgili konularda geleneksel tutumlarını sürdürürken babasavar davranış sergilediklerini göstermektedir. Cannon, Schoppe-Sullivan, Mangelsdorf, Brown, ve Sokolowski (2008)'nin çalışmalarında annenin annelik rollerine aşırı bağlılığının babasavar davranış sergilemesini etkilediği bulunmuştur. Gaunt (2008) tarafından yapılan çalışmada annenin dominant annelik tutumu babasavar davranışlarını pozitif yönde etkilemektedir. Reed (2009) tarafından yapılan araştırmaya göre cinsiyet rollerine daha az bağlı annelerin eşleri ile daha samimi ve ortak ebeveynliğe daha istekli olduğu ifade edilmiştir. Kulik ve Tsoref (2010) tarafından yapılan çalışmada babasavar annelik davranışı ile en fazla ilişkili olarak annenin cinsiyet rolü tutumları bulunmuştur. Zvara, Schoppe-Sullivan, ve Kamp Dush (2013) çalışmalarında babasavar anneliğin geleneksel cinsiyet rollerinden bağımsız olduğu sürece düşük olacağını ifade etmişlerdir. Radcliffe ve Cassell (2014) tarafından yapılan çalışmada ev-iş çatışmasının nedeninin cinsiyete bağlı olduğu ve cinsiyete göre farklı şekillerde çözümlendiği aynı zamanda babasavar anneliği etkilediği ifade edilmiştir. Hauser (2015) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre annelerin annelik düşüncesi sorumluluğu ile babasavar davranışlar sergilediği bulunmuştur. Annelerin kendilerini çocuklardan birinci derece sorumlu hissetmeleri, annelik arzusu ve ebeveynlik konusunda daha tecrübeli olduklarını düşünmeleri, cinsiyete dayalı görevler edinmelerine ve babasavar davranışlar sergilemelerine neden olduğu belirtilmiştir. Sweeney, Goldberg, ve Garcia (2016) tarafından yapılan araştırmada heteroseksüel ailelerde babanın ev işleri ve çocuk bakımı gibi konularda kısıtlandığı ve kadınların daha çok babasavar annelik davranışı sergilediği görülmüştür. Gaunt ve Pinho (2017) tarafından yapılan çalışmada babasavar annelik ile annenin cinsiyet rollerine ilişkin

tutumları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Çalışmamızda elde edilen bulgular, toplumsal cinsiyet rolleri ile babasavar davranışlar arasında ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Bu sonuçlar araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde, araştırma bulguları doğrultusunda araştırmacılara, eğitimcilere ve ailelere aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasındaki ilişkisinin incelenmesi ile ilgili kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte araştırma örneklem dahilindeki anneler ile sınırlıdır. Bu araştırma anne ve baba ile gerçekleştirilerek alanyazına daha kapsamlı bulgular katılmalıdır.
- Aile içinde çocuk bakımı ve büyüülmesi alanında etkisi olan başka aile üyeleri varsa; bu bakım desteğinin ebeveynlerin davranışları üzerinde nasıl bir etkisi olduğunun incelenmesi önerilmektedir.
- Araştırmada annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasındaki ilişki kesitsel örneklem grubu üzerinden incelenmiştir. Daha derinlemesine araştırma yapmak amacıyla boylamsal çalışma yapılması önerilmektedir.

5.2.2. Eğitimcilere Yönelik Öneriler

- Okullardaki eğitimcilerin ebeveynlere gerektiğinde destek olabilmeleri için konu ile ilgili bilgilendirilmesi, ebeveyn rollerini kapsayan ve destekleyen eğitim programları hazırlanması önerilmektedir.
- Okullarda yapılan aile katılım etkinliklerine genellikle anneler katılım göstermektedir. Annelere ulaşımın kolay olduğu bu çalışmalar sırasında, öğretmenler tarafından baba katılımını teşvik edici davranışlarda bulunulması önerilmektedir.

5.2.3. Ailelere Yönelik Öneriler

- Annelere çocuk bakımı ve sağlığı için babayı teşvik edici davranışlar kazanabilecekleri eğitim programları hazırlanması önerilmektedir.
- Sağlıklı çocuk büyüme bilinci kazandırılması amacıyla ebeveynlere seminerler, aile eğitimleri, destekleyici etkinlikler verilmesi önerilmektedir.
- Çocuklar için üretilen oyun, oyuncak ya da kitap gibi materyallerin cinsiyet rollerine vurgu yapacak şekilde değil; seçme hakkı veren, özgürleştiren, sorumluluk bilincini destekleyen şekilde tercih edilmesi önerilmektedir.
- Aile içinde rol ve sorumluluklarda olumlu değişimlerin sağlanabilmesi için bireylerin ilgisini çeken reklam, tanıtım yazıları gibi alanlarda; cinsiyet eşitliği, aile içi sorumluluk paylaşımı gibi konuların ve teşvik edici davranışların öne çıkarılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, G. (1989). *Kadın ve Erkek İşçilerin İş ve Aile Ortamlarında Toplumsal Cinsiyete İlişkin Tutumları*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Adamsons, K. ve Johnson, S. K. (2013). An updated and expanded meta-analysis of nonresident fathering and child well-being. *Journal of Family Psychology*, 27, 589–599.
- Aktaş, G. (2013). Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Y.30, s.59. 50 a.g.m., s.60.
- Akgöz, G. (2017). *Baba katılımı ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: Anne bekçiliği ve evlilik uyumunun etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Akgöz Aktaş, G., Aydın, A. (2020). Babaların Gözünden Anne Bekçiliği: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı (Special Issue), 10.
- Akın, A., Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Halk Sağlığı Özel Eki, 25(4): 73-82, 2003.
- Allen, S. M., ve Daly, K. J. (2007). *The effects of father involvement: An updated research summary of the evidence*. Centre for Families, Work & Well-Being, University of Guelph.
- Allen, S. M., ve Hawkins, A. J. (1999). *Maternal gatekeeping: Mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work*. *Journal of Marriage and the Family*, 199-212.
- Archer, J. ve Lloyd, B. (2002). Sex and Gender. Erişim adresi: https://books.google.com.tr/books?id=BJ1V9r_J0sUC&printsec=frontcover&dq=Arc

- Atış, F. (2010). *Ebelik/ Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Atkinson, J., Endsley, R. C. (1976). Influence of sex of child and parent on parental reactions to hypothetical parent-child situations. *Genetic Psychology Monographs*. 94, 131-147.
- Austin, W. G., Pruett, K. M., Kirkpatrick, H. D., Flens, J. R., ve Gould, J. W. (2013). Parental gatekeeping and child custody/child access evaluation: Part 1: Conceptual framework, research, and application. *Family Court Review*, 51(3), 485-501.
- Aytaç, F.K. (2018). *The Relationship Between Maternal Gatekeeping And Parental Warmth Through The Mediating Role Of Traditional Motherhood*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bandura, A. (1977). "Social Learning Theory", Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bayhan, P. S. , Artan, İ. (2005). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Başçı, B. ve Giray, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının çok değişkenli istatistiksel tekniklerle analizi. *Journal of Life Economics*, 3(4), 117-142.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı Ve Eğitimde Uygulanması. *Saü Eğitim Fakültesi Dergisi* 14 (Ekim 2007).
- Beal, C.R. (1994). *Boys and Girls: The Development of Gender Roles*. USA: McGraw Hill,Inc.
- Beitel, A. H. ve Parke, R. D. (1998). Paternal involvement in infancy: The role of maternal and paternal attitudes. *Journal of Family Psychology*, 12, 268- 288.
- Bem, S. L. (1974). *The measurement of psychological androgyny*, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(2), 155-162.

- Bem, S. L., (1975). Sex role adaptability: One consequence of psychological androgyny. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(4), 634- 643.
- Bem, S. L., (1981). Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364.
- Berg, S. J. ve Wynne-Edwards, K. E.(2001). Changes in testosterone, cortisol, and estradiol levels in men becoming fathers. *Mayo Clinic Proceedings*, 76, 582-592
- Bianchi, S. M. ve Milkie, M. A. (2010). Work and family research in the first decade of the 21st century. *Journal of Marriage and Family*, 72, 705-725.
- Bonney, J. F., Kelley, M. L. ve Levant, R. F. (1999). A model of fathers' behavioral involvement in child care in dual-earner families. *Journal of Family Psychology*, 13, 401- 415.
- Bulut, V.E. (2019). *Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Roller ve Anne Baba Tutumlarının Erken Dönem Uyumsuz Şemalar İle İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Burçin, A. (2011). *Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Roller ile Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Burt, K.B., Scott, J. (2002). Parent and adolescent gender role attitudes in 1990's Great Britain. *Sex Roles*, 46(7/8): 239-245.
- Buss, D.M. (1995). Psychological Sex Differences. Origins Through Sexual Selection. *American Psychologist*, 50(30), 164-171.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet: Bize yüklenen roller*. (K. Ay, Çev.) [Adobe Acrobat Reader sürümü]. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/4690201-Toplumsalcinsiyet-kamla-bhasin.html>.
- Bradford, K. ve Hawkins, A. J. (2006). Learning competent fathering: A longitudinal analysis of marital intimacy and fathering. *Fathering*, 4, 215-234.

- Brody, E.M., Hoffman, C., Kleban, M.H., Schoonover, C.B. (1989). Caregiving Daughters and Their Local Siblings: Perceptions, Strains, and Interactions. *Gerontologist*, 29(4), 529–538.
- Cabrera, N. J., Fitzgerald, H. E., Bradley, R. H. & Roggman, L. (2007). Modeling the Dynamics of paternal influences on children over the life course. *Applied Development Science*, 11(4), 185-189.
- Cannon, E., Schoppe-Sullivan, S., Mangelsdorf, S., Brown, G., ve Sokolowski, M. (2008). Parent characteristics as antecedents of maternal gatekeeping and fathering Behavior. *Family Process*, 501–519.
- Cannon, E. (2008). Longitudinal relations between maternal gatekeeping and father responsibility. *Maternal Gatekeeping and Father Responsibility*, 1-17.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsa cinsiyet ve iktidar, toplum kişi ve cinsel politika*. (C. Soydemir, Çev.). İstanbul: Ayrıntı. (Orijinal çalışma 1987 yılında yayımlanmıştır).
- Cook, J.L. ve Cook, G. (Eds.) (2005). Becoming who we are: The development of self, gender and morality. In *Child development principles and perspectives*. 366-422. Pearson.
- Correll, J. S., Thebaud, S., ve Benard, S. (2007). An introduction to the social psychology of gender. In Shelley J. Correll (Ed.), *Social psychology of gender (Advances in Group Processes, Volume 24)*. Emerald Group Publishing Limited.
- Çelik, A.R. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçim Tutumlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısı Ve Değer Yönelimlerinin Etkileri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul.
- Çıtak, A. (2008). *Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çoban, İ. (2017). *The effect of maternal gatekeeping on shared past conversations through father involvement*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Deikman, A.B; Eagly, A.H ve Kulesa, P. (2002). Accuracy and Bias in Stereotypes About the Social and Political Attitudes of Women and Man, *Journal of Experimental Social Psychology*, 38: 268-282.
- De Luccie, M. F. (1995). Mothers as gatekeepers: A model of maternal mediators of father involvement. *The Journal of Genetic Psychology*, 156(1), 115-131.
- Demirtaş, H., (2012). Cinsiyet, Cinsiyet Rolü Yönelimi ve Düşünme İhtiyacı. *Türk Psikoloji Yazıları*,15(29), 1-10.
- Dökmen, Z. (1999). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kadınsılık Ve Erkeksilik Ölçekleri Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7 (1) , 27-40.
- Dökmen, Z. (2004). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen Yaşın, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Z. (2012). *Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Z. Y. (2015). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Dökmen, Z. Y. (2017). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dönmez, Ö. (2019). *Babasavar Annelik Ölçeği'nin Geliştirilmesi Ve Okul Öncesi Çağda Çocuğu Olan Anne-Babaların Etkileşim Davranışlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dulin, A.M. (2007). A Lesson on Social Role Theory: An Example of Human Behavior in the Social Environment Theory, *Advanced in Social Work*, Vol. 8, No.1, 104-112.
- Dunsmore, J. C., Her, P., Halberstadt, A. G., ve Perez-Rivera, M. B. (2009). Parents'beliefs about emotions and children's recognition of parents'emotions. *Journal of nonverbal behavior*, 33(2), 121-140.
- Eagly, A. H., Wood, W., ve Diekmann, A. (2000). Social Role Theory of Sex Differences and Similarities: A Current Appraisal. T. Eckes & H. M. Trautner

- (Ed), *The Developmental Social Psychology of Gender* içinde (ss. 123-174). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Erdem, M. (2019). *Yetişkin Kadın Bireylerde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Benlik Saygısının İlişki Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209 - 230.
- Erzeybek, B. (2015). *Anne babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Espinosa, D. (2010). Gender Roles In The Media And Debunking Society's Stereotypes: Glee As A Pop Culture Reflection. Capstone Project submitted in partial fulfillment of the requirements for the Master of Science Degree in Counselor Education at Winona State University.
- Eşel, E., (2005). Kadın ve Erkek Beyninin Farklılıkları, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* C.15, 138- 152.
- Etaugh, C., ve Poertner, P. (1991). Effects of Occupational Prestige, Employment Status, and Marital Status on Perceptions of Mothers. *Sex Roles*, 24, 345–353.
- Fagan, J. ve Barnett, M. (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement. *Journal of Family Issues*, 24(8), 1020-1043.
- Formoso, D., Gonzales, N., Barrera Jr., M., ve Dumka, L. (2007). Interparental relations, maternal employment, and fathering in Mexican American families. *Journal of Marriage and Family*, 69, 26-39.
- Fulcher, M., Sutfin, E., ve Patterson, C. J. (2007). Individual differences in gender development: Associations with parental sexual orientation, attitudes, and division of labor. *Sex Roles*, 58, 330-341.
- Frascaralo, F., & Favez, N. (2010). A method to observe maternal gatekeeping behaviors: The picnic game. *Infant Mental Health Journal*, 31(3), 22–23.

- Gander, M. .1. ve Gardiner, H. VV. (1988). *Çocuk ve ergen gelişimi* (Yayına haz. Bekir Onur). Ankara: İmge Kitapevi.
- Gaunt, R. (2008). Maternal gatekeeping antecedents and consequences. *Journal of Family Issues*, 29(3), 373-395.
- Gaunt, R., ve Pinho, M. (2017). Do sexist mothers change more diapers? Ambivalent sexism, maternal gatekeeping, and the division of childcare. *Sex Roles*.
- Gettler, L. T., McKenna, J. J., McDade, T. W., Agustin, S. S., & Kuzawa, C. W. (2012). Does cosleeping contribute to lower testosterone levels in fathers? Evidence from the Philippines. *PloS one*, 7(9), e41559.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı. Erişim Adresi: <http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/56570/28719/anthonygiddenssosyoloji>.
- Göçeri, N. (2004). Kadın Hareketini Etkileyen Fikir Akımları, *Ç. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, 61-76.
- Gökkaya, F. (1994). *Anne-babaların cinsiyet rolü algıları ve cinsiyete uygun çocuk yetiştirme eğilimleri ile okul öncesi çocuklarının cinsiyet rolü gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gökçay, G. (2018). *Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilgmleri Enstitüsü, Kars.
- Güldü, Ö., Ersoy Kart, M. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Y.64-3, s. 101.
- Güngörmüş Özkardeş, O. (2010). *Baba Olmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gürsoy, F. ve Özaslan, H. (2014). *Aile ve Çocuk*. (Etkili İletişim İçinde), Ankara: Hedef CS Basın Yayın.

- Gray, P. B., Yang, C. J. ve Pope, H. G. (2006). Fathers have lower salivary testosterone levels than unmarried men and married non-fathers in Beijing, China. *Proceedings of the Royal Society B*, 273, 333–339.
- Hauser, O. (2012). *Pushing daddy away? A qualitative study of maternal gatekeeping*. *Qualitative Sociology Review*, 8(1), 35-59.
- Hauser, O. (2015). I love being a mom so I don't mind doing it all: The cost of maternal identity. *Sociological Focus*, 4, 329-353.
- Hawkins, A. J., ve Dollahite, D. C. (1997). *Beyond the role-inadequacy perspective of fathering*.
- Helgeson, V. S. (2012). *Psychology of gender* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Henry, C. S., Robinson, C. L., Neal, R. A., Huey, E. L. (2006). Adolescent perceptions of overall family system functioning and parental behaviors. *Journal of child and family studies*, 15, 319–329.
- Hoffman, C. D. ve Moon, M. (1999). Women's characteristics and gender role attitudes: Support for father involvement with children. *The Journal of Genetic Psychology*, 160, 411-418.
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İmançer, D. (2006). Toplumsal Cinsiyet Oluşumuna İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar, *Medya ve Kadın dergisi*, İstanbul: Ebabil Yayınları.
- Jacklin, C.N., Di Pietro, J., Maccoby, E. (1984). Sex-typing behavior and sex typing pressure in child/parent interaction. *Archives of Sexual Behavior*. 13, (5), 413-425.
- Jackson, L., Ialongo, N., Stollak, G. (1986). Parental correlates of gender role: the relations between_ parents' masculinity, femininity, and child-rearing behaviors and their children's gender roles. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 4, (2), 204-225.

- Jones, W.H., Chernovetz, M.E., Hansson, R.O., (1978). The Enigma of Androgyny: Differential Implications for Males and Females. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46(2), 298-313.
- Joyce, L. (1987). Daughters' sex role identi, birth order, parental child rearing and parental sex role modeling: an exploratory study. *Dissertation Abstracts International (B) The Sicences and Engineering*. 48, (9), 2773.
- Kalaycı, N. ve Hayırsever F. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi ders kitabına yönelik bir inceleme ve bu konuya ilişkin öğrenci algılarının belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(3), 1-26.
- Kamışlı, E.(2018). *Toplumsal cinsiyet rolleri ve aile işlevselliğinin problem çözme becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakaş, D. (2018). *Evli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Evlilik Uyumuna Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Karakılıç, M., Alay, S., Koçak, S. (2008). Kadın ve Yönetici: Aday Yöneticiler Yönetimsel Becerilerde Cinsiyete Özgü Kalıplara Sahip midirler? *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 19 (4), 220-237.
- Karabulut, H., ve Şendil, G. (2017). Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) Türkçe'ye uyarlanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), 686-699.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Katz-Wise, Sabra L., Heather A. Priess, and Janet S. Hyde (2010), Gender-Role Attitudes and Behavior across the Transition to Parenthood, *Developmental psychology*, 46 (1), 18-28.
- Kaypak, Ş. (2013). *Toplumbilim*, Basılı Ders Notları, MKÜ, Antakya.
- Keskin, F, Uluşan, A. (2016). Kadının Toplumsal İnşasına Yönelik Kuramsal Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (26) , 47-68.

- Kimura, D., (1992). "Sex Differences in The Brain", Scientific American: Mind and Brain, V:267, I:3, p. 32-37.
- Kızılaslan, İ., ve Diktaş, Ö. İ. (2011). The role of university education in changing the gender role perceptions of Turkish ELT student teachers. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 510-525.
- Kodan, S. (2013). *Evli bireylerin evlilik kalitesi toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Köşgeroğlu, N. (2010). *Toplumsal cinsiyet ekseninde kadın kalın duvar ince zar*, Ankara: Alter.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik Psikolojisi* (5.Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulik, L., ve Tsoref, H. (2010). The entrance to the maternal garden: Environmental and personal variables that explain maternal gatekeeping. *Journal of Gender Studies*, 19(3), 263–277. doi: 10.1080/09589236.2010.494342
- Kurşun, G. (2019). *Baba Katılımı Ve Annelik Bekçiliği Davranışının Algılanan Baba Kabul-Reddi İle İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kulik, L., ve Sadeh, I. (2015). Explaining fathers' involvement in childcare: an ecological approach. *Community, Work & Family*, 18(1), 19-40.
- Kwok, S. Y. ve Li, B. K. (2015). A mediation model of father involvement with preschool children in Hong Kong. *Social Indicators Research*, 122, 905–923.
- Kleinplatz, P., Mccarrey, M., Kateb, C., (1992). The Impact of Gender-Role Identity on Women's Self-Esteem, Lifestyle Satisfaction and Conflict. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 24(3), 333-347.
- Lamb, M. E. (2000). *The history of research on father involvement: an overview*", *fatherhood: research, interventions and policies*, Ed. by, H. Elizabeth Peters, Randal D. Day, The Haworth Press, Inc, 23-42.

- Linnenberg, K. D. (2012). CinderFella and first-shift fathers: The effect of work schedule on father involvement. *Sociological Focus*, 45, 203-220.
- MacDonald, C. (2009). What's culture got to do with it? Mothering ideologies as barriers to gender equity. *Gender equality: Transforming family divisions of labor*, 411-34.
- Makusha, T., & Richter, L. (2016). Gatekeeping and its impact on father involvement among Black South Africans in rural KwaZulu-Natal. *Culture, Health & Sexuality*, 18(3), 308–320. doi: 10.1080/13691058.2015.1083122
- Marini, M.M. (1990). Sex and gender: What do we know? *Sociological Forum*, 5(1), 95- 120.
- Martinez, P., Carrasco, MJ., Aza, G., Blanco, A., Espinar, I. (2011). Family gender role and guilt in spanish dualearner families. *Sex Roles*: 65:813-826.
- Maslauskaite, A. (2011). Contacts between adult children and their parents in Lithuania: The effects of familial, individual and structural factors. *Filosofija Sociologija*, 22(4), 348–364.
- Maume, D. J. (2011). Reconsidering the temporal increase in fathers' time with children. *Journal of Family and Economic Issues*, 32, 411-423.
- Mayer, F. S., Sutton, K., (1996). *Personality: An Integrative Approach*. New Joursey: Prentice Hall.
- McBride, B. A., Brown, G. L., Bost, K. K., Shin, N., Vaughn, B., ve Korth, B. (2005). *Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement*. *Family relations*, 54(3), 360-372.
- Menekşe, F.N. (2019). 3-6 Yaş Arası Okul Öncesi Çocukların Oyuncak Tercihleri Ve Cinsiyet Kalıp Yargıları İle Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Moya, M., Exposito, F., Ruiz, J. (2000). Close relationships, gender, and career salience, *Sex Roles*, 42(9-10).

- Naiman, J. (1988). Marksizm ve Feminizm, (çev. Saadet Özkal), Amaç Yayıncılık, İstanbul.
- Nakagawa, M. (2010). Wives' maternal gatekeeping and their husbands' involvement in childcare and housework with children under 12 years old. *Japanese Journal of Family Sociology*, 22(2), 201-212.
- Oakley, A. (2015). Sex, gender and society. Ashgate Publishing, Ltd.
- Oluk, F. (2019). *Denizli'de Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Evli Çiftlerle Niteliksel Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erkan, S., Cankaya, Z., (2011). Üniversite Öğrencilerinin Profesyonel Yardım Arama Tutumları, Cinsiyet Roller ve Kendini Saklama Düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 59-71.
- Özcan, Ö. (2012). Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarına Etkisi. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Özen, D. (1992). *Annenin çalışma durumu ve ebeveynin benimsediği cinsiyet rolü değişkenlerinin çocuğun cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarının gelişimi üzerindeki rolleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ.E. (2009). Evlilik ve Aile Terapisi. 4. Baskı. Pdrem Yayınları, 127-131.
- Özmete, E., Yanardağ Zubaroğlu, M. (2016). Erkeklerin Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Roller: Kadın Ve Erkek Olmanın Değeri, *Turkish Journal of Social Research/Turkiye Sosyal Arastirmalar Dergisi*, 20(1), 2016.
- Parke, R. D., Coltrane, S., Borthwick-Duffy, S., Powers, J., Adams, M., Fabricius, W., Braver, S. ve Saenz, D. (2004). *Assessing father involvement in Mexican-American families*.
- Parke, R. D., Coltrane, S., Borthwick-Duffy, S., Powers, J., Adams, M., Fabricius, W., Braver, S. ve Saenz, D. (2004). *Assessing father involvement in Mexican-American families*. Randal. D. Day ve Michael E. Lamb (Eds.), *Conceptualizing*

And Measuring Father Involvement icinde (s. 17-38). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Pehlivan Vargel, P. (2017). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16 (31), Bahar 2017/1 ,497-521

Pedersen, D. E. (2012). The good mother, the good father, and the good parent: gendered definitions of parenting. *Journal of Feminist Family Therapy*, 24, 230–246. doi: 10.1080/08952833.2012.648141

Pedersen, D. (2014). The good mother, the good father, and the good parent: Gendered definitions of parenting. *Journal of Feminist Family Therapy*, 23(3), 230-246.

Pedersen, F. A., Zaslow, M. J., Cain R. L., Suwalsky, J. T. D. ve Rabinovich, B. (1987). Fatherinfant interaction among men who had contrasting affective responses during early infancy: Follow-up observations at 1 year. Phyllis W. Berman ve Frank A. Pedersan (Eds.), *Men's Transitions to Parenthood: Longitudinal Studies of Early Family Experience icinde* (s. 65-87). Hillsdalei, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Penopele, E., ve McConnell-Ginet, S. (2003). *Language and gender*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pleck, J. H. (2010). Paternal involvement: revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes. M. E. Lamb, (Ed.), *The Role Of The Father In Child Development içinde* (5th ed.) (58-93), Canada: John Wiley ve Sons.

Poortman, A. R., & Van der Lippe, T. (2009). Attitudes toward housework and child care and the gendered division of labor. *Journal of Marriage and Family*, 71(3), 526-541.

Powell, N. G., ve Greenhaus, H. J. (2010). Sex, gender and decisions at the family → work interface. *Journal of Management*, 36(4), 1011-1039. doi: 10.1177/0149206309350774

Presser, H.B. (1988). Shift-work and child care among dual-earner American parents. *Journal of Marriage and The Family*, 50(1), 133–148.

- Pressley, M., ve McCormick, C. B. (2007). *Child and Adolescent Development for Educators*. New York: The Guilford Press.
- Puhlman, D. J., ve Pasley, K. (2013). *Rethinking maternal gatekeeping*. *Journal of family theory & review*, 5(3), 176-193.
- Radcliffe, L., ve Cassell, C. (2014). Flexible working, work–family conflict, and maternal gatekeeping: The daily experiences of dual-earner couples. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*.
- Randal. D. Day ve Michael E. Lamb (Eds.), *Conceptualizing And Measuring Father Involvement* içinde (s. 17-38). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Riggs, J. M. (1997). Mandates for Mothers and Fathers: Perceptions of Breadwinners and Care Givers. *Sex Roles*, 37, 565-580.
- Reed, C. (2009). Correlates of prenatal coparenting and maternal gatekeeping. *Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for graduation with distinction in Human Development and Family Science in the College of Education and Human Ecology at The Ohio State University (A Senior Honors Thesis)*. The Ohio State University.
- Roopnarine, J. L., Brown, J., Riegraf, N. B., Crossley, D., Hossain, Z. ve Webb, W. (1995). Father involvement in child care and household work in common-law dual-earner and single-earner Jamaican families. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16, 35-52.
- Sano, Y., Richards, L., ve Zvonkovic, A. (2008). Are mothers really "gatekeepers" of children?: Rural mothers perceptions of nonresident fathers' involvement in low-income families. *Journal of Family Issues*, 29(12), 1701-1723.
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F. ve Bremberg, S. (2008). Fathers' involvement and children's developmental outcomes: A systematic review of longitudinal studies. *Acta Pædiatrica*, 97, 153-158.
- Savcı, İ. (1999). Toplumsal Cinsiyet ve Teknoloji, *A.Ü. SBF Dergisi*, 54/1, 123–142.

- Schope-Sullivan, S. J., Brown, G. L., Cannon, E. A., Mangelsdorf, S. C. ve Sokolowski, M. S. (2008). Maternal gatekeeping, coparenting quality, and fathering behavior in families with infants. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 389-398.
- Shelton, B. A., Daphne J. (1996). The Division of Household Labor. *Annual Review of Sociology*, 22, 299-322.
- Suğur, S. (2006). Türkiye'de Açık Öğretim Sisteminin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*.
- Sweeney, K., Goldberg, A., ve Garcia, R. (2016). Not a “mom thing”: Predictors of gatekeeping in same-sex and heterosexual parent families. *Journal of Family Psychology*.
- Şaşman Kaylı, D. (2013). Kadın Bedeni ve Özgürleşme, İzmir: İlya İzmir Yayınevi.
- Şenol, D., ve Kaya, H. E. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Tatar, T. (2009) Toplumsal Hayatta Cinsiyet Temelli Farklılaşmalar. Uluslararası Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi Kongre Bildirileri, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Basımevi.
- Temel, F., Aksoy, A.B. (2001). Ergen ve Gelişimi-Yetişkinliğe İlk Adım-, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Temel, Z.F. (2019). *Aile Eğitimi ve Erken Çocuklukta Aile Katılım Çalışmaları*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tosun, Z. (2010). Cinsiyet Rolü Yöneliminin Ablalık ve Ağabeylik ile İlişkisinin Toplumsal Rol Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Trinder, L. (2007). Maternal gate closing and gate opening in postdivorce families. *Journal of Family Issues*, 29(10), 1298-1324.
- Trinder, L. (2008). Maternal gate closing and gate opening in postdivorce families. *Journal of Family Issues*, 29(10), 1298-1324.

- Tu, Y. C., Chang, J. C. ve Kao, T. F. (2014). A study on the relationships between maternal gatekeeping and paternal involvement in taiwan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 122, 319-328.
- Tuzcuoğlu, N., ve Tuzcuoğlu, S. (2004). *Çocuğun cinsel eğitimi-Anne ben nasıl doğdum?* İstanbul: Morpa Yayınları.
- Türe, D. (2015). Effects Of Motherhood Conceptualization And Gender Role Of Mothers On Gender Stereotyped Knowledge In Their Preschool Children. Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (2020). *Türk Dil Kurumu Bilim Ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü*. <http://tdkterim.gov.tr>. Erişim Tarihi: 20 Eylül 2020.
- Türküne, M. (1995). *Eski Türk Toplumunda Cinsiyet Kültürü*, Ankara: Ark Yayınevi.
- Türkoğlu, D., ve Gültekin Akduman, G. (2015). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rolü algıları ile eş destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 761-772.
- Ümmet, D. (2007). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının, cinsiyet rolleri ve aile ortamı bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Unger, K., Crawford, M. (1996). *Women and Gender: A Feminist Psychology*. New York: McGraw-Hill.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, (35), 29-56.
- Vefikuluçay Yılmaz, D., vd. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1).
- Wienclaw, A. R. (2011). Gender roles. In Salem Press (Ed.), *Gender roles and equality* (pp.33-40). New Jersey: Salem Press.

- Wood, W., Eagly, A. H. (2002). A Cross Cultural Analysis of the Behavior of Women and Man: Implications for the Origins of Sex Differences, *Psychological Bulletin*, Vol:128, No:5, 699-727.
- Yapıcı, A. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Din ve Kadın*, 1. Baskı, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Yar, D. (2018). Farklı Sosyo-Kültürel Kesimlerden Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Değer Ve Kalıpyargıları Çocuklarına Aktarımı. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yaşar, B. (2011). Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Yaşın Dökmen, Z. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 7. Baskı.
- Yılmaz, H. (2010). An examination of preservice teachers' perceptions about cyberbullying. *Eurasia Journal of Mathematics, Science ve Technology Education*, 6(4), 263-270.
- Yılmaz, S.A. (2015). Kadın hareketinde yeni bir ivme: toplumsal cinsiyet adaleti. *Turkish Policy Quarterly*, 2015:107-110.
- Yogev, Ş.P., (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması, Aile, Okul, Arkadaş Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). *Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile*, *Mediterranean Journal of Humanities*, 3/2, 297/328.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zvara, B., Schoppe-Sullivan, S., ve Kamp Dush, C. (2013). Fathers' involvement in child health care: Associations with prenatal involvement, parents' beliefs, and maternal gatekeeping. *Family Relations*, 62, 649 – 661.

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli Annelerimiz,

Bu form annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla uygulanmaktadır.

Çalışmaya katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu çalışma kapsamında verdiğiniz tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırmacı tarafından sadece bilimsel amaçla değerlendirilecektir.

Lütfen her soruyu dikkatlice okuyunuz ve boş bırakmayınız. Soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur. Sizi en iyi tanımlayan, içtenlikle verdiğiniz yanıt bizim için en doğru olanıdır. Vereceğiniz yanıtlar araştırma sonuçlarının güvenilirliği açısından oldukça önemlidir.

Saygılarımla, teşekkür ederim.

Kübra Nur AKDAN

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Okul Öncesi Eğitimi ABD
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Yaşınız:

2. Eğitim Durumunuz:

Okuryazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu ()
Lise mezunu () Ön lisans-Lisans mezunu ()

3. Ailenizin Sosyo-Ekonomik Düzeyi:

0-1000 () 1001-3000 () 3001-5000 () 5001+ ()

4. Mesleğiniz:

5. Medeni Durumunuz:

Evli () Bekar ()

6. Ailenizin İkamet Ettiği Yerleşim Birimi:

Köy- Kasaba () İlçe () Şehir () Büyükşehir ()

7. Okul Öncesi Dönemdeki Çocuk Sayınız:

1 () 2 () 3+ ()

8. Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarınızın cinsiyeti:

Erkek () () () Kız () () ()

Ek 2: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri

Aşağıdaki özelliklerin her birinin sizi tanımlama bakımından ne kadar uygun olduğunu düşününüz. Her özelliğin karşısına, size uygunluğunu

“1 hiç uygun değil

2 genellikle uygun değil

3 bazen uygun değil

4 kararsızım

5 bazen uygun

6 genellikle uygun

7 her zaman uygun”

anlamına gelmek üzere numaralandırınız.

	Uygunluk Numarası		Uygunluk Numarası		Uygunluk Numarası
1. Ağırbaşlı, ciddi		15. Girişken		29. Mantıklı	
2. Ailesine karşı sorumlu		16. Gönül alan		30. Merhametli	
3. Anlayışlı		17. Gözü pek		31. Namuslu	
4. Baskın, tesirli		18. Haksızlığa karşı tavır alan		32. Otoriter	
5. Başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı		19. Hassas		33. Riski göze almaktan çekinmeyen	
6. Boyun eğen		20. Hırslı		34. Sadık	
7. Cana yakın		21. İdealist		35. Saldırgan	
8. Cömert		22. İncinmiş duyguları tamir etmeye istekli		36. Sevecen	
9. Çocukları seven		23. Kaba dil kullanmayan		37. Sıkılgan	
10. Duygularını açığa vurmayan		24. Kadınsı		38. Sözünde duran	
11. Duygusal		25. Kendi ihtiyaçlarını savunan		39. Tatlı dilli	
12. Erkeksi		26. Kendine güvenen		40. Yumuşak, nazik	
13. Güçlü		27. Kuralcı, katı			
14. Fedakâr		28. Lider gibi davranan			

Ek 3: Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 29.07.2021-60923

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-60263016-050.06.04-60923
Konu : Etik Kurul Kararı

29.07.2021

Sayın Kübra Nur AKDAN

İlgi : 29.09.2020 tarih ve 61513 sayılı dilekçeniz.

İlgi dilekçeniz ve ekleri, Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulunca incelenmiştir. Kurulun 22/10/2020 tarih ve 15 no'lu toplantısında alınan 1 no'lu kararda; "**Karar 1:** Üniversitemiz yüksek lisans öğrencisi Kübra Nur AKDAN'ın 29/09.2020 tarih ve 61513 sayılı dilekçesi ekinde sunduğu; "*Annelerin Algıladıkları Cinsiyet Rolü İle Babasavar Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" isimli araştırmanın etik olarak uygunluğu Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından incelenmiş ve etik açıdan bir sakıncası olmadığı yönünde, Rektör olurlarına sunulmak üzere oybirliği ile, Karar verildi" denilmekte olup, 22/10/2020 tarihli Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurul toplantısında alınan 1 no'lu karar, Rektörlük olurlarına sunulmuş ve Rektör oluru alınmıştır. Bilgilerinizi rica ederim.

Prof.Dr. Hilmi ATASEVEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSRKBJEVSE Pin Kodu :01672

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/cumhuriyet-universitesi-ebys>

Adres : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hukuk Müşavirliği Sivas
Telefon:0 346 219 1010 Faks:0 346 219 1138
e-Posta:hukuk@cumhuriyet.edu.tr Web:www.cumhuriyet.edu.tr
Kep Adresi:cumhuriyetuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Gamze ÇİFTÇİ
Unvanı: Sürekli İşçi

